

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Навчально-науковий інститут історії, політології та права

ECTS – інформаційний пакет зі спеціальності

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта

Спеціалізація: 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Миколаїв - 2017

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН

I. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА

1.1. Цикл загальних компетентностей

- Іноземна мова за професійним спрямуванням
- Українська мова за професійним спрямуванням
- Університетські студії
- Філософія

1.2. Цикл професійних компетентностей

- Психологія
- Педагогіка (педагогіка та історія педагогіки)
- Теорія та методика навчання історії
- Теорія та методика навчання суспільствознавчих дисциплін
- Історія України (від найдавніших часів до сер. XIV ст.)
- Історія України (сер. XIV - кін. XVII ст.)
- Історія України (поч. XVIII ст. - 1918 р.)
- Історія України (1917 р. - до сьогодення)
- Історія стародавнього світу
- Історія середніх віків
- Нова історія країн Європи та Америки
- Нова історія країн Азії та Африки
- Новітня історія країн Європи та Америки
- Новітня історія країн Азії та Африки
- Політологія
- Спеціальні історичні дисципліни

II. ВИБІРКОВА ЧАСТИНА

2.1. Дисципліни за вибором вnz (фахова спеціалізація)

- Історія релігійних та етичних вчень
- Соціологія
- Історичне музеєзнавство
- Джерелознавство
- Методика викладання історії у ЗНЗ
- Історія слов'янських народів
- Етнологія
- Археологія та основи антропології
- Академічне писемне мовлення (іноземна мова)
- Історіографія вітчизняної та всесвітньої історії

2.2. Дисципліни вільного вибору студента

- Теорія держави та права
- Конституційне та адміністративне право
- Земельне та екологічне право
- Трудове право
- Сімейне та цивільне право
- Кримінальне право
- Теорія та методика навчання правознавства
- Теорія та методика правового виховання

ЦИКЛ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Назва: Іноземна мова за професійним спрямуванням

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ЗК.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 10 Загальна кількість годин: 300 год. Тижневих годин: 6 год.	Нормативна Курс: I-II Семестр: I-IV Лекцій: 0 Практичні заняття: 90 Самостійна робота: 210 Вид контролю: екзамен

Мета курсу: формування навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обмовлена професійними потребами.

2. Опис курсу.

Кредит 1

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Погода. Погодні явища". Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Люди. Життя творчих людей". Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Засоби масової інформації". Граматика: Артиклі. Відносні займенники.

Тема 4. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Здоров'я. Медицина". Граматика: Теперішній перфектний час.

Кредит 2

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Світ природи". Граматика: Ступені порівняння прикметників. Кількісні висловлювання.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Суспільство і родина. Родинні стосунки". Граматика: Умовні речення I типу.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Наука". Граматика: Модальні дієслова.

Тема 4. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Ніч". Граматика: Дієслівні структури (Verb patterns). Наміри у майбутньому.

Тема 5. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Робота. Промисловість". Граматика: Структура "used to". Теперішній неозначений час (пасивний стан).

Кредит 3

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Глобальні справи". Граматика: Вживання теперішнього тривалого часу для вираження майбутнього. Минулий неозначений час (пасивний стан).

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Навколишнє середовище". Граматика: Теперішній перфектний тривалий час. Фразові дієслова.

Кредит 4

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Світ спорту". Граматика: Умовні речення II типу.

Кредит 5

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми “Особистість. Харизма”. Граматика: Теперішній неозначений час. Теперішній тривалий час. Питальні форми.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми “Подорожування. Туризм”. Граматика: Теперішній перфектний час та минулий неозначений час.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми “Робота. Професія”. Граматика: Теперішній перфектний тривалий час у зіставленні з теперішнім перфектним часом.

Кредит 6

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми “Вивчаючи мови. Різні мови”. Граматика: Майбутні форми. Умовні речення I типу.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Реклама". Граматика: Умовні речення II типу.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Бізнес". Граматика: Минулий тривалий та минулий перфектний час.

Кредит 7

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Дизайн". Граматика: Модальні дієслова.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Освіта". Граматика: Відносні та невідносні підрядні речення.

Тема 3. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Інженерія". Граматика: Пасив. Артиклі.

Кредит 8

Тема 1. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Тренди і суспільство". Граматика: Кількісні висловлювання. Інфінітиви та - ing форми.

Тема 2. Засвоєння лексичного мінімуму до теми "Мистецтво та засоби масової інформації". Граматика: Непряма мова.

3. Завдання курсу.

1. Вивчення лексичного матеріалу, необхідного для спілкування (можливість вести бесіду, робити повідомлення на задані теми та оформлювати ділові папери) та читання англійської літератури зі спеціальності.

2. Засвоєння граматичного матеріалу, необхідного для оволодіння усними та письмовими формами спілкування.

3. Засвоєння фонетичного матеріалу, який дозволить студентам оволодіти вимовою звуків англійської мови та інтонацією англійського речення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: вміє застосовувати знання з граматики, лексикології, стилістики для здійснення іншомовної комунікації; усвідомлює і контролює організацію змісту, знань і навичок перцепції та продукції символів, із яких складаються письмові тексти; розуміє загальний зміст і суттєві деталі автентичних аудіо- і відеоматеріалів, пов'язаних з академічною та професійною сферами; розуміє основні ідеї та розпізнає конкретну інформацію в ході лекцій, семінарів, конференцій, дискусій за темами відповідного академічного і професійного спрямування; розуміє автентичні тексти, пов'язані з академічною та професійною діяльністю, з підручників, газет, популярних і спеціалізованих журналів та ресурсів мережі

Інтернет; вміє визначати позицію і точки зору в автентичних текстах, пов'язаних з навчанням та спеціальністю, писати академічну та ділову документацію, пов'язану з особистою та професійною сферами (резюме, життєпис, заяви), анотувати наукові тексти іноземною мовою; володіє уміннями та навичками здійснювати іншомовну мовленнєву діяльність, зумовлену професійною та комунікативною метою.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний.

5. Викладач: старший викладач Раковська М.А.

6. Форми і методи навчання: Практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді модульних контрольних робіт. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

(приклад для заліку) 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

(приклад для іспиту) 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: англійська

Назва: УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СТУДІЇ

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ЗК.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:2 Загальна кількість годин: 60 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I Лекції: 0 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік

Мета курсу: надання студентам теоретичних знань про структуру вищої освіти в Україні, основних законодавчих актів щодо вищої освіти, проблеми розвитку та завдання України щодо виконання вимог Болонського процесу, сприяння успішній адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі.

2. Опис курсу.

Тема 1. Становлення та розвиток університетської освіти у світі та в Україні.

Тема 2. Університетська освіта в контексті Болонського процесу. Особливості участі ВНЗ у Болонському процесі.

Тема 3. Організація навчального процесу в університеті. Бібліотека університету і правила користування її фондами.

Тема 4. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського: стратегія поступу – від витоків до сьогодення.

Тема 5. Психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної праці студентів. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи.

Тема 6. Соціально-педагогічні умови адаптації молоді до навчання у ВНЗ.

3. Завдання курсу.

- ✓ Ознайомити студентів із сутністю та структурою університетської освіти в контексті Болонського процесу, порядком організації навчального процесу в умовах кредитно-трансферної системи, інформаційними ресурсами бібліотеки університету та методикою написання наукових робіт.
- ✓ Визначає зміст фахової підготовки, соціокультурної діяльності та студентського самоврядування університету.
- ✓ Сприяти саморозкриттю творчого потенціалу першокурсників, згуртуванню студентських академічних груп, формуванню толерантності, критичного мислення у контексті культури.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: чітко розрізняти різні моделі університету, застосовувати принципи для розвитку освітніх інституцій, здійснювати аналіз функціонування сучасних інституцій вищої освіти.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний.

5. Лектор: викладач Морозан О.О.

6. Форми і методи навчання: Лекційні та лабораторні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп’ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань, система оцінювання: залік (оцінювання за європейською шкалою: А, В, С, D, E, FX). 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

Навчально-методичне забезпечення: підручники, посібники, конспекти лекцій, навчально-методичний комплекс, відео-презентації.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **ФІЛОСОФІЯ**

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ЗК05	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3	Нормативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: I
Тижневих годин:	Семестр: I
	Лекції: 10
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 60
	Вид контролю: іспит

Мета курсу: дати уявлення про специфіку філософії як важливого компонента історії й культури людства, історичного типу світогляду; показати методологічну роль філософії в осмисленні онтологічних, гносеологічних, культурологічних і соціальних проблем сучасності; ознайомити з історією

філософської думки, зокрема в Україні, з досягненнями сучасної філософії; окреслити ті ідеї в історії філософії, які виявилися найбільш продуктивними для розвитку сучасної науки та суспільної думки; сприяти формуванню у студентів здібностей до аналітичного мислення, самостійного застосування здобутків сучасної методології філософського знання у педагогічній творчості, науково-дослідницькій роботі; допомагати осмисленню смисложиттєвих, екзистенційних проблем сучасності, найважливіших напрямів трансформації життєвого світу постіндустріальної цивілізації; розвивати толерантне відношення до альтернативних позицій у релігійній, філософській, політичній та інших сферах життя; здатність самостійно аналізувати складні явища соціокультурного буття.

2. Опис курсу.

Тема 1. Філософія, її людські виміри і смисл. Філософія, світогляд культура. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд. Предмет філософії. Проблема начала філософії. Природа та типи філософських проблем.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу. Філософія Стародавнього Сходу та її своєрідність. Своєрідність філософії стародавньої Греції. Аристотель як систематизатор античної філософії.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження. Християнська апологетика та патристика. Аврелій Августин та його вчення. Схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Фоми Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істини, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Філософія Відродження. Філософія гуманізму. Антропоцентризм як реакція на середньовічний геоцентризм. Натурфілософія Відродження. Пантеїзм. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту. Соціальна філософія Відродження. Реформація, її ідеї.

Тема 4. Філософія Нового часу. Наукова революція ХУІІ ст. Головні риси філософії Нового часу. Проблема методу пізнання у філософії. Емпірична і раціоналістична методологія. Теорія пізнання та емпіризм. Сенсуалістична теорія пізнання. Гносеологічний скептицизм. Раціоналістична теорія пізнання. Створення механістичної матеріалістичної картини світу. Поняття субстанції і модусів у філософії Спінози. Дуалізм Р.Декарта. Монадологія Г.Лейбніца. Вчення Т.Гоббса про державу. Соціально-політичні погляди Ф.Бекона, Дж.Локка, Б.Спінози. Проблема людини у філософії Просвітництва. Французький матеріалізм.

Тема 5. Філософія у ХІХ-ХХ ст.. Плюралізм течій сучасної філософії. Некласична філософія кінця ХІХ – початку ХХ ст.. Ірраціоналістично-містична тенденція. Позитивістська тенденція. Загальні особливості філософії ХХ та початку ХХІ ст. Раціоналістична тенденція.

Тема 6. Філософське розуміння світу. Світоглядне значення проблеми буття. Проблема буття в історико-філософському окресленні. Категоріальні визначення буття. Основні форми буття. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Матеріальний світ та поняття матерії. Розвиток уявлень про матерію в історії філософії і природознавстві. Структурність та системність матерії. Поняття руху. Проблема руху в історії філософії та природознавстві.. Розвиток уявлень про простір та час в історії філософії та природознавстві.

Субстанцій на і реляційна концепція простору і часу. Концепції простору та часу у сучасній науці. Проблема єдності світу. Проблема свідомості у філософії.

Тема 7. Діалектика та її альтернативи. Основні закони діалектики. Діалектика як вчення про всезагальний зв'язок і розвиток матеріального та духовного світу. Історичні форми діалектики: стихійна діалектика античності, діалектика німецької класичної філософії, матеріалістична діалектика, „негативна діалектика”. Альтернативи діалектики. Метафізика. Метафізична і діалектична концепції розвитку. Софістика та еkleктика – альтернативи діалектики як логіки. Догматизм і релятивізм – альтернативи діалектики як теорії пізнання. Основні принципи і закони діалектики.

Тема 8. Пізнавальний процес: сутність та структура. Специфіка філософського підходу до пізнання. Гносеологія та її місце у структурі філософського знання. Проблема пізнаваності світу: аналіз основних підходів у різних філософських напрямках. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Основні принципи теорії пізнання. Особливості пізнання природного, соціокультурного і духовного світу людини. Поняття, структура і форми практики. Функції практики у пізнанні. Структура пізнавального процесу. Чуттєвий та раціональний ступіні пізнання. Діалектика процесу пізнання, форми раціонального пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід. Дилема емпіризму та раціоналізму.

Тема 9. Проблема методу в філософії. Наукове пізнання та його специфічні ознаки: особливості об'єкта, цілей, засобів, методів і результатів наукового пізнання. Тенденція розвитку загальної методології. Методологія як стиль мислення. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Методи емпіричного дослідження. Специфіка і методи теоретичного пізнання. Загальнонаукові методи. Основні форми наукового пізнання: факт, проблема, гіпотеза, теорія. Структура і функції наукової теорії. Проблема наукової раціональності і форми поза наукового знання.

Тема 10. Філософський аналіз суспільства та історії. Поняття соціального в філософії. Специфіка предмета соціальної філософії. Поняття суспільства. Соціум як історичний процес. Суспільство як система: основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок. Політична сфера суспільства. Природа і суспільство. Сучасне природознавство про історичні етапи розвитку природи.

3. Завдання курсу.

1. Визначати предмет та функції філософії; світогляд та його історичні типи; генезис філософії та її співвідношення з іншими типами світогляду.

2. Характеризувати специфіку та структуру філософського знання; основне коло філософських проблем.

3. Давати характеристику категоріальним визначенням буття; розвитку уявлень про матерію в історії філософії; філософські аспекти проблеми руху; сучасні концепції простору та часу.

4. Визначати історичні форми діалектики; альтернативи діалектики; основні принципи діалектики та зміст основних законів діалектики; зміст категорій діалектики.

5. Характеризувати специфіку філософського підходу до пізнання;

особливості суб'єкта та об'єкта пізнання; основні принципи пізнання, рівні та форми пізнання; тлумачення проблеми практики у філософії; існуючі у філософії концепції істини.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: розрізняти та виявляти специфіку різних типів світогляду; пояснювати конкретними прикладами основні функції філософії; характеризувати зв'язки філософії з іншими суспільними науками; пов'язувати загальні філософські проблеми з вирішенням завдань у різних галузях сучасної науки; робити порівняльний аналіз філософського та конкретно-наукового тлумачення буття; аргументовано демонструвати перевагу діалектичного мислення; робити порівняльний аналіз концепцій свідомості у основних напрямках філософії; аналізувати структуру, ознаки та основні функції свідомості; розрізняти метафізичну та діалектичну концепції розвитку світу; наводити конкретні приклади реальних виявлень метафізики при аналізі проблем суспільства; розкривати співвідношення принципів діалектики; демонструвати використання цих принципів при аналізі сучасних проблем; окреслювати умови, можливості та рівні пізнання, його різновиди та форми; давати класифікацію та філософський аналіз глобальних проблем сучасності;

4. Статус у навчальному плані. Нормативний.

5. Лектор: доктор філософських наук, професор Полянська В.І.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, розв'язування історичних кросвордів, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, екскурсії в музеї та по визначних історичних місцях, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Назва: **Психологія**

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.01	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:4 Загальна кількість годин: 120 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I Лекції: 18 Практичні заняття: 22 Самостійна робота: 80 Вид контролю: екзамен

Мета курсу: розкрити зміст і значення загальної психології як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін; показати науково-теоретичну та методологічну роль загальної, вікової, дитячої, педагогічної психології у становленні системи знань, вмінь та навичок вихователів і вчителів.

2. Опис курсу.

Тема 1. Основи загальної психології

Становлення психології як науки. Вступ у психологію. Визначення психології як науки. Джерела психічних знань: народна психологія, життєва або побутова психологія, релігійна психологія, парапсихологія, наукова психологія. Етапи становлення психології як науки. Предмет і завдання психології. Принципи психологічної науки. Психологічне дослідження. Методи психології. Психологія в системі наук. Галузі психології.

Тема 2. Мозок як витвір природи

Мозок як витвір природи. Поняття про ЦНС. Будова та функції головного мозку. Функціональні блоки мозку за Лурією О.Р. Психіка і мозок. Еволюція уявлень, поглядів на психіку, розвиток наукових знань про природу психіки. Психіка як суб'єктивний образ світу. Поняття про відображення як загальну властивість матерії. Психічне відображення. Проблема психіки. Рефлекторний характер психіки. Структура психіки.

Тема 3. Розвиток психіки

Психофізіологічний розвиток дитини у пренатальному періоді. Психологія раннього та пізнього дитинства. Психологія підлітків. Психологія юнацтва. Психологія дорослості.

Тема 4. Ненормативний психічний розвиток

Особливості ненормативного психічного розвитку на різних етапах онтогенезу. Класифікація психічних порушень. Можливості лікування та корекції деформованого психічного розвитку

Тема 5. Особливості вікової періодизації психічного розвитку людини

Типи класифікацій психічного розвитку людини. Проблема вікової періодизації розвитку особистості.

Тема 6. Психологія дитинства та підліткового віку

Загальна характеристика немовлячого періоду. Загальна характеристика раннього дитинства. Загальна характеристика дошкільного періоду. Загальна характеристика молодшого шкільного віку. Підлітковий період та його місце в

загальному процесі індивідуального розвитку людини. Особливості анатомо-фізіологічної перебудови організму підлітка та її вплив на його психічний розвиток та поведінку. Навчальна діяльність підлітка. Розвиток пізнавальних процесів підлітка. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка. Психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці.

Тема 7. Психологія юнацтва та дорослості

Загальна характеристика ранньої юності. Спілкування та дружба в юнацькому віці. Особливості юнацького кохання. Підготовка до сімейного життя. Формування особистості старшокласника. Пізнавальні процеси і розумовий розвиток. Формування професійних інтересів.

Тема 8. Особливості психологічного обстеження осіб різного віку

Загальне поняття про патологію у психічному розвитку дітей та її причини. Діти з порушеннями інтелектуальної діяльності. Діти з порушеннями функцій слухового та зорового аналізаторів. Діти з порушеннями мови. Діти з порушеннями процесів читання і письма.

Тема 9. Діяльність і особистість

Психологічний аналіз діяльності. Загальне поняття про діяльність. Діяльність та поведінка. Принцип єдності свідомості та діяльності. Структура діяльності. Вміння, навички, звички. Основні види діяльності. Увага як контроль за перебігом діяльності.

Тема 10. Спілкування як міжсуб'єктні взаємини Спілкування як міжсуб'єктні взаємини. Будова і закономірності спілкування. Види спілкування. Педагогічне спілкування.

Тема 11. Відчуття як пізнавальна функція психіки

Відчуття в системі інтелектуальних властивостей особистості. Відчуття як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації.

Тема 12. Сприймання як пізнавальна функція психіки

Сприймання в системі інтелектуальних властивостей особистості. Сприймання як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації.

Тема 13. Пам'ять як пізнавальна функція психіки

Загальне уявлення про пам'ять як специфічну форму відображення дійсності. Теорії пам'яті. Процеси і види пам'яті. Мнемічні властивості особистості. Основні тенденції розвитку пам'яті. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини. Мислення та чуттєве пізнання. Форми і операції мислення. Види мислення. Особистісна зумовленість мислення.

Тема 14. Мислення як пізнавальна функція психіки

Поняття про мислення та його види. Мисленнєві операції. Форми логічного мислення. Індивідуальні особливості мислення.

Тема 15. Уява як пізнавальна функція психіки

Поняття про уяву та її різновиди. Фізіологічне підґрунтя уяви. Уява і органічні процеси. Процес створення образів уяви. Уява і особистість.

Модуль 2. Психіка як осередок життя

Тема 1. Увага як регулятивна функція психіки

Увага, її фізіологічні основи. Види уваги. Властивості уваги. Уважність та її розвиток.

Тема 2. Емоції та почуття як регулятивна функція психіки

Емоційна сфера особистості. Види, форми, емоції. Емоції та діяльність. Почуття. Форми, види почуттів. Вищі почуття. Функціональне призначення емоційної сфери.

Тема 3. Воля як регулятивна функція психіки

Вольова сфера особистості. Воля, її основні характеристики. Структура вольового компоненту. Функції волі. Первинні і вторинні вольові якості. Основні напрямки в розвитку волі. Результативне значення волі в самотворенні особистості.

Тема 4. Темперамент як інструментальна функція психіки

Темперамент. Людина як індивід. Індивідуально-типові властивості особистості. Темперамент - природна основа особистості. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика.

Тема 5. Здібності як інструментальна функція психіки

Генетичний аспект особистості. Здібності. Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Структура здібностей. Задатки як фундамент здібностей. Обдарованість. Поняття «талант», «геніальність».

Тема 6. Характер як інструментальна функція психіки

Соціально-психологічна характеристика особистості, характер. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Характер і особистість. Поняття акцентуації характеру.

Модуль 3. Спілкування та діяльність дошкільника як основні умови його психічного розвитку

Тема 1. Предмет та методи дитячої психології. Закономірності психічного розвитку дитини

Предмет дитячої психології та її методи. Психічний розвиток дитини від народження до 7 років. Основні закономірності психічного розвитку у дошкільному дитинстві.

Тема 2. Особливості розвитку спілкування та провідний вид діяльності дошкільника

Спілкування і спільна діяльність дошкільника з ровесниками. Психологічні особливості ігрової діяльності в дошкільному віці. Психологічні особливості образотворчої та конструктивної діяльності дитини у дошкільні роки. Становлення самосвідомості дошкільника.

Тема 3. Розвиток особистості дошкільника

Розвиток емоцій у дошкільному віці. Воля та система мотивів у дошкільному віці. Психологічна готовність дитини до систематичного навчання в школі.

Тема 4. Розумовий розвиток дошкільника

Розвиток пам'яті, уваги, уяви та мислення у дитини від народження до 7 років. Розвиток мовлення від народження до 7 років. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дошкільника.

Тема 5. Психічний розвиток дитини на етапі шкільного навчання

Особливості молодшого шкільного віку. Розвиток психіки у середньому та старшому шкільному віці. Специфіка професійного самовизначення.

Модуль 4. Загальні основи педагогічної психології

Тема 1. Предмет, завдання та методи педагогічної психології

Структура педагогічної психології. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками (педагогіка, вікова, загальна, експериментальна, соціальна психологія, філософія, математика та інші). Психологічні засади педагогічного процесу. Задачі психологічного забезпечення педагогічного процесу. Загальні проблеми педагогічної психології: проблема сензитивних періодів; проблема зв'язку педагогічного впливу з психологічним розвитком дитини; проблема співвідношення навчання і виховання; проблема системного характеру розвитку дитини і комплексності педагогічних впливів; проблема впливу спадковості та середовища на психологічний і поведінковий розвиток дитини; проблема забезпечення індивідуалізації навчання; проблема соціальної адаптації та реабілітації.

Загальна характеристика методів педагогічної психології, їх класифікація. Формуючий експеримент як основний метод, що використовується в педагогічній психології. Спостереження, констатуючий експеримент, бесіда, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності, тестування Психологічне консультивання та психологічна корекція як методи педагогічної психології.

Тема 2. Научіння і навчання. Навчальна діяльність

Навчальна діяльність як специфічний вид діяльності. Теорія учбової діяльності. Визначення учбової діяльності, її загальні характеристики. Предмет, засоби та способи учбової діяльності. Продукт учбової діяльності, її результат.

Загальна структура учбової діяльності. Мотивація в структурі учбової діяльності. Загальна характеристика учбового завдання як складової учбової діяльності, її особливості а способи вирішення. Психологічні вимоги до учбових задач. Учбова задача в проблемній ситуації, етапи вирішення. Контроль, самоконтроль, оцінка, самооцінка в структурі учбової діяльності.

Засвоєння знань, умінь, навичок - центральна ланка навчальної діяльності учнів. Закономірності та етапи процесу засвоєння.

Особливості оволодіння поняттями. Передумови ефективного оволодіння навичками та вміннями.

Тема 3. Психологія виховання особистості школяра

Поняття про особистість, структура особистості. Спрямованість особистості (просоціальна, асоціальна, антисоціальна)

Поняття про виховання. Виховання та соціалізація, індивідуалізація. Інститути соціалізації. Типи взаємозв'язків між навчанням і вихованням.

Поняття мети виховання: завдання, загальна та спеціальні цілі сучасного виховання. Засоби та методи виховання. Непрямі, свідомі та несвідомі засоби виховання. Методи формування свідомості, методи формування поведінки, методи формування почуттів і ставлення. Загальні соціальні інститути виховання: поняття та зміст.

Психологічні теорії виховання: біогенетичні, соціогенетичні та проміжні теорії, їх переваги та недоліки. Теорія соціального научіння і виховання. Моделі виховання.

Методи самовиховання: самопізнання, самостимулювання, самовладання. Прийоми самовиховання: самозобов'язання, самопереконавання, самонавіювання, самотренування, самопримус. Засоби самовиховання: рефлексування, самопостереження, самоорганізування, самопроектування.

Ефекти виховання та самовиховання внаслідок соціалізації та персоналізації особистості.

Тема 4. Психологічний зміст управління вихованням особистості

Педагогічна діяльність: форми, характеристики, зміст. Мотивація педагогічної діяльності. Педагогічні функції і вміння. Стиль педагогічної діяльності. Функції педагогічної діяльності: інформаційна, розвиваюча, орієнтаційна, мобілізаційна, дослідницька. Функції вчителя в організації учбово-виховного процесу. Психологічні вимоги до особистості вчителя. Індивідуальність педагога. Педагогічні здібності: дидактичні, експресивні, перцептивні, організаторські, сугестивні. Педагогічний такт і здібність до педагогічного спілкування. Здібності педагога. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Розвиток творчих здібностей педагога. Педагогічне сприйняття. Специфіка педагогічного мислення. Вимоги до вчителя в умовах науково-технічного і соціального прогресу. Професіограма вчителя. Поняття про педагогічну майстерність. Професійне знання. Шляхи формування педагогічної майстерності. Значення прикладних знань у вдосконалюванні педагогічної майстерності.

3. Завдання курсу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: предмет психології, природу, структуру та функції психіки, методологію науки, основні категорії психології, особливості перебігу психологічних процесів, психологічні особливості особистості та діяльності;

вміти: аналізувати психічні функції, процеси, стани, властивості, визначати їх місце в структурі психіки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між психічними явищами.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний курс

5. Викладацький склад: доктор педагогічних наук, професор Старіков І.М., викладач кафедри спеціальної освіти Іванова Т.М.

6. Форми і методи навчання: Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

Залік. 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

Іспит. 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська

Назва: Педагогіка (педагогіка та історія педагогіки)

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.02	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:5 Загальна кількість годин: 150 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: II, III Семестр: III, Лекції: 10 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 60 Вид контролю: екзамен

1. Мета курсу: озброїти студентів системою педагогічних знань, підготувати до роботи у освітніх закладах; забезпечити у майбутніх фахівців розвиток та формування професійно значущих творчих якостей, здібностей, умінь та навичок; ознайомлення студентів з теоретичними основами методики виховної роботи; вдосконалення їх професійної майстерності; оволодіння практичними вміннями та навичками, необхідними для організації виховної діяльності з дітьми різного вікового періоду; сприяння формуванню особистості педагога-вихователя.

2. Опис курсу.

Модуль 1. Загальні основи педагогіки та теорія навчання.

Тема 1. Предмет та завдання педагогіки.

Тема 2. Методи науково-педагогічних досліджень.

Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості.

Тема 4. Проблема мети виховання в історії педагогіки.

Тема 5. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.

Тема 6. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.

Тема 7. Процес навчання, його теоретико-методологічні основи.

Тема 8. Закономірності та принципи навчання.

Тема 9. Методи навчання, їх характеристика.

Тема 10. Різні підходи до навчання, організаційні форми навчання.

Тема 11. Урок як основна форма навчання.

Тема 12. Нетрадиційні форми організації навчання.

Тема 13. Оцінювання результатів у навчально-пізнавальній діяльності.

Модуль 2. Теорія виховання та основи управління школою.

Тема 1. Сутність виховання як педагогічного процесу.

Тема 2. Закономірності та принципи виховання.

Тема 3. Загальні методи виховання.

Тема 4. Зміст виховання. Розумове виховання.

Тема 5. Національне виховання, його система та шляхи реалізації.

Тема 6. Особистість і колектив.

Тема 7. Виховання учнів в системі учнівського самоврядування.

Тема 8. Основи сімейного виховання.

Тема 9. Моральне виховання учнів.

Тема 10. Трудове, фізичне та естетичне виховання учнів

Тема 11. Робота класного керівника.

Тема 12. Основи управління загальноосвітньою школою.

Модуль 3. Розвиток освіти, школи та педагогічної думки в різних соціально-економічних фармаціях

Тема 1. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві.

Тема 2. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.

Тема 3. Виховання, освіта та педагогічна думка у Візантії та у Західній Європі у період Середньовіччя (до поч. XVII ст.).

Тема 4. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні в Київській Русі.

Тема 5. Освіта і шкільництво на Україні в період втрати суверенності в 13-15 ст.

Тема 6. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (XVI - XVIII ст.)

Тема 7. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.

Тема 8. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.

Тема 9. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Г.С.Сковороди та О.В. Духновича.

Тема 10. Стан розвитку шкільництва і педагогічної думки у період XVII-XVIII ст. (М.В. Ломоносов, Л.М. Толстой).

Тема 11. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г. Песталоцці, Ф.-А.В. Дістервег, Й.Ф. Гербарт).

Тема 12. Провідні педагогічні ідеї вітчизняних просвітителів першої пол. 19 ст. (Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка).

Тема 13. Розвиток пед. думки на Україні у др. пол. 19-го на поч. 20-го ст.

Тема 14. Реформаторська педагогіка у Західній Європі та США (кін. 19-го - поч. 20-го ст.)

Тема 15. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.

Тема 16. Розвиток національної школи і педагогіки у період Української революції.

Тема 17. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.

Тема 18. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80 рр. XX ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.

Тема 19. Основні тенденції розвитку освіти і педагогічної думки в період розбудови незалежної України (з 1991р.).

Тема 20. Пріоритетні напрямки розвитку педагогічної думки в розвинених країнах світу на сучасному етапі.

Модуль 4. Основи педагогічної творчості та майстерності

Тема 1. Творчі засади педагогічної діяльності А.С.Макаренка

Тема 2. Творчі засади педагогічної діяльності В.О.Сухомлинського

Тема 3. Педагог сучасного освітньо-виховного закладу

Тема 4. Педагогічна творчість та її особливості

Тема 5. Педагогічна майстерність та педагогічна творчість

Тема 5. Психологічні основи педагогічної творчості

Тема 6. Основи техніки мовлення

Тема 7. Педагогічне спілкування як джерело педагогічної творчості

Тема 8. Увага в педагогічному процесі

- Тема 9. Уява в педагогічному процесі
- Тема 10. Творча діяльність як фактор розвитку творчих здібностей
- Тема 11. Культура зовнішнього виду педагога
- Тема 12. Основи техніки мовлення. Дихання
- Тема 13. Основи техніки мовлення. Голос
- Тема 14. Основи техніки мовлення. Дикція
- Тема 15. Сутність педагогічного спілкування
- Тема 16. Стилї педагогічного керівництва
- Тема 17. Стилї ставлення педагога до дітей
- Тема 18. Стилї педагогічного спілкування
- Тема 19. Педагогічний такт

Модуль 5. Організація педагогічної взаємодії

- Тема 1. Організаторські та комунікативні здібності вихователя
- Тема 2. Конфлікти в педагогічному процесі
- Тема 3. Педагогічна взаємодія.
- Тема 4. Форми педагогічного спілкування (бесіда, розповідь, диспут, інтерв'ю).
- Тема 5. Прийоми педагогічної взаємодії.
- Тема 6. Конкурс педагогічної майстерності.

Модуль 6. Психолого-педагогічні основи виховної роботи з дітьми

- Тема 1. Психолого-педагогічні механізми виховного впливу на дітей.
- Тема 2. Психолого-педагогічні методики вивчення особистості дитини.
- Тема 3. Психолого-педагогічні методики вивчення колективу вихованців.
- Тема 4. Особистість вихователя в системі виховної роботи сучасних виховних установ.
- Тема 5. Педагогічна взаємодія з дітьми з вадами мовлення.
- Тема 6. Форми виховної роботи.
- Тема 7. Виховні технології у роботі вихователя.
- Тема 8. Методика педагогічної взаємодії з батьками дітей.
- Тема 9. Виховна система навчально-виховного закладу.
- Тема 10. Індивідуальний підхід у вихованні.

3. Завдання курсу.

- Оволодіння теоретичними основами педагогічної науки як необхідної передумови майбутньої професійної підготовки.
- Оволодіння професійними вміннями та навичками, основою яких є теоретичні знання та практична діяльність.
- Формування потреби професійного розвитку.
- Усвідомлення сутності педагогічної творчості та майстерності як комплексу властивостей особистості логопеда.
- Розвиток професійно-ціннісних орієнтацій особистості логопеда: гуманістично спрямованої діяльності педагога та його соціальної відповідальності.
- Оволодіння культурою педагогічного спілкування та взаємодії з дітьми з вадами розвитку.
- Озброєння конкретними знаннями, творчими вміннями та навичками, необхідними логопеду для самостійного конструювання та організації корекційно-виховного процесу.

- Сприяння подальшому формуванню педагогічної позиції та розвиток творчого потенціалу.
- Розвиток у майбутніх логопедів педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання їх творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях.
- Формування вміння приймати найбільш вдалі рішення відповідно до педагогічних закономірностей, принципів виховання та навчання, що дає можливість реалізації діяльнісно-особистісного підходу у вихованні дітей.
- Вивчення історичного досвіду розвитку освіти, школи та педагогічної думки в різних соціально-економічних формаціях.
- Стимулювання усвідомлення студентами сутності процесу виховання, основних виховних проблем і завдань.
- Ознайомлення з методикою психолого-педагогічної діагностики та вироблення вміння її застосування.
- Озброєння методикою планування, організації та аналізу виховної роботи з дітьми та батьками.
- Формування умінь та навичок проектування виховного процесу.
- Оволодіння методикою добору та доцільного застосування методів, форм і прийомів виховної роботи.

4. Статус у навчальному плані.

Нормативний курс із циклу професійних компетентностей

5. Форми і методи навчання: Лекційні, практичні та лабораторні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

6. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Залік. 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю.

7. Мова викладання: українська

Назва: Теорія та методика навчання історії

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.03	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:3	Нормативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: II
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: III
	Лекції: 10
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 60
	Вид контролю: екзамен

Мета курсу «Теорія та методика навчання історії»: надати студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформуванню умінь, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії.

2. Опис курсу.

Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання історії. Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.

Тема 2. Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма. Навчальний план та місце в ньому шкільного предмету історія. Навчальна програма з історії як нормативний документ. програма з історії для 12-оїчної школи. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії

Тема 3. Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування. Розвиток історичної свідомості учнів. Хронологія: мета, завдання, прийоми вивчення і запам'ятовування. Методика вивчення історичних понять і термінів. Вивчення історичних постатей.

Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі

Тема 4. Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії. Класно-урочна система на сучасному етапі. Урок історії як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку історії. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку історії. Нетрадиційні уроки історії.

Тема 5. Методи, прийоми і засоби вивчення історичного матеріалу. Методи навчання історії, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення головних історичних фактів

Тема 6. Сучасні засоби навчання історії. Засоби навчання, їх класифікація. Історичні джерела, робота з ними на уроках історії. Художня література в ході вивчення історії. Наочність у навчанні історії. Методика використання різних засобів навчання на уроках історії.

Тема 7. Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі. Сутність контролю у навчальному процесі: поняття, завдання, функції, принципи. Методи і форми контролю. Рейтингова система оцінювання особистих досягнень учнів при вивченні історії. Урок контролю знань та вмінь учнів з історії. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.

Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.

Тема 8. Професійний портрет вчителя історії. Учитель історії: права та обов'язки. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи. професіограма, професійна компетентність та професійний портрет вчителя історії. Індивідуальний стиль діяльності педагога.

Тема 9. Підготовка вчителя до уроку. Загальна характеристика основних етапів підготовки вчителя до уроку. Особливості структури та методики складання календарно-тематичного плану з історії. Структура та методика складання плану-конспекту уроку.

Тема 10. Методичне об'єднання вчителів. Методична робота в школі: поняття, напрямки, форми організації. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в школі. Система роботи з молодим вчителем.

3. Завдання курсу:

- *пізнавальні*: вивчення методологічних та теоретичних засад шкільних курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в загальноосвітньому навчальному закладі; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;
- *методичні*: ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії в школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;
- *практичні*: вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний.

5. Лектор: кандидат історичних наук, ст. викладач Маринченко Г.М.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, складання плану-конспекту уроку, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **Теорія та методика викладання суспільствознавчих дисциплін**

1.Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.04	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3	Нормативна
Загальна кількість годин: 90 год.	Курс: IV
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: VII,
	Лекції: 10
	Практичні заняття: 20
	Самостійна робота: 60
	Вид контролю: екзамен

Мета курсу: предметно-методична підготовка студентів до викладання суспільно-політичних дисциплін у системі загальної середньої освіти, складовими якої мають бути, по - перше, професійні знання (концептуальні основи та нормативна база навчання суспільно-політичних дисциплін у середній школі; структура та зміст суспільно-політичних предметів; дидактичні

засади теорії та методики навчання суспільно-політичних дисциплін; результати навчальної діяльності учнів з суспільно-політичних дисциплін і система оцінювання); по - друге, вміння і навички, що визначають професіограму вчителя суспільно-політичних дисциплін; по - третє, досвід організації та проведення уроків (їх елементів) і позаурочних заходів з суспільно-політичних дисциплін, формування у студентів прагнення до професійного саморозвитку і самовдосконалення.

2. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1. «Методика навчання суспільствознавчих дисциплін» як предмет навчання. Поняття, мета, завдання навчальної дисципліни МВСПД та її компоненти.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення навчального процесу з суспільствознавчих дисциплін у середній школі. Державний стандарт загальної середньої освіти та місце в ньому освітньої галузі «Суспільствознавство». Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст. Предметна навчальна програма: призначення, застосування. Профільне навчання у вітчизняній школі.

Тема 3. Інноваційність як умова та принцип розвитку суспільствознавчої освіти в Україні. Наукові основи інновацій у суспільствознавчій освіті. Інноваційна діяльність вчителя суспільствознавчих дисциплін. Інновації у шкільній суспільствознавчій освіті.

Кредит 2

Тема 4. Громадянська освіта в середній школі. Історія становлення громадянської освіти. Зміст громадянської освіти в школі. Структура шкільної громадянської освіти. Аналіз шкільних громадянознавчих курсів.

Тема 5. Філософська освіта в середній школі. Історія становлення філософської освіти. Зміст філософської освіти в школі. Структура шкільної філософської освіти. Аналіз шкільних філософських курсів.

Тема 6. Українознавча освіта в середній школі. Історія становлення українознавчої освіти. Зміст українознавчої освіти в школі. Структура шкільної українознавчої освіти. Аналіз шкільних українознавчих курсів.

Кредит 3.

Тема 7. Економічна освіта в середній школі. Історія становлення економічної освіти. Зміст економічної освіти в школі. Структура шкільної економічної освіти. Аналіз шкільних економічних курсів.

Тема 8. Суспільно-екологічна освіта в середній школі. Суспільно-екологічна освіта як напрямок суспільствознавчої освіти в школі. Міжнародний освітній проект для шкільної молоді «Освіта для сталого розвитку в дії»: етапи проекту, учасники, зміст. Курс «Уроки сталого розвитку»: навчальна програма, навчальний посібник, методичний посібник. Інтеграція змісту. Уроки сталого розвитку у позакласній роботі.

Тема 9. Організація навчально-виховного процесу з суспільствознавчих дисциплін у школі. Форми, методи та засоби навчання у сучасній школі. Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі. Специфічні методи викладання і вивчення історії суспільствознавчих дисциплін.

3. Завдання курсу.

•практикоорієнтовані знання з предмета навчання, розуміння принципів, концептуальних ідей, закладених у тій або іншій методиці чи технології навчання суспільно-політичних дисциплін;

•володіння широким спектром окремих методів, прийомів і способів проектування, організації й управління навчально-виховним процесом у школі з предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;

•уміння співвіднести логіку побудови системи методів навчання суспільно-політичних дисциплін, організації навчальної діяльності школярів у рамках певного навчального предмета (права, громадянознавства, економіки, тощо) із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;

•здатність до рефлексії й саморозвитку в процесі реалізації тієї або іншої педагогічної методики чи технології та коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор: кандидат історичних наук, ст. викладач Маринченко Г.М.

6. **Форми і методи навчання:** Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, складання плану-конспекту уроку, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. **Мова викладання:** українська.

Назва: **Історія України (від найдавніших часів до сер. XIV ст..)**

1.Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.05	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2,5 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I, II Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 164 Вид контролю: залік, екзамен

Мета курсу – надання студентам ґрунтовних знань про давню історію українського народу з сучасних теоретико-методологічних позицій,

2. Опис курсу.

Тема 1. Східні слов'яни в давнину. Проблема походження слов'ян в історичній науці. Перші письмові згадки (Пліній Старший, Тацит, Йордан) про слов'ян та археологічні пам'ятки слов'янської старовини. Слов'яни на початку та в середині I-го тис. н. е. Антський племінний союз. Східні слов'яни на території сучасної України.

Тема 2. Утворення Давньоруської держави. Теорії походження (норманська, автохтонна, хозарська) державності у східних слов'ян. Проблема походження етнонімів "Русь" та "Україна". Виникнення Києва. Два політичні центри Русі. Династії Києвичів та Рюриковичів.

Тема 3. Політичний розвиток Русі у I пол. X ст. Формування Давньоруської держави за Олега. Русько-візантійська угода. Олег у скандинавських сагах. Внутрішня та зовнішня політика князя Ігоря. Війни з Візантією. Княгиня Ольга. Реформи. Дипломатія. Спроба поширення християнства. Походи Святослава проти Хозарії. Війна на Балканах.

Тема 4. Давньоруська держава за правління Володимира Великого. Боротьба за владу. Ярополк. Реформи Володимира Великого (адміністративна, військова, «перша релігійна», грошова). Зовнішні відносини. Запровадження християнства. Церква в Давній Русі.

Тема 5. Київська Русь за князя Ярослава Мудрого. Міжусобна боротьба (1015-1019) в історіографії. Святополк Окаянний. Внутрішня політика Ярослава Володимировича. Поширення християнства. Нові міста. «Устав Ярослава». Зовнішні відносини Русі у 30-50 – х рр. XI ст. «Тесть Європи». Боротьба з печенігами. Війни з Польщею. Останній похід проти Візантії (1043 р.)

Тема 6. Політичний розвиток Русі у II пол. XI – I пол. XII ст. Триумвірат Ярославовичів. Боротьба з половцями. Княжі з'їзди. Святополк II Ізяславович. Повстання 1113 р. Володимир Мономах. Мстислав Великий.

Тема 7. Соціально-економічні відносини в Київській Русі. Соціальний устрій. Княжі мужи, духівництво, боярство, купецтво, смерди. Закупи. Холопи. Изгої. Розвиток ремесел та торгівлі. Село, погост, деревня, дом, двір. Місто.

Тема 8. Культурний розвиток Давньої Русі. Розвиток історичної самосвідомості. Літописання. «Літопис Аскольда». «Повість минулих літ». «Софійська абетка», глаголиця, кирилиця. Пам'ятки архітектури. Церковна та світська література. Філософська думка (Іларіон, Клим Смолятич). «Повчання» Володимира Мономаха. Освіта. Усна творчість. Музика.

Тема 9. Русь в період політичної роздробленості. Причини політичної роздробленості. Київське князівство у 12-на поч. 13 ст. Чернігово-сіверська земля. Переяславське князівство. Боротьба з половцями.

Тема 10. Боротьба Русі з монгольською навалою у 13 ст. Утворення Монгольської держави. Чингісхан та його завойовницькі походи. Битва на р. Калка. Підкорення монголами Північно-Східної Русі. Здобуття татарами Києва. Завоювання галицько-волинських земель. Українські землі під владою Золотої Орди.

Тема 11. Галицьке князівство за династії Ростиславовичів. Утворення Галицького князівства. Перші Ростиславовичі. Володимирко I. Іван Берладник. Ярослав Осмомисл. Володимирко II. Політичні особливості Галицької землі. Князь і боярство.

Тема 12. Галицько-Волинське князівство за Романовичів. Об'єднання галицько-волинських земель. Роман Мстиславович. Князь Данило Галицький: його внутрішня та зовнішня політика. Боротьба з Угорщиною та Литвою. Відносини Данила Галицького із Золотою Ордою. Лев I Данилович. Розвиток Галицько-Волинського князівства за останніх Романовичів. Історичне значення Галицько-Волинського князівства

3. Завдання курсу. Курс «Історія України» спрямований на вивчення періоду Давньоруської державності, здобутків української матеріальної та духовної культури, ролі і місця Київської Русі та Галицько-Волинської держави у контексті європейських політичних та культуротворчих процесів доби середньовіччя.

Особливістю курсу є його значний виховний потенціал, що дає можливість реалізувати у навчальному процесі низку важливих завдань, зокрема таких, як виховання національної свідомості, патріотизму, професійного мислення у студентів.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного минулого українського народу; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати події історичного процесу в Україні.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний курс.

5. Лектор: доктор історичних наук, професор Пархоменко В.А.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **Історія України (сер. XIV ст. - кін. XVII ст.)**

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.06	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2,5 год.	Нормативна Курс: II Семестр: III, IV Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 164 Вид контролю: залік, екзамен

Мета курсу - розкрити закономірності розвитку історичного процесу в українських землях давнього і нового часу, особливості політико-адміністративного статусу українських земель у складі різних державних утворень, багатогранність і суперечливість економічного, політичного та культурного життя українського народу до початку ХУІІІ ст., історіографічну традицію розгляду ключових проблем курсу.

2. Опис курсу.

Кредит 1. Україна в період пізнього середньовіччя. Історіографічний і джерелознавчий огляд.

Тема 1. Специфіка періодизації середньовіччя України. Дискусійні проблеми українського пізнього середньовіччя. Історіографічна традиція дослідження політичного процесу в українських землях середини ХІІІ - середини ХУІІ ст. Білорусько-Литовська держава: сучасні підходи білоруської історіографії та оцінка ролі Великого князівства Литовського в політичній та культурній спадщині українства в сучасній українській історіографії. Характеристика основних джерел історії України ХІУ- першої половини ХУІ ст. (Метрика Великого князівства Литовського, Литовські Статути(1529-1566), Густинський, Межигірський та Київський літописи, Києво-Печерський Патерик).

Тема 2. Політичне розмежування земель Південно-Західної Русі у кінці ХІІІ-ХІV ст. Подолання феодалної роздробленості на Русі у другій половині ХІІІ ст. Південно-Західний, Західний та Північно-Східний політичні центри збирання руських земель. Політичне розмежування українських земель після падіння Південно-Західного центру (Галицько-Волинського). Утворення Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського" (ВКЛ) як регресанта Західного політичного центру консолідації Русі. Входження українських земель (Східної Волиш, Поділля, Київщини, Чернігово-Сіверщини до складу ВКЛ.) та історіографія вивчення проблеми.

Головними джерелами, з яких можна почерпнути відомості про життя та діяльність князів з династій Рюриковичів та Гедиміновичів, залишаються літописи. Збір, збереження від знищення, систематизація, видання і вивчення літописів розпочалося ще на початку ХVІІІ ст. Тоді ж, працями Г.З.Баєра (1694-1738 рр.) та А.Л. фон Шлецера (1735-1809 рр.) було започатковано критичний підхід до самих текстів. У 1828-1834 рр. з ініціативи П.М.Строева (1796-1876 рр.) в Росії була організована Археографічна експедиція. Строев, разом з Я. І.Березніковим скурпульозно оглянули більше 200 бібліотек та архівів, виявили

бл. 4 тис. списків, фрагментів та інших літописних документів (367). У 1834 р. було організовано Археографічну комісію під керівництвом князя П.Ширинського-Шахматова, на яку було покладено систематичне видання літописів. У 1837 р. Я.І.Бередніков, якому першому належить думка, що найдавніші літописи, які збереглися, не є оригінальними, а представляють собою пізніші зведення різних оригінальних літописів, приступив до видання Повного зібрання руських літописів. Це монументальне видання було призупинено в кінці 20-х років нашого століття. З 60-х років воно було відновлено і продовжується досі РАН.

З літописних зведень найважливіші для нашої теми власне Лаврентіївське (110; 111) та Іпатіївське (112; 113), Новгородські і Псковські літописи (114; 115; 116; 117; 137), Воскресенський (118; 119) та Никонівський (120; 121; 122; 123; 124; 125) літописи; Тверський літописний збірник, який містить ростовські та московські літописи (127); Rogozький літописець (знайдене М.П. Лихачовим, доведене до 1412 р. зведення новгородських, білоруських, ростовських і тверських літописців) (126); Симеонівський літопис (зведення за 1177-1493 рр., на думку О.Шахматова до 1390 р. схоже з Московським Троїцьким літописом, який згорів у 1812 р.) (130); Львівський літопис (названий так від імені кн. М.А.Львова, який з багатьма дефектами видав його у 1799 р., це зведення близьке до Софійського літопису з використанням ростово-суздальських матеріалів) (131); Типографський літопис (зведення, близьке до Лаврентіївського з використанням оригінального ростовського літопису XV ст. та інших джерел) (132); Московське літописне зведення 1479 р. (133); Никанорівський літопис і скорочені літописні зведення кінця XV ст. (в т.ч. Родовід російських князів по рукописах Бел. N 1512 та Арх. N 365) (134); Радзивілівський літопис (142); Постниківський, Піскарєвський, Московський і Бельський літописи (139). У них містяться відомості про народження, смерть, шлюби і діяльність князів, переважно Рюриковичів.

Події, пов'язані з діяльністю Гедиміновичів, знайшли відбиття в основному в групі так званих білорусько-литовських літописів. Це, перш за все, Супральський літопис. Точніше було б назвати його Коротким київським літописом. Цей список (один з варіантом Хроніки великих князів литовських, опублікованої у 1846 р. Ф.Нарбутом і безслідно загубленої) знайдений у Супральському монастирі, заснованому у 1498 р. новгородським воєводою і маршалком Великого князівства Литовського О.І.Ходкевичем та смоленським єпископом Йосифом Солтаном. Ходкевичі походили з київського боярства. З іменем єпископа Солтана пов'язаний інший білоруський літописний пам'ятник — літопис Аврамки. Перші супральські монахи були з Києво-Печерського монастиря, що сприяло зв'язкам обох центрів. Літопис складається з трьох основних частин: «Сказання про вірних святих князях руських» (компіляція з київських, новгородського і московських літописів, доведена до 1427 р.), «Літописець великих князів литовських» за 1431 -1446 рр., присвячений діяльності Свидригайла Ольгердовича та його противників, продовження за 1447-1505 рр., в якому автор виступає сучасником подій. Літопис закінчений у 1519р. на замовлення князя Семена Івановича Одинцевича, у зв'язку з чим у ньому приведений родовід князів Одинцевичів. У цьому зведенні події часто переплутані. Так, невдала коронація і смерть Вітовта, боротьба Свидригайла,

поставлені перед розповіддю про Кейстута та його синів. Уперше, дуже своєрідно, текст літопису був виданий І.Даниловичем (латинськими буквами з надрядковим перекладом незрозумілих слів та коментарями на базі Софіївського зведення) (263). Видання літопису у т.35 ПСРЛ дуже близьке до оригіналу.

Подібний текст містить Никифорівський літопис. У групу білорусько-литовських літописів входять також Слуцький літопис, *Origo regis Jagylo et Witholdi ducum Lithuaniae*, Віленський літопис, літопис Археологічного товариства, Волинський короткий літопис, літописи Рачинського, Красінського.

Кредит 2. Політичний і соціально-економічний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського (друга половина XIV – перша пол. XVI ст.)

Тема 3. Політичний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського (друга половина XIV-XVI ст.) Державний устрій Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського у XIV - поч. XIV ст. Київська династія Олельковичів. Унія Великого князівства Литовського з Польщею (1385), причини та наслідки для політичного розвитку ВКЛ. Спроби Польщі інкорпорувати Велике князівство Литовське. Політика Вітовта на централізацію ВКЛ та процес ліквідації системи удільних князівств на користь зміцнення державної самостійності ВКЛ. Початок обмеження автономії українських удільних князівств та її остаточна ліквідація (1471). Судебник Великого князівства Литовського 1468 року.

Тема 4. Боротьба феодалних угруповань за владу у ВКЛ 30-50pp. XV ст. Опозиційний рух руської знаті та боротьба князя Свидригайла Ольгердовича за відновлення української автономії.

Тема 5. Зовнішня політика ВКЛ у другій половині XIV-XV ст.: відносини з Московською Руссю, татарами, розгром хрестоносців під Грюнвальдом. Претензії Московської держави на руські землі у складі ВКЛ. Московсько-литовські війни кінця XV - 20 років XVI ст. Загострення внутрішньо політичного становища у ВКЛ у кінці XV – початку XVI ст. Виступ Михайла Глинського та його союз з Москвою. Державні реформи у ВКЛ 20-60 р. XVI ст.

Кредит 3. Люблінська унія і утворення Речі Посполитої та перехід українських земель до складу Польщі.

Тема 6. Унійні переговори між Великим князівством Литовським та Польщею у 1563-1568 рр. Державні реформи ВКЛ 60-х років та прийняття нової редакції Литовського Статуту (1566) як спроба політичної поступки шляхетській верстві та юридичне підґрунтя зміцнення державної незалежності ВКЛ з огляду на підписання унії з Польщею. Позиція в справі унії Сигізмунда II Августа - великого князя литовського і короля польського. Початок переговорів в Любліні у 1568 році польської і литовської делегацій та зрив переговорного процесу з ініціативи литовської сторони, невдоволеної непоступливістю польської. Невдала спроба князівської верстви ВКЛ на чолі з Остафієм Валовичем та Радзивіллою (Чорним) скликати загально литовський сейм і отримати легітимну підтримку своїм планам укласти союз зі збереженням державної самостійності ВКЛ. Відновлення переговорів у Любліні у 1569 р. за ініціативи Сигізмунда II Августа, що відкрито підтримав польський варіант унії, своїм указом оголосивши про приєднання до Польщі земель ВКЛ

(Підляшшя, Волині, а згодом Київщини та Брацлавщини). Позиція депутатів з українських: земель на нововідкритому Люблінському сеймі. Заключний акт сейму в Любліні про утворення Речі Посполитої та умови польсько-литовського союзу. Привілеї, видані Волині, Київській землі та Брацлавщині при переході їх до складу Польщі. Оцінка в історіографії польсько-литовської унії 1569 року.

Тема 7. Виникнення та становлення козацького стану (друга половина ХУ-ХУІ ст.) Перші документальні згадки про українське, козацтво та його місце в соціальній структурі і в системі державної військової оборони ВКЛ. Джерела формування та поповнення. Роль козацтва в заселенні окремих регіонів України і створенні різноманітних поселень. Його соціальний склад. Дискусія навколо поняття «козак». Перша згадка про українських козаків (1492). Перші козацькі ватажки: О. Дашкевич, П. Ланцкоронський, Б. Предвич, С. Полозович. Роль українських князів в організації військової сили козацтва. Д. Байда-Вишневецький і Січ на о. Хортиця. Структура Запорізької Січі. Перші сухопутні та морські походи козаків.

Кредит 4. Українська культура XIV - першої половини XVI ст.

Тема 8. Українська культура XIV- першої половини XVI ст. Загальна характеристика розвитку культури України XIV- першої половини XVI ст. Освіта та наукові знання. Перші магістри та доктори – українські студенти в західноєвропейських університетах. Виникнення книгодрукування у ВКЛ (Франциск Скорина) та поширення його видань в Україні. Перші освітянські центри для знаті на Волині та спроба запровадження книгодрукування Г. Ходкевичем у Заблудові і запрошення російського першодрукаря Івана Федорова. Львівський період в діяльності першодрукаря. Давня українська література: характеристика жанрова, авторство та основна проблематика. Філософська думка та історичні твори. Матеріальна культура.

Кредит 5. Соціально – економічний розвиток, суспільно-політичне та церковне життя в Україні в другій половині XVI ст.

Тема 9. Соціально-економічний розвиток та політичне становище українських земель у другій половині XVI ст. Державний устрій Польщі: королівська влада, сейм та станове представництво шляхти. Політико-адміністративний статус українських земель у складі Речі Посполитої. Перетворення української політичної еліти на провінційну та політичні наслідки для українського державотворення. Ріст князівських і панських латифундій поширення фільваркового господарства та магнатського землеволодіння на Київщину та Брацлавщину та загострення соціальних протиріч в цих козацьких окраїнних регіонах. Козацька проблема в Речі Посполитій: причини і наслідки. Боротьба козацтва за визнання їх станових прав. Ріст низового козацтва та його форпосту-Запорозької Січі. Становище селянства: ріст феодальної експлуатації та остаточне закріпачення. Селянські втечі від феодально-кріпосницького гніту на Київщину і Брацлавщину, на Січ.

Кредит 6. Міжконфесійні відносини в Україні другої пол. XVI ст.

Тема 10. Суспільно-політичне та церковне життя в Україні у другій половині XVI ст. Берестейська церковна унія. Становище православної церкви у складі католицької держави Речі Посполитої. Втручання світських властей у церковне життя православних. Занепад освітнього рівня духовенства,

моральних чеснот та критика зі сторони прихожан. Завоювання Константинополя турками та переорієнтація константинопольського патріарха на Москву як церковного центру православ'я. Московська ідеологія "третього Риму" та намагання встановити зверхність московського патріарха над православною українською церквою. Невдалі спроби укладання унії католицької та православної церкви у XI - XV ст. Виникнення братств та їх спроби встановити свій контроль над церковною православною ієрархією. Позиція щодо можливої унії з католиками зі сторони українських православних магнатів (К. Острозького). Підготовка умов унії церков та розкол у українському стані її прибічників. Два собори у Бресті 1596 року та остаточний розкол православ'я: утворення нової греко-католицької церкви і заборона православної. "Церква без віруючих і віруючі без ієрархів". Артикули Берестейської унії. Політичні наслідки церковного розколу для українства.

Кредит 7. Національно-визвольний рух в Україні у кінці XVI ст. - початку XVII ст.

Тема 11. Запорозьке козацтво у системі міжнародних відносин кінця XVI-30 роках XVII ст. Козацтво в становій системі Речі Посполитої. Утворення реєстрового козацтва та його статус, органи управління, атрибутика і символіка. Боротьба козацтва за збільшення реєстру і дотримання з боку польської адміністрації прав козацького стану. Роль козацтва у стримуванні турецько-татарської агресії. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його стратегія морських походів проти Кримського ханства та Туреччини. Українське козацтво у системі європейської політики другої половини XVI - середини XVII ст. Відносини з Австрією, Венецією, Ватиканом у рамках ліги "християнської міліції". Козацтво і антикатолицький союз Швеції і Росії. Запорозьке козацтво і Росія.

Визначити точно хто першим розпочав вивчення зовнішньої політики Запорізької Січі майже неможливо, це на пряму пов'язано з виникненням студій (Київ, Полтава, Чернігів) по вивченню Запорізької Січі Як феномена взагалі. Хоча слід зазначити, що українськими історіографами, які «обороняли» українську автономію, намагалися вивести її на правову основу, довести вплив на неї інших країн, які бажали зберегти національно – політичну українську традицію, зачинателів нової української історіографії слід вважати – Григорія та Василя Полетик, Якова Марковича, Василя Ломіковського, Олексія Мартоса («Історія Малороссії»), Бантиш – Каменського («Історія Малої Росії» 1822 г.) – праця Бантиша містила в собі актовий матеріал з московських і українських архівів. Тому її властиво можна вважати першою науковою історією України. Першими вітчизняними студіями, в яких відображено генезу українського лицарства, стали праці козацьких літописців кінця XVII - початку XVIII ст. Добре обізнані з джерелами та літературою, вони поставили собі за мету показати український народ рівним серед європейської спільноти. Належне місце в їхніх творах відводилося й козацтву, представниками якого були і самі автори. Так, *Григорій Грабянка* писав: «Ці люди (козаки) ще здавна були людьми військового стану і більше відчували нахил до вправ з мечем, а не до трудової повинності, оскільки вони зневажали ярмо рабське і рабську покору, то більше схильні були з власної волі на Дніпрі за порогами в місцевості пустельній та дикій проживати, перебиваючись ловлею звіра та риби і

морськими походами на бусурман». Автор вбачав у козаках лицарську верству, яка віддавала перевагу військовій справі перед традиційним заняттям українців — землеробством. *Самійла Величка* більшою мірою цікавили причини боротьби козацтва проти урядових сил у 20 - 30-х роках XVII ст. Він пояснював їх тим, що польські пани «протягом багатьох років свавільно безправне і гноблене Військо Запорозьке і весь народ малоросійський нехристиянським і нелюдським чином обтяжували, розоряли, кривдили і збиткувалися».

Погляд на козацтво як українське лицарство отримав остаточне оформлення у творах дворянських істориків. *П. Симоновський* називав козаків «военным народом».

Козацтво як самобутня військова організація української шляхти на зразок лицарського ордену постало і в праці *М. Маркевича*.

Наукове дослідження соціальних основ українського козацтва бере початок з середини XIX ст. У прямий зв'язок з общинним побутом княжої Русі намагався поставити генезу козацтва *В. Антонович* в одній із своїх ранніх праць. Однак під впливом критичних зауважень *М. Максимовича* вчений змінив погляд на проблему. В його розвідці «Про козацькі часи на Україні» козацтво постало вже як результат народної колонізації степового прикордоння, при якій головна роль відводилася південноукраїнським старостам.

Породженням народної стихії постало козацтво в праці *М. Костомарова*. Дослідник стверджував, що представники влади організовували козаків для несення прикордонної служби.

Неоднозначними були погляди на козацтво *П. Куліша*. В одній із його ранніх праць «Перший період козаччини аж до ворогування з поляками» запорожці постали справжніми лицарями, захисниками України від ворожих посягань. Оцінка їх діяльності в другому та третьому томах «Истории воссоединения Руси» набула протилежних рис. Автор зробив закид козацтву у відсутності конструктивних сил, байдужості до віри, прагненні до розбою, розглядав його як руйнівну силу, що нищила цивілізаційний процес.

Величезний археологічний, етнографічний і фольклорний матеріал з історії запорозького козацтва, в тому числі за період другої половини XVI — першої половини XVII ст., представлений у тритомній праці *Д. Яворницького* «Історія запорозьких козаків» [26]. Автор здійснив численні експедиції по Запорозжю, детально вивчав його топографію, записував оповідання людей, які ще пам'ятали старі часи. Він звернувся також до історії заснування Запорозької Січі, її утвердження як центру національно-визвольного руху в Україні.

Найґрунтовніше висвітлено історію українського козацтва до середини XVII ст. у дослідженні національного літописця *М. Грушевського*. Введення ним у науковий обіг великого масиву архівного матеріалу створило сприятливі умови і для подальших студіювань козацької тематики. Вчений детально зупинився на генезі козацтва, ставленні до нього литовської і польської влади, участі запорожців у національно-визвольному русі. Автор акцентував також увагу на ролі козацтва у відстоюванні православ'я в Україні, участі запорожців у відновленні православної ієрархії (1620). Безсумнівну цінність мають положення про значення конфесійного фактору в розгортанні визвольного руху, рушійною силою якого було козацтво.

Вивчення історії українського козацтва продовжувалося і в радянський час. Проте в умовах тоталітарної системи основним методом був класовий підхід до висвітлення історичного процесу. Відповідно й ґрунтовні за залученням джерельного матеріалу та достовірністю фактажу праці втискувалися в рамки панівної ідеології. На радянський час припадають і останні десятиліття наукової діяльності *І. Крип'якевича*. У повоєнний період особливий акцент звертався на військову діяльність запорожців, їхню участь у визвольній боротьбі проти польсько-шляхетського гноблення та турецько-татарської агресії, що прослідковується зокрема, в дослідженнях *В. Смоля*. Окремою верствою «військового прикордонного населення» вважає козацтво *Я. Дашкевич*, виводячи це явище з геополітичного становища України.

У контексті політичної культури українського суспільства кінця XVI — першої половини XVII ст. система цінностей запорозького козацтва проаналізована у праці *П. Саса*. Автор акцентує увагу на оцінках таких понять, як «воля громади», «рицарська гідність», «козацький хліб», «права», «свободи», «вольності», які відігравали роль «інтегруючого соціального й політичного чинника в житті запорозької громади і суттєво впливали на політичні позиції та орієнтації репрезентантів Війська Запорозького... на політичну культуру козацтва в цілому». Роль козацтва в процесі державотворення XVI-XVIII ст. проаналізовано у колективній праці «Україна — козацька держава». Увагу акцентовано на генезі цього процесу та особистостях — його творцях.

Отже, проблематика українського козацтва XVI - XVII ст. посідає поважне місце у вітчизняній історіографії. Основна увага акцентована на військових та політичних подіях. Проте ряд питань, зокрема військового мистецтва козаків, взаємовідносин з урядом Речі Посполитої, особового складу реєстрового та запорозького лицарства, потребує серйозного наукового дослідження.

Тема 12. Національно-визвольний рух в Україні другої половини XVI-початку XVII ст. Генеза польсько-українського конфлікту кінця XVI ст. Козацькі війни 1593-1594 під проводом Криштофа Косинського та 1594-1596рр під керівництвом Северина Наливайка. Причини, склад учасників, місце дії, вимоги повсталих. Результати і наслідки. Селянський рух в першій чверті XVII ст. Масове покозачення населення Київщини. Козацький статус як соціальний ідеал пригнобленого селянства.

Тема 13. Селянсько-козацькі повстання у 30-40 роках XVII ст.

Козацтво-провідна суспільно-політична сила українських земель першої половини XVII ст. та проблема "випищиків". Козацько-селянські повстання проти Речі Посполитої в першій чверті XVII ст. Марко Жмайло. Куруківська угода 1625 року та збільшення козацького реєстру до 6 тис. Козацько-селянські повстання 1630 року під проводом Тараса Федоровича (Трясила). Повстання козаків і селян 1635 року під проводом Івана Сулими і 1637р.-Павлюка (Бути). 1638-Якова Острянина й Карпа Скидана. Конфесійний фактор селянсько-козацьких повстань. Підтримка Запорозькою Січчю на чолі з гетьманом Петром Конашевичем Сагайдачним Київського братства і обрання православним митрополитом Іова Борецького (1620). Визнання Річчю Посполитою православної митрополії: "Статті для заспокоєння руського народу".

Кредит 8. Визвольна війна українського народу другої пол. XVII ст.

Тема 14. Початок і тріумф визвольних змагань. Б.Хмельницький – його походження, місце і час народження, освіта, ранній період життя і діяльності. Конфлікт з Чаплинським і втеча на Січ. Посольство до Іслам Гірея і угода з Кримом. Її умови та значення.

Причини, характер, рушійні сили та завдання визвольних змагань українського народу. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Визволення Лівобережжя і боротьба за Правобережну Україну. Соратники Хмельницького. Дві долі - М.Кривоніс і Я.Вишневецький. Битва під Пилявцями і похід на Львів та Замостя (1648). Західна Україна в планах Б.Хмельницького. С.Височан.

Повернення до Києва. Переговори з послами Яна Казимира. Відновлення воєнних дій і облога Збаража. Зборівський мир та його умови (1649)

Козацька держава Б.Хмельницького. Ліквідація старих структур державної влади і організація нових. Територіальний і адміністративно-військовий поділ України. Центральні і місцеві органи влади. Господарська і фінансова політика. Судівництво. Збройні сили. Релігійне питання. Налагодження дипломатичної служби. Стосунки з сусідніми державами. Соціальна структура українського суспільства та зміни в ній. Єврейське питання.

Від Берестечка до Переяслава. Молдавський похід 1650 р. та його наслідки. Наступ польських військ на Поділля. Контрнаступ українського війська і його розгром під Берестечком. Білоцерківський мир та його умови (1651). Перемога під Батогом 1652 р. Набуття війною затяжного характеру. «Вінець і кінець» Т. Хмельницького. Події під Жванцем 1652 р.

Україно-польські відносини і союз Б.Хмельницького з Москвою. Позиція Росії в українському питанні 1648-1653 рр. Рішення Земських соборів 1651 і 1653 рр. Переяславська рада і «Березневі статті» 1654 р. «Плюси» і «мінуси» угоди з Москвою. Її оцінка істориками та правознавцями.

Україна на завершальному етапі Хмельниччини. Відновлення війни з Польщею та Кримом. Похід польських військ на Брацлавщину і оборона Буші (1654). Різня на Дрижополі і татарські набіги. Спільний похід українського і російського війська на Львів. Угода Б.Хмельницького з татарами під Озірною. Заняття Білорусії і перші дипломатичні конфлікти з Москвою (1655). Віленський мир 1656 р. і загострення україно-російських протиріч. Переговори Б.Хмельницького з Швецією і Семиградям. Невдала військова експедиція А.Ждановича 1657 р. Смерть Б.Хмельницького та її трагічні наслідки для подальшої історії України. Загальна характеристика особи Б.Хмельницького і його доби.

Тема 15. Політичне становище України у 60-80 рр. XVII ст. Руїна. Загострення боротьби серед козацької старшини щодо перспектив становлення козацької держави та збереження її незалежності. Гетьманство І. Виговського (1657-1659). Гадицький трактат 1658 р. Гетьманство Юрія Хмельницького та підписання ним з Росією Переяславських статей 1659 року. Чорна Рада в Ніжині (1663), розкол України на два гетьманства. Початок Руїни. Гетьманство П Тетері (правобережна Україна) і гетьман Лівобережної України І. Брюховецький (1663-1663). Андрусівське перемир'я (1667) та поділ козацької України між Польщею і Росією. Боротьба українського народу за політичну єдність і державність під проводом гетьмана П. Дорошенка (1665-1676).

Гетьмани Лівобережної України Дем'ян Многогрішний (1668-1672) та І.Самойлович (1672-1687). Вічний мир з Польщею (1686).

3. Завдання курсу: розглянути процес політичного розмежування українських земель після розподілу Галицько-Волинської держави та політико-адміністративний статус українських земель у складі Великого князівства Литовського (Руського та Жемантійського), обставини і наслідки їх переходу до Польщі у рамках об'єднаної Польсько-Литовської держави (Речі Посполитої). Передумови, хід, рушійні сили та наслідки великого національного повстання під проводом Богдана Хмельницького. Поглибити знання студентів про минуле українського народу, визначити характерні риси даного періоду та засвоїти головні поняття та терміни.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор доктор історичних наук, доцент Баковецька О.О.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, розв'язування історичних кросвордів, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, екскурсії в музеї та по визначних історичних місцях, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьох бальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: Історія України (поч. XVIII ст. - 1918 р.)

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.07	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2,5 год.	Нормативна Курс: III Семестр: V, VI Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 164 Вид контролю: залік, екзамен

Мета курсу – надання студентам ґрунтовних знань про минуле українського народу з сучасних теоретико-методологічних позицій,

2. Опис курсу.

Тема 1. Політичне становище українських земель у XVIII ст. Адміністративно-територіальний устрій українських земель. Гетьман Іван

Мазепа та його діяльність. Початок та перші роки Північної війни. Перехід І.Мазепа на бік шведів. Полтавська битва. Смерть І. Мазепа. Конституція П.Орлика. Гетьманування І.Скоропадського. Посилення гніту царизму в Україні та обмеження автономії. Перша Малоросійська колегія. П.Полуботок. Гетьманування Д.Апостола. Зміни в становищі Запорізької Січі.

Тема 2. Соціально-економічний розвиток українських земель та народні рухи в першій половині XVIII ст. Стан сільського господарства. Зростання феодального старшинського та монастирського землеволодіння. Посилення визиску покріпачених селян. Ремесла і промисли. Мануфактури. Міста. Внутрішня і зовнішня торгівля.

Народні виступи на Лівобережжі і Слобожанщині. Повстання 1702-1704 рр. на Правобережжі. Початок гайдамацького руху його характер та рушійні сили. Виступи 1734 і 1750 рр. посилення руху опришків. Олекса Довбуш. Участь населення Закарпаття у визвольній боротьбі 1703-1711 рр.

Тема 3. Політичне становище Слобідської та Лівобережної України в другій половині XVIII ст. Адміністративний устрій Лівобережжя і Слобожанщини. Гетьманування К.Розумовського. Ліквідація гетьманування і утворення Малоросійської колегії. Діяльність П.Румянцева. остаточна ліквідація автономії України. Зруйнування Запорізької Січі.

Тема 4. Соціально-економічний розвиток українських земель та народні рухи в другій половині XVIII ст. Стан сільського господарства та розвиток феодально-кріпосницьких відносин. Юридичне оформлення кріпосного права на Лівобережжі і Слобожанщині. Розвиток ремесла, промислів. Міста. Торгівля. Повстання в селі Кліщинцях. Повстання в селі Турбаях. Коліївщина 1768 р.

Тема 5. Вхідження Північного Причорномор'я Приазов'я, Правобережної України до складу Росії. Західноукраїнські землі під владою Австрії. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та їх значення для українських земель. Приєднання та початок освоєння південних територій України до Російської імперії. Зруйнування Запорізької Січі та подальша доля українських козаків. Три поділи Польщі та їх значення для українських земель. Особливості політичного розвитку західноукраїнських земель.

Тема 6. Розвиток української культури у XVIII ст. Особливості розвитку культури: загальні риси. Стан розвитку освіти, науки, книгодрукування, вищі навчальні заклади та їх роль у науковому та громадському житті. Українська література та козацькі літописи, розвиток філософської думки. Природничі науки. Розвиток архітектури, живопису, музики, театру.

Тема 7. Політичне становище та соціально-економічний розвиток українських земель в складі Росії в першій половині XIX ст. Адміністративний устрій та політичне становище українських земель. Чисельність населення. Посилення розкладу кріпосницької системи господарювання. Сільського господарство. становище селянства. Розвиток промисловості. Торгівля. Шляхи сполучення і транспорт. Зміни в соціальній структурі суспільства.

Тема 8. Суспільно-політичний рух в Україні першої половини XIX ст. Масонські ложі. Формування революційних поглядів декабристів та перші таємні товариства. Утворення Південного та Північного товариств. Повстання Чернігівського полку. Вільнодумство в Ніжинській гімназії вищих наук. Кирило - Мефодіївське товариство, його склад, програмні документи, діяльність товариства та історичне значення.

Тема 9. Західноукраїнські землі в першій половині XIX ст. Особливості адміністративного устрою та соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель. Ідеї Просвітництва в українському суспільстві. Значення греко-католицької церкви для розвитку національного життя в Галичині та Закарпатті. Діяльність "Руської трійці". Революція 1848-1849 р. на західноукраїнських землях. Скасування кріпосного права. Пожвавлення національно-визвольного руху («Зоря Галицька», вимоги щодо національно-територіальної автономії Східної Галичини, Головна руська рада, «Галицько-руська матиця», «Руський собор»). Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Вибори до австрійського парламенту. Львівське збройне повстання 1848 р. Поразка революції. Наслідки та історичне значення революційних подій середини XIX ст.

Тема 10. Культура України першої половини XIX ст. Початок українського національного відродження. Розвиток мови, освіти, літератури. Вищі навчальні заклади. Стан розвитку історичної науки, архітектури, театру, живопису, музичного мистецтва.

Тема 11. Скасування кріпосного права. Реформи 60-70-х рр. XIX ст.

Особливості розвитку українських земель напередодні селянської реформи. Причини скасування кріпосного права. Суспільний рух за проведення реформ. Маніфест і положення 19 лютого 1861 р. Ліквідація особистої залежності селян. Наділення селян землею та визначення повинностей. Значення реформи 1861 р. Реформи 60-70-х рр. XIX ст. та їх вплив на подальше соціально-економічне та політичне становище в Україні.

Тема 12. Соціально-економічний розвиток українських земель у 60-90-х рр. XIX ст. Економічна політика російського царизму в пореформений період в Україні. Особливості промислового перевороту. Аграрні відносини. Залишки кріпосництва. Поєднання відробіткової системи господарювання. Сільськогосподарська спеціалізація районів. Соціальне розшарування селянства. Розвиток промисловості міста. Торгівля. Зростання населення і зміни в його класові структурі.

Тема 13. Суспільно - політичний рух в Україні (друга половина XIX ст.). Польське визвольне повстання 1863 р. і його поширення на Правобережній Україні. Основні течії в народництві. Народницький рух в Україні. Національна політика російського царизму в Україні. Виникнення громад та їх культурно-освітня діяльність. Валуєвський циркуляр 1863 р. Емський указ 1876 р. Діяльність М. Драгоманова. Молоді громади. Братство тарасівців. Розвиток робітничого руху в Україні. Страйки. Перші робітничі організації «Південноросійський союз робітників». Поширення марксизму. Виникнення соціал-демократичних гуртків і груп.

Тема 14. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини у другій половині XIX ст. Особливості економічного життя в Галичині, Буковині,

Закарпатті, формування фабрично-заводської промисловості. Провідні галузі промисловості. Розвиток сільського господарства. Початок трудової еміграції. Зародження українського кооперативного руху. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. «Москвофільство». Зародження національної течії в суспільному русі. Розгортання руху народовців в Галичині, Буковині, Закарпатті. Заснування та діяльність товариства «Просвіта» та Літературного товариства ім. Т.Шевченка. виникнення та діяльність Радикальної партії на Галичині. Наукова та політична діяльність М.Грушевського на Галичині. Робітничий та селянський рух на західноукраїнських землях.

Тема 15. Соціально-економічний і політичний розвиток українських земель у складі Російської імперії на початку ХХ ст. Монополії і фінансовий капітал. Економічна криза 1900-1903 рр. Стан сільського господарства України.

Революційний рух на початку ХХ ст. Селянські виступи. Розвиток національного руху. Утворення українських політичних партій, їхні програми та діяльність. Загальноросійські політичні партії в Україні.

Тема 16. Україна роки першої російської революції (1905-1907 рр.).

Економічні і політичні передумови революції. Її характер, і рушійні сили. Початок революції. Січнево-березневі страйки в Україні. Селянські виступи. Революційний рух навесні-влітку 1905 року. Повстання на броненосці «Потьомкін» Україна у Всеросійському політичному страйку. Виникнення рад робітничих депутатів та профспілок. Грудневе збройне повстання. Піднесення українського національного руху. Виникнення україномовної преси. Культурно-освітня діяльність «Просвіт». Українська думська громада у I та II Державних думах. Революційна боротьба в 1906-1907 рр. Поразка революції.

Тема 17. Україна в період між двома революціями (1907-1914 рр.). «Третєочервнева» монархія та її суть. Політична реакція в Україні. Аграрна політика П.Столипіна та її проведення в Україні. Закріплення землі в особисту власність. Прискорення розвитку капіталістичних відносин в Україні. Революційний рух в 1907-1914 рр.

Тема 18. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорщини на початку ХХ ст. Адміністративний устрій. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель. Соціальне і національне гноблення. Суспільно політичний рух. Москвофіли. Народовці. І.Франко, О.Терлецький, М.Павлик. Організація і діяльність політичних партій. Виникнення та діяльність товариств «Сокіл», «Січ», «Пласт». Митрополит А.Шептицький та його роль у піднесенні національного життя в західноукраїнських землях.

Тема 19. Розвиток української культури другої половини ХІХ ст. – на початку ХХ ст. Українське національне відродження. Розвиток мови, освіти, літератури. Вищі навчальні заклади. Стан розвитку історичної науки, архітектури, театру, живопису, музичного мистецтва.

Тема 20. Україна в період Першої світової війни. Україна в планах іноземних держав напередодні Першої світової війни. Бойові дії на території України в роки Першої світової війни. Російська окупаційна політика на Галичині (1914-1917 рр.). Український національний рух в роки війни. Союз визволення України, Головна Українська Рада, формування та бойовий шлях Українських Січових Стрільців. Наслідки та значення Першої світової війни для України.

3. Завдання курсу. Курс «Історія України» спрямований на вивчення закономірностей історичного розвитку; суспільно-політичного та церковно-культурного життя України у 18– на початку 20 ст. Особливістю курсу є його значний виховний потенціал, що дає можливість реалізувати у навчальному процесі низку важливих завдань, зокрема таких, як виховання національної свідомості, патріотизму, професійного мислення у студентів.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного минулого українського народу; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати події історичного процесу в Україні.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор доктор історичних наук, професор Пархоменко В.А.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: Історія України (1917 р. - до сьогодення)

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15 ПК.08	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS: 8	Нормативна
Загальна кількість годин: 240 год.	Курс: IV
Тижневих годин: 2,5 год.	Семестр: VII, VIII
	Лекції: 36
	Практичні заняття: 44
	Самостійна робота: 164
	Вид контролю: ПМК, екзамен

Мета курсу – полягає в тому, щоб розкрити закономірності та особливості розвитку історичного процесу в українських землях в період новітньої історії, особливості політико-адміністративного статусу українських земель у складі різних держав, суперечливість економічного, політичного та культурного життя українського народу в період з 1917 р. по 2017 р.,

історіографічну традицію розгляду ключових проблем курсу.

2. Опис курсу.

Кредит 1.

Українська революція 1917-1921 рр.

Тема 1. Українська національно-демократична революція (березень 1917 - квітень 1918 рр.). Вступ до курсу. Українська революція 1917-1921 рр.: історіографія проблеми. Ідеологічна платформа української революції. Актуальні питання революційних подій 1917-1921 рр. в Україні. Періодизація Української революції, проблема визначення її хронологічних рамок. Лідери революції. Перша світова війна та її вплив на становище в Російській імперії. Причини та передумови Лютневої революції у Петрограді. Події Лютневої революції в Росії і Україна. Активізація українського національного руху та діяльності політичних організацій і партій. Утворення Центральної Ради. Дискусії щодо її статусу та завдань. Керівний склад УЦР. М.Грушевський. Діяльність українських політичних партій. Процеси українізації армії. Утворення Вільного козацтва. Роль та значення постаті М. Міхновського. Українські та російські політичні партії у боротьбі за вплив на населення. Всеукраїнський національний конгрес та його значення. Другий Всеукраїнський військовий з'їзд. Проголошення Першого Універсалу Центральної ради. Утворення та діяльність Генерального Секретаріату. В.Винниченко. Наростання політичного протистояння (липень-жовтень 1917 р.). Другий Універсал ЦР. Збройний виступ самостійників. Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріату від Тимчасового Уряду. Корніловський заколот і його вплив на події в Україні. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом. З'їзд народів Росії у Києві. Проголошення Третього Універсалу ЦР, його зміст та значення. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради.

Жовтневий переворот в Петербурзі. Прихід до влади більшовиків. Ультиматум РНК УНР та початок війни. Проголошення у Харкові радянської влади. Наступ більшовицьких військ на Київ. Бій під Крутами. Повстання на заводі «Арсенал». Четвертий Універсал ЦР, проголошення незалежності України. Ультиматум Раднаркому Росії Генеральному Секретаріатові УНР. Позиція та відповідь керівництва УНР. Київський та харківський з'їзди Рад більшовиків. Проголошення України Республікою Рад та обрання ВУЦВК. Наступ більшовиків на Україну. Захоплення влади в Києві. Перша спроба радянізації України.

Тема 2. Падіння Центральної Ради. Українська гетьманська держава (квітень – грудень 1918 р.) Відновлення УНР. Директорія.

Початок переговорів у Брест-Литовську. Позиція делегації УНР: мета та завдання. Позиція російської сторони та ставлення до української сторони. Підписання Брестського мирного договору. Його умови та характер. Стосунки з австро-угорською стороною. Таємна угода між УНР та Австро-Угорщиною. Наслідки та значення підписаного мирного договору для УНР. Її становище на міжнародній арені. Ставлення країн Антанти до Брестського мирного договору. Ліквідація більшовицького режиму в Україні. Утворення «регіональних республік». Питання приналежності Чорноморського флоту. Вступ німецько-австрійських військ в Україну. Окупаційний режим. Виконання умов мирного

договору. Внутрішня політика Центральної Ради. Загальна ситуація в УНР. Наростання опозиції. Втручання німецької адміністрації у внутрішні справи країни. Прийняття Конституції УНР та її головні положення. Конфлікт між УНР та німецькою адміністрацією. Пошук кандидатур на заміну ЦР.

Гетьманський переворот. Всеукраїнський хліборобський конгрес. Постать П.Скоропадського. Встановлення нової форми влади. Перші законодавчі акти. Причини падіння Центральної Ради, здобутки і прорахунки. Історичне значення її діяльності. Подальша доля лідерів Української революції.

Діяльність уряду Української держави. Внутрішня та зовнішня політика. Ставлення політичних партій та населення до гетьманату. Створення нової опозиції. Діяльність В.Винниченка та С.Петлюри. Утворення УНС. Масові селянські та робітничі виступи. Революційні події в Німеччині. Анулювання Брестського миру РСФРР та наслідки для України.

Утворення Директорії та відновлення УНР. Бій під Мотовилівкою. Відречення П.Скоропадського від влади. Досягнення та прорахунки гетьманського режиму. Оцінка постаті П.Скоропадського у вітчизняній та зарубіжній історичній науці. Політичний курс Директорії. Вирішення аграрного питання. Проведення Трудового конгресу. С.Петлюра. Діяльність отаманів. Н. Махно. Зовнішньополітичні орієнтири лідерів директорії. Пошук союзників. Наступ більшовиків на Україну та поновлення військових дій. Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду України. Проголошення УСРР. Вступ більшовиків до Києва 5 лютого 1919 р. Початок переговорів з Антантою. Відставка В.Винниченка та П.Чехівського. Причини поразки військ Директорії. Антанти на Півдні України (листопад 1918 – квітень 1919 р.). Реорганізація військ Директорії. Отаманщина. Єврейські погроми. Військові дії на Правобережжі, Волині Поділлі навесні 1919 р. Боротьба С.Петлюри з неконтрольованою отаманщиною. Спроба здійснення перевороту генерал-хоружим В.Оскілко. Боротьба за вплив на населення. Процеси «більшовизації» українського війська. Військові дії армії УНР влітку 1919 р. Західноукраїнська Народна Республіка. Історичні передумови проголошення ЗУНР. Протистояння поляків і українців у Галичині. Створення органів державної влади в Східній Галичині. Утворення УГА. Є.Петрушевич, К.Левицький, Д.Вітовський. «Листопадовий зрив». Підготовка та проголошення Акут Злуки УНР і ЗУНР. Розгортання україно-польського протистояння в краї. Успішні військові операції УГА: «Вовчухівська операція» та «Чортківська офензива». Спроби вирішення військового конфлікту за сприяння послів Антанти. Загострення ситуації навесні 1919 р. Армія Ю.Галлера. Контранступ польських військ. Перехід залишків армії УГА за р.Збруч. Причини поразки та історичне значення ЗУНР. Подальша доля уряду та армії. Рішення країн Антанти про 25-річний мандат на управління Східної Галичини Польщі. Особливості національного руху на Буковині та Закарпатті. Приєднання цих територій до Румунії та Чехословаччини.

Кредит 2.

Встановлення більшовицького режиму в Україні.

Тема 3. Боротьба за владу в Україні в другій половині 1919 - 1921 рр.

Встановлення більшовицького режиму в Україні в першій половині 1919 р. Утворення Тимчасового робітничо-селянського уряду, проголошення першої

Конституції УСРР. Х. Раковський. Особливості політики «воєнного комунізму» в Україні. Утворення військово-політичного союзу радянських республік. Процеси націоналізації промисловості, вирішення селянського питання. Введення продовольчої диктатури («продрозкладка»). Антибільшовицький рух, селянські повстання. М.Григор'єв, Н.Махно. Д.Терпило. Становище українських політичних партій. Націонал-комунізм.

Наступ Добровольчої армії на територію України. Контрнаступ українських сил. Вступ до Києва білогвардійців та УГА. Наступ на Одесу. «Трикутник смерті». Перший похід армії УНР. Причини поразки національних сил. Особливості денікінського режиму в Україні. Білий терор. Боротьба у білогвардійському підпіллі. Наступ радянських військ восени 1919 р.

Відновлення радянської влади на початку 1920 р. в Україні. Утворення ВУЦВК Г.Петровський. Відновлення політики «воєнного комунізму». Українські комуністичні партії: КП(б)У, УКП (б), УКП.

С.Петлюра та пошук нових союзників. Початок переговорів з Польщею. Умови Варшавського договору. Початок спільних військових дій армії Ю.Пілсудського та УНР. Повалення влади більшовиків у травні 1920 р. Польський режим та ставлення населення до нових союзників. Контрнаступ Червоної армії у червні 1920 р. Успішні військові дії більшовиків. Мирні переговори між Польщею та Росією. Ризький мирний договір та його значення для України. Доля армії УНР. Еміграція С.Петлюри.

Встановлення радянської влади на Півдні України. Перегрупування політичних сил та укладення союзу між махновцями та більшовиками. Розгром військ армії барона Врангеля в Криму. Штурм Перекопу. Червоний терор в Криму. Припинення регулярних військових дій армії УНР. Другий Зимовий похід його мета та наслідки. Розгром махновського руху. Причини поразки та історичне значення Української революції.

Тема 4. Культурне та релігійне життя (1917–1921 рр.). Умови розвитку освіти, науки культури в 1917-1921 рр. Негативні та позитивні чинники, що впливали на стан української культури. Активізація культурно-освітнього будівництва. Законодавча діяльність Центральної Ради з цього питання. Відкритті українських шкіл та гімназій, видання українських підручників, відновлення діяльності осередків «Просвіт». Діяльність Генерального секретарства освіти. Процеси українізації вищої школи. Відкриття Педагогічної академії в Києві 7 листопада 1917 р. Активізація мистецького життя. Стосунки УЦР та української церкви. Ідеї автокефальної церкви. Особливості культурного будівництва в період гетьманату. Поглиблення процесів українізації освіти. Відкриття нових університетів. Створення Української Академії Наук. Піднесення мистецького життя в Українській державі. Боротьба за автокефалію Української православної церкви. Українська наука, освіта, культура за Директорії. Політика більшовиків у галузі культури та їх ставлення до вирішення національного питання в Україні.

Кредит 3. Україна в 1920-х рр.

Тема 5. Українська СРР в період нової економічної політики (1921-1928 рр.). Особливості внутрішнього становища УСРР. Міжнародне становище нової держави та успіхи української дипломатії. Економічна, політична та соціально-політична криза в Україні в 1921 р. Посилення антибільшовицьких

виступів. Активізація суспільно-політичного життя в УСРР. Початок формування однопартійної системи. Ідеологічна боротьба в партії.

Причини, характер та наслідки голоду 1921-1923 рр. в Україні. Ставлення влади. Причини переходу до непу. Основні заходи непу та його реалізація в Україні. Заміна продрозкладки продподатком. Розвиток кооперативного руху. Створення системи колективних господарств. Поява «непманів». Проведення грошової реформи 1922 р. Госпрозрахунок на підприємствах. Об'єднання підприємств у трести, утворення синдикатів. Пожвавлення торгівлі, створення нових дрібних та середніх підприємств. Реалізація плану ГОЕРЛО. Спорудження нових електростанцій. Наслідки нової економічної політики для України.

Особливості державного статусу України на початку 1920-х рр. Воєнний та господарський договори між РСФРР та УСРР. Договірна федерація. Утворення СРСР. Обговорення проектів щодо створення нової держави. План «автономізації» Й.Сталіна, ленінський план, позиція Х.Раковського. I Всесоюзний з'їзд Рад СРСР. Союзний договір 30 грудня 1920 р., головні положення. Другий з'їзд Рад СРСР та прийняття Конституції (1924 р.) Статус та повноваження УСРР в новому державному утворенні. Територіально-адміністративний устрій УСРР. Створення Кримської АСРР. Невдоволення централізаторською політикою РКП(б) в Україні. Наслідки утворення СРСР для українського народу.

Тема 6. Політичний курс більшовиків у національному питанні. Розбудова широкої мережі культурно-освітніх закладів. Коренізація. Українізація: напрямки, головні здобутки та прорахунки. Створення умов розвитку національних меншин. Політика ліквідації неписьменності, розбудова державної системи освіти. Діяльність ВУАН. Основні тенденції розвитку науки.

Утворення літературно-художніх об'єднань: «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ. Літературна дискусія 1920-х рр. М.Хвильовий. Розвиток театру та кіномистецтва, музики, образотворчого мистецтва. «Хвильовизм», «шумськізм», «волобуєвщина». Особливості релігійного життя в Україні в 20-х рр. ХХ ст. УАПЦ. В.Липківський.

Кредит 4.

Україна в 1930-х роках.

Тема 7. Радянська модернізація України (1928-1938 рр.). Зміна політичного керівництва СРСР та утвердження тоталітаризму в Україні. Встановлення режиму особистої влади Й.Сталіна. Протиріччя непу. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр. «Сибірський рейд» Й.Сталіна. Боротьба в партії навколо питань про темпи та характер індустріалізації. Перехід до форсованої індустріалізації. Пошук шляхів інтенсифікації виробництва. Розвиток промисловості в УСРР в перші п'ятирічки. Новобудови та реконструкція старих заводів галузей важкої промисловості. Соціалістичні змагання. Стаханівський рух. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Колективізація сільського господарства: завдання та методи. Етапи аграрних перетворень більшовиків. Розкуркулення та переселення українців на Далекий Схід, до Сибіру. Експропріація майна заможних та середніх селянських господарств. Розкуркулення. Головні етапи політики суцільної колективізації в Україні. Хлібозаготівлі. Причини, масштаби та

наслідки Голодомору 1932-1933 рр. в Україні. Ставлення радянської влади до трагедії. Історіографія питання. Наукові дискусії навколо проблеми. Історико-політичний вимір трагедії.

Особливості громадсько-політичного життя в УРСР в 30-х рр. ХХ ст. Зміни у складі населення. Конституція УРСР 1937 р. Політика масових репресій: цілі, методи, етапи. Найбільші судові процеси в Україні. Розвиток культури в 1930-х рр. Політика влади щодо релігії.

Тема 8. Західноукраїнські землі в 20-30-х рр. ХХ ст. Особливості політичного, соціально-економічного та культурного становища українських земель у складі Польщі. Польща «А» і Польща «Б». Політика осадництва. «Пацифікація». Політичні партії та організації : УНДО, УКПЗУ, УВО, ОУН. Є.Коновалець. Д.Донцов, С.Бандера. Приєднання Північної Буковини та Бессарабії до Румунії. Особливості соціально-економічного розвитку цих земель. Причини, хід та наслідки Татрбунарського повстання. Діяльність політичних партій: КПБ, УНП, «Визволення», націоналістичний рух. Юридичне закріплення Закарпаття за Чехословаччиною. Особливості економічного становища краю. Українофільство (Українське національне об'єднання, ХНП), русинство, русофільство (общество ім.О.Духновича), комуністи. Українські громадські організації. Український вільний університет. Українська господарська академія. Політичні передумови створення та проголошення Карпатської України. А.Волошин. Утворення нового уряду. Проголошення самостійності Карпатської України. Окупація території Закарпаття угорськими військами.

Кредит 5.

Україна в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.).

Тема 9. Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Українське питання у передвоєнній міжнародній політиці. Радянсько-німецький альянс: договір про ненапад, договір про дружбу і кордон. Проблема Північної Буковини та Бессарабії. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної Армії на територію Західної України. Територіальні вимоги радянського керівництва до Румунії. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація. Масові репресії. Опір утвердженню комуністичного режиму на Західній Україні.

Тема 10. Окупація України. Україна в планах Німеччини. Початок Великої Вітчизняної війни. Прикордонні бої. Втрати Червоної Армії. Причини перших поразок. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Нацистська окупація. Розчленування України. Фашистський геноцид. Рух Опору. Організація радянського партизанського і підпільного руху. Створення Українського штабу партизанського руху. Т. Строчак. Боротьба партизанських з'єднань: С. Ковпак, О. Сабуров, О. Федоров. Діяльність підпільних організацій і груп. «Молода гвардія». «Партизанська іскра». Діяльність ОУН. Акт відновлення Української держави та його наслідки. Створення Української Повстанської Армії. Встановлення фашистського окупаційного режиму та народний опір йому. Реалізація плану «Ост» на території України. Колабораціонізм в роки війни. Звільнення території України Радянською Армією від загарбників. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Передумови для наступу Радянської Армії. Вигнання фашистів з Лівобережжя України. Чернігівсько-

Прип'ятська операція. Бої за звільнення Донбасу. Битва за Дніпро. Наступ на Київ. Житомирсько-Бердичівська операція радянських військ. Кіровоградська операція. Корсунь-Шевченківська битва. Завершення вигнання фашистських загарбників з території України. Українці серед Героїв Радянського Союзу. Тричі Герой Радянського Союзу І. Кожедуб. Командуючі фронтовими частями – українці за походженням – Й. Апанасенко, М. Кирпонос, С. Тимошенко, А. Єременко, І. Черняхівський, Р. Малиновський. Внесок України в створення матеріально-технічної бази перемоги над Німеччиною.

Кредит 6.

Особливості післявоєнної відбудови в Україні (1945 – 1955 рр.)

Тема 11. Повоєнна відбудова і подальший розвиток України (др. пол. 40-х - поч. 50-х рр.) Зростання міжнародного престижу України. Україна – один з фундаторів ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 р. Завершення об'єднання етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Операція «Вісла». Труднощі післявоєнної відбудови. Втрати України у війні.

Тема 12. Становище господарства. Відбудова промисловості і сільськогосподарства. Голод 1946 – 1947 рр. Скасування карткової системи. Насильницька колективізація в західних областях України. Суспільно-політичне і духовне життя. Новий наступ сталінізму. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Визвольний рух у Західній Україні. Діяльність ОУН і УПА. Репресивні заходи радянської влади. Боротьба проти «низькопоклонства» перед Заходом.

Кредит 7.

Україна в умовах «десталінізації» (1956 – 1964 рр.)

Тема 13. Україна в роки загострення кризи радянської системи (1965 – 1985 рр.) Хрущовська «відлига» і її характер в Україні. Включення Кримської області до складу УРСР. Десталінізація. Доповідь М. Хрущова на XX з'їзді КПРС про культ особи Сталіна. Реабілітація жертв політичних репресій. Антипартійна опозиція. Нова хвиля десталінізації. Економічні експерименти. Реформування сільськогосподарства. Освоєння цілинних і перелогових земель. Проблема забезпечення населення продуктами харчування. Розвиток промисловості. Створення рад народного господарства (раднаргоспів). «Шістдесятники». Клуб «Сучасник». Клуб «Пролісок». Кінець «відлиги». Антирелігійна кампанія. Закон про реформу освіти. Усунення М. Хрущова від влади.

Україна на порозі кризи: наростання застійних явищ (1965 – 1985 рр.). Реформи середини 60-х рр. XX ст. та їх згортання. Уповільнення економічного розвитку. Зміни у добробуті народу. Зміна політичного курсу. Неосталінізм. П. Шелест. Посилення реакції. В. Щербинський. Курс на прискорення «злиття націй». Русифікація та її наслідки. Нова Конституція СРСР і УРСР. Україна й Афганська війна. Дисидентський рух. Головні напрями. Форми спротиву. «Самвидав». «Український вісник». Діяльність Української гельсінської групи: П. Григоренко, Л. Лук'яненко, М. Руденко, О. Тихий. Переслідування дисидентів. Доля В. Стуса, О. Тихого, Ю. Литвина, В. Марченка. Стан української культури. Русифікація народної освіти. Наукові дослідження. Розвиток електрозварювання – Б. Патон. Літературне життя.

Досягнення і проблеми мистецтва. Ідеологічний тиск. Кіномистецтво. Музичне життя. Театр. Майстри оперної сцени: Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко, А. Солов'яненко. Досягнення української естради – С. Ротару, Н. Яремчук. Образотворче мистецтво. Скульптура.

Тема 14. «Перебудова» в СРСР. Українана шляху до незалежності

Перебудова в українському контексті. Спробазмін: причини і сутність. Хід перебудовних процесіввУкраїні. Централізований «ринок». Структурний дисбаланс економіки України. Чорнобильська трагедія та її наслідки. Зростання національної свідомості. Початки національного відродження. Діяльність Спілки письменників України. Заснування Українського культурологічного клубу. Товариство Лева. Товариство української мови ім. Т. Шевченка. Історико-просвітницьке товариство «Меморіал». Створення Асоціації «Зеленийсвіт». Суперечливість перебудовних процесів. Несанкціоновані мітинги. Прискорення демократичних процесів. Закон «Про мови в Українській РСР». Створення Народного Руху України. Рух за легалізацію українських церков. Становлення багатопартійності. Виборчі кампанії. Перші кроки суверенізації. Робота українського парламенту. Декларація про державний суверенітет України. Закон «Про економічнусамостійністьУкраїнської РСР». Двосторонні державні угоди. Голодування студентів. Загострення економічного становища. Шахтарські страйки. Загальносоюзний референдум 1991 р. Новоогарьовський процес. Спроба державного перевороту. Проголошення державної незалежностіУкраїни.

Кредит 8.

Україна в періоднезалежності (1991 – 2017рр.).

Тема 15. ПроголошеннянезалежностіУкраїни. Розбудовадержавноївлади. Президентство Л. Кравчука. Трансформаціяполітичнихпартій та рухів. РозколНародногоРуху. Погіршенняекономічноїситуації в Україні. Спад виробництва. Кризовий стан аграрного сектора. Падінняжиттєвогорівнянаселення. Міжнароднаполітикамолодоїдержави.

Президентство Л. Кучми. Пріоритети зовнішньоїполітики. Внутрішньополітична ситуація в країні.

Україна на передодні президентських виборів 2004 року. Вибори президента. Боротьба між кандидатурами. Події «Помаранчевоїреволюції». Президентство В. Ющенко. Політична та економічна криза. Вибори 2010 року. Президентство В. Януковича. Парламентськівибори 2012 року. Досягнення та труднощіновоївлади. Міжнароднаполітика. Політична криза кінця 2013 – початку 2014 р. Протистояння в Києві. Євромайдан. Анексія Кримського півострова. Сепаратизм в південно-східних областях України. Загостреннястосунків зРосією.

Тема 16. Культура України в періоднезалежності (1991 – 2017рр.). Розвиток культури України на початку XXI ст. Освіта. Наука і техніка. Українська література. Театр. Музика. Образотворче мистецтво і література.

3. Завдання курсу. В результаті засвоєння матеріалу курсу студент повинен:

- **знати** важливі вузлові проблеми усіх тем програми, загальні закономірності історичного розвитку; складні та суперечливі явища, процеси в історії суспільно-політичного та культурного життя України в період 1917-2017 рр.;

орієнтуватись в історичних джерелах і новітній науковій літературі; *мати уяву* про особливості становища України на міжнародній арені в період між світовими війнами; *розуміти* особливості історичного розвитку України на даному етапі.

- **вміти** синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру; творчо застосовувати набуті знання з новітньої історії України у професійній та повсякденній діяльності; *аналізувати* події новітньої історії 1917-1938 рр. з позиції національних інтересів і завдань України; формувати власну наукову позицію щодо актуальних політичних проблем новітньої історії; самостійно осмислювати закономірності історичного розвитку.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор доктор історичних наук, професор Ніколаєв І.Є.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: Історія стародавнього світу

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15. ПК.09	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: I Семестр: I-II Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 170 Вид контролю: ПМК, іспит

Мета курсу – розкриття основних етапів становлення та розвитку людини, як біологічної, соціальної та духовної істоти. Висвітлення основних віх історичного розвитку первісного суспільства, стародавніх цивілізацій Сходу та античних цивілізацій. Аналіз їх економічних, соціальних, політичних та культурних особливостей. Виховання у студентів почуття поваги до різних етнокультурних спільнот.

2.Опис курсу.

Кредит І. Предмет, джерела, хронологія та періодизація історії стародавнього світу. Антропосоціогенез. Доба первісності та політогенез.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА ТА ЗАДАЧІ КУРСУ ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ. ДЖЕРЕЛА, ХРОНОЛОГІЯ ТА ПЕРІОДИЗАЦІЯ.

Визначення науки. Термінологія. Галузева специфіка. Предмет, структура і значення курсу історія первісної суспільства. Мета, об'єкт та предмет вивчення первісної історії. Джерела первісної історії: археологічні – матеріальні предмети, залишки архітектурних споруд та інше; етнологічні – характеристика апополітейних та синполітейних суспільств; антропологічні – проблеми походження людини як біологічної істоти, морфологічні особливості та фізичні типи стародавньої людини; писемні - опис синполітейних суспільств стародавніми цивілізаціями, мовознавство. глотохронологія, одонтологія, глотохронологія, топоніміка, природно-наукові методи, геологія, палеокліматологія, палеоботаніка, палеозоологія, археопетрографія. Хронологія та періодизації первісної історії (геологічна, археологічна, антропологічна, історична та інші). Відносна та абсолютна хронології. Основні види періодизації первісної історії: геологічна – четвертинний період кайнозойської ери - антропоген: еоплейстоцен, плейстоцен, голоцен, гляціали, інтергляціали та інтерстадіали; археологічна – палеоліт, мезоліт, неоліт, халколіт, доба бронзи, доба раннього заліза; антропологічна – доба архантропів, доба палеоантропів, доба неоантропів; історична - первісне стадо, первісна община, епоха політогенезу; історична періодизація С.П. Толстова – епоха становлення первісного суспільства, епоха розквіту первісного суспільства, епоха занепаду первісного суспільства; схема первісної історії Г.Чайлда – революція знарядь праці, аграрна та міська революції; схема Карла Поланьї – етапи поділу первісних суспільств: егалітарні, ранжируванні, стратифіковані (основа – етапи ускладнення соціальної організації первісних суспільств). Критерії розподілу виробленого продукту: реципрокація та редистрибуція Місце людини у Всесвіті. Основні підходи до проблеми походження людини - філософський, антропологічний, релігійний. Вчення В. Вернадського. Вчення Ч. Дарвіна. Теорії Ф. Енгельса, А. Кізса, Г. Парсонса, Г.М. Матюшина та інші. Предмет, структура та задачі курсу Історія Стародавнього Сходу. Проблематика курсу. Об'єкт, предмет та методологічна база історії стародавнього сходу. Значення історії Стародавнього Сходу. Ранні та розвинуті суспільства. Поняття культура та цивілізація. Основні види джерел (матеріальні та писемні). Хронологія та періодизація. Основні точки відліку – ери (BC/AD, до Р.Х/від Н.Е., Олександрійська, Антіохійська, Візантійська, Буддистка, Грецька, Римська). Гармонійні та техногенні суспільства. Спільні та відмінні риси гармонійних та техногенних суспільств та держав. Бібліографія. Особливості сучасної історіографії.

Предмет і завдання курсу історії Стародавньої Греції та Риму. Значення давньогрецької й давньоримської історії та її місце серед інших цивілізацій. Географічні та природні умови Греції та Апеннінського півострову.

Періодизація давньогрецької історії.

- Крито-мікенський (III-II тис. до н.е.);
- Гомерівський /“темні віки”/ (XI-IX ст. до н.е.);
- Архаїчний (VIII-VI ст. до н.е.);

- Класичний (V-IV ст. до н.е.);
- Елліністичний (III-I ст. до н.е.).

Джерела з історії Криту та Ахейської Греції II тис. до н.е. Джерела з історії архаїчної та класичної Греції. Джерела з історії Греції елліністичного періоду. Вивчення давньогрецької історії за часів середньовіччя, в період Відродження та за доби просвітництва. Історіографія Стародавньої Греції наприкінці XVIII - на початку XX ст. Дослідження давньогрецької історії з 20-х рр. XX ст. до сьогодення.

Періодизація давньоримської історії.

- Царський період, держава етрусків (VIII-VI ст. до н.е.).
- Рання республіка (VI – III ст. до н.е.).
- Пізня республіка (III – I ст. до н.е.).
- Рання імперія /принципат/ (I ст. до н.е. - III ст.).
- Пізня імперія /домінат/ (III – V ст.).

Джерела з найдавнішого періоду історії Стародавнього Риму. Джерела за доби Римської республіки. Джерела періоду Римської імперії. Вивчення історії Стародавнього Риму в IV-XVIII ст. Розвиток історіографії давньоримської історії у XIX - на початку XX ст. Історіографічні дослідження історії Стародавнього Риму з 20-х рр. XX ст. до сьогодення.

ТЕМА 2. ВИНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ ТА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА. ДОБА ПРАОБЩИНИ. ЗАВЕРШЕННЯ АНТРОПОСОЦІОГЕНЕЗУ.

Ранні етапи антропогенезу. Проблема пошуку першопредка та прабатьківщини людини. "Людина вміла". Архантропи - фізичний тип, житла, побут і трудова діяльність. Галькова індустрія. Розвиток мозку у пращурів сучасної людини. Палеоантропи - фізичний тип, житла, побут і трудова діяльність. Проблема неандертальців. Основні технології обробки каміння. Типологія знарядь праці. Джерела вивчення соціогенезу та його реконструкції. Періодизація доби соціогенезу. Структура та розміри праобщини. Виникнення соціальних зв'язків та їх наслідки. Роль збиральництва і полювання в розвитку соціальних зв'язків. Роль сімейно-шлюбних відносин в процесі розвитку праобщини. Суть понять шлюб та сім'я. Проміскуїтет. Парна сім'я. Структура сім'ї. Витоки світоглядних уявлень та образотворчого мистецтва.

Місце появи сапієнтної групи гомінід. Основні гіпотези походження неоантропів - моноцентрична, поліцентрична та децентрична. Основні центри сапієнтації. Фізичний тип неоантропів - кроманьйонський тип, грімальдійський тип, брюннський тип. Виникнення рас. Основні відмінності між європеїдами, монголоїдами та негроїдами. Розселення неоантропів. Заселення людиною Америки та Австралії. Завершення процесу формування первісної общини - виникнення родової організації. Виникнення первісної общини. Сімейно-шлюбні відносини. Екзогамія та теорії її появи (теорія Ч. Дарвіна, теорія Б. Поршнева, теорія Ю. Семенова.). Технологічний розвиток обробки каменю - леваллуазька та протопризматична техніка (призматичні нуклеуси). Поява нових знарядь праці - скребачки, вістря стріл та інші. Ідеологічні уявлення та мистецтво. Основні теорії виникнення мови. Одиниця мовної діяльності Одиниця мислення. Вербоїди. Витоки світоглядних уявлень та образотворчого мистецтва. Основні джерела відтворення процесу виникнення і ранніх проявів

ідеологічних уявлень. Поховання — основні форми та типи, характер та склад. Поховання тварин. Основні культу людини. Основні джерела відтворення процесу виникнення і ранніх проявів мистецтва. "Натуральний макет". Розписи печер.

ТЕМА 3. РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА ЗА ДОБУ ПЕРВІСНОЇ ОБЩИНИ.

Природні та кліматичні умови. Вюрмське зледеніння. Температурний режим. Флора та фауна ойкумени. Адаптація людини до природних умов та господарська діяльність. Розвиток привласнюючого господарства (збиральництво та полювання). Знаряддя праці. Техніка пікетажу. Розвиток та поява нових тилів знарядь праці. Житла та поселення. Основні типи жител - округлі, довгі, житлові майданчики. Основні варіанти організації поселень - окремі господарсько-побутові комплекси, єдиний господарсько-побутовий комплекс. Побут та господарська діяльність. Поява макролітів. Інтенсифікація полювання та збиральництва. Соціально-економічні відносини. Основні форми соціальної адаптації. Інфантецид, геронтоцид. Поява колективної власності. Реципрокація. Віковий та половий поділ праці. Система виховання. Шлюб і сім'я. Основні гіпотези розвитку шлюбу та сім'ї - етнологічна та археологічна. Діслокальний та унілокальний шлюб. Патрилокальні (вірілокальні) та матрилокальні (уксорілокальні) поселення чоловіка та жінки. Матріархат та патріархат. Матрилінійність та патрилінійність.

Природні та кліматичні умови. Температурний режим. Флора та фауна ойкумени. Адаптація людини до природних умов та господарська діяльність. Розвиток привласнюючого господарства (збиральництво та полювання). Інтенсифікація та спеціалізація привласнюючого господарства. Стабілізація привласнюючого господарства. Поява лука та стріли. Підвищення продуктивності мисливства. Розвиток ускладненого збиральництва. Нерівність господарського та соціального розвитку окремих регіонів ойкумени. Мезолітична криза привласнюючого господарства (збиральництва та полювання). Структура і організація влади. Дісперснородова та однородова община. Родова структура. Виникнення нової соціальної організації – племені. Духовна культура. Раціональні знання. Мистецтво. Основні мистецькі провінції. Релігійні уявлення - тотемізм, анімізм, фетишизм, магія. Основні етапи становлення відтворюючих форм економіки. Виникнення землеробства та скотарства – основні причини та наслідки. Розвиток раціональних знань. Початок культивування рослин та доместикації тварин. Виникнення та розвиток нових знарядь праці (сокири, мотики, долота тощо). Початок виготовлення та застосування керамічного посуду. Основні осередки землеробства та скотарства – передньоазійський, південно-східноазійський, східноазійський, північноафриканський, центральна та південно-східна Сахара, західна Африка, Мезоамерика, Південна Америка, Європа. Становлення та розвиток скотарства. Поглиблення нерівності господарського та соціального розвитку окремих регіонів ойкумени (племена вищих рибалок, збирачів та мисливців; племена землеробів-скотарів; племена землеробів; племена скотарів). Початок формування кочового скотарства. Соціально-економічні відносини. Проста кооперація. Статева спеціалізація праці. Розвиток землеробсько-скотарського виробництва. Розвиток осілості та зростання ізоляції общин. Розвиток системи обміну. Виникнення обмінних еквівалентів («первісних грошей»).

Інтенсифікація відтворюючого виробництва. Господарські та соціальні функції обміну. Індивідуалізація та інтенсифікація праці. Зміни в системі власності та початок порядку спадковості власності.

ТЕМА 4. РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА ЗА ДОБУ ПОЛІТОГЕНЕЗУ.

Розпад потестарної організації та формування нових політичних відносин. Передумови політогенеза. Основні концепції занепаду первісного суспільства - теорії Г.Спенсера, І Дюркгейма, Г.Чайлда та інших. Основні теорії причин політогенезу (Л.Мечников, Е.Хантінгтон, Л.Гумплович, Дж. Фрезер та ін.). Розвиток відтворюючого господарства. Подальший розвиток землеробства та скотарства. Поява садівництва. "Революція вторинних продуктів" (поява молочних продуктів). "Транспортна революція" (винахід колеса та доместикація коня та верблюда). Поява номадів та перехід до кочівницького побуту. Становлення ремесла. Основні етапи становлення металургії та металообробки - холодна ковка, гаряча ковка, лиття. Основні етапи відділення ремесла від землеробсько-скотарського виробництва. Розвиток обміну і його місце у становленні політичної влади. Розвиток престижної економіки. Редистрибуція. Зростання ролі обміну. Основні форми обміну - обмін між общинами з різним господарством та дарообмін. Зростання додаткового продукту. Розвиток відокремленої власності та початок становлення приватної власності. Виникнення різних форм експлуатації - рабство, внутрішньообщинні форми, данництво. Здольна оренда (здольний саун). Основні підходи до процесу становлення політичної влади: військовий шлях (військово-демократичний та військово-ієрархічний), аристократичний шлях, плутократичний шлях. Зародження та становлення держави. Розвиток духовної культури.

Кредит II. Родюча дуга в IX – I пол. III тис. до н.е. Цивілізації Месопотамії та Єгипту.

ТЕМА 5. НАРОДИ РОДЮЧОЇ ДУГИ В IX – I ПОЛ. III ТИС. ДО Н.Е. МЕСОПОТАМІЯ В III ТИС. ДО Н.Е.

Загальна ситуація в Стародавньому світі. Країни, народи, поселення. Єрихон в IX – VII тис. Структура міста. Населення. Культ предків. Храми. Ремесло. Воєнна справа. Інші міста ойкумени. Печатки як символ власності. Відмінності в розвитку окремих районів Родючої дуги. Поява розписної кераміки. Локальні конфлікти та міграції. Родюча дуга в кін. VI – V тис. Печатки, як символ власності. Відмінності в розвитку окремих районів Східної ойкумени. Поява розписної кераміки. Локальні конфлікти. Родюча дуга в кін. V—IV тис. Відкриття металів. Виникнення шумерської цивілізації. Етнічна ситуація на території Родючої дуги. Типи міст-держав. Храми та релігійне життя. Царські гробниці. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Укрупнення техногенних спільнот на початку III тис.. Виникнення писемності. Міграції III тис. до н.е. Фінікія. Північна Сирія – Алалах, Ебла, Бібл і Угаріт. Населення Месопотамії. Прототигриди та протоевфратци. Області Месопотамії. Мала Азія. Закавказзя. Райони Близького Сходу. Мегіддо та інші міста Близького Сходу. Торгівельні шляхи. Фінікійські торговці. Становлення царської влади. Хуррити, амореї (амурру).

Населення Південної Месопотамії. Характеристика джерел. Протописемна епоха (2900 – 2750). Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Форми компенсації праці – пайок, наділ. Соціальна структура. Політичне життя (царська влада, рада старійшин, народні збори, воєнно-політичне протистояння між містами-державами). Ранній династичний період: РДП I (2750 – 2600); РДП II (2600 – 2500); РДП III (2500 – 2310). Організація верховної влади. Господарство та побут населення. Общини, храмові та державні землі. Соціальна структура. Торгівля. Тамкари. Ремесло. Військо. Міста-держави. Правління царів раннього династичного періоду: Енентарзі (XXV – поч. XXIV ст.), Уруинимгіні (2318 – 2310) та Лугальзагесі (кін. XXIV ст.). Месопотамські деспотії в II пол. III тис. Сутність деспотії. Структура влади та управління. Виникнення професійного війська. Правління Саргона Давнього (2316 – 2261). Господарство. Соціальна структура. Нащадки Саргона (саргоніди). Структура влади та управління. Господарство. Соціальна структура. Правління Рімуша та Маніштушу (2260 – 2237). Правління Нарам – Суена (2236 – 2200). Навала Кутієв (прибл. 2200). Правління Гудеа (II пол. XXII ст.). III династія Ура – правління Утхенгаля (II пол. XXII ст.) та Ур – Намму (2111 – 2094). Архіви. Структура влади та управління. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, міста). Соціальна структура.

ТЕМА 6. МЕСОПОТАМІЯ В II – I ТИС. ДО Н.Е.

Вавилонські держави на початку II тис. Посилення Вавилону. Стародавнє царство. Внутрішня й зовнішня політика. Правління Хаммурапі (1792 – 1750). Кодекс законів. Характеристика джерела. Господарське життя країни (іригаційне землеробство, тваринництво, ремесла, торгівля та лихварство). Соціальні відносини (суспільні стани, рабство. Професійні групи населення, община, сім'я). Форми власності, система землекористування. Судочинство і кримінальне право. Вторгнення Касситів. Передумови виникнення Ассирійської держави. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Середньоассирійський період (XV – XI ст.). Новоассирійський період (X – VII ст.). Соціально – економічна характеристика. Зовнішня політика. Занепад Ассирії. Урарту. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура. Економічні відносини. Організація верховної влади. Ванське царство. Розквіт Урарту. Господарство та суспільний лад. Занепад Урарту. Утворення ранніх держав Вірменії та Грузії. Культура Урарту. Нововавилонське царство – загальна характеристика (626 – 539). Господарство та суспільно-політичне життя. Набопаласар (626 – 605), Навуходоносор II (605 – 562). Зовнішня політика. Правління Набоніда (556 – 539). Занепад Вавилону.

ТЕМА 7. ЄГИПЕТ В III ТИС. ДО Н.Е.

Єгипет Раннього та Давнього царств. Признаки раннього техногенного суспільства. Створення ранньої техногенної держави. Соціальна структура суспільства. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і

військове спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціально – економічні чинники становлення влади фараона. Правління фараонів I та II династії. Соціальна структура. Види земельних відносин. Військо та воєнні походи. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Фараони Давнього царства (III – VI династії). Військо та воєнні походи. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Перший перехідний період. Соціально – економічний розвиток. Розвиток культури стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

Єгипет Середнього царства. Боротьба X та XI династій за об'єднання Єгипту. XII династія. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Вторгнення гіксосів. Другий перехідний період. Соціально – економічний розвиток. Проблема походження гіксосів. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Піднесення XVII династії у Фівах. Єгипет Нового царства. Створення Нового царства – XVIII, XIX, XX династії. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Єгипет Пізнього царства (XXII – XXX династії).

Правління лівійської династії (950—730 pp.) (XXII – XXIII династії). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Нижньоєгипетська XXIV династія (фараон Бокхоріс) 721 – 715 pp. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Правління нубійської династії /кушити/ (715—664) (XXV династія). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Єгипет під владою Ассирії (671—655 pp.). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Сайіська династії (664—525 pp.) (XXVI династія). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури Стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

Кредит III. Цивілізації Малої Азії, Близького Сходу, Ірану, Індії та Китаю.

ТЕМА 8. БЛИЗЬКИЙ СХІД, МАЛА АЗІЯ ТА ІРАН У III – I ТИС. ДО Н.Е.

Близький схід. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Етногенез і ментальність населення. Міста – держави. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Релігія та культура. Фінікія Сирія та Палестина в I тис. Заселення Палестини євреями. Держава Давида і Соломона. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Староєврейське суспільство після загибелі Ізраїльсько-Іудейського царства. Пророки, реформи Іосії. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Захоплення Бл. Сходу іноземцями.

Основні джерела, археологічне дослідження Анатолії. Природнокліматичні умови, населення стародавньої Анатолії. Господарство й побут хеттів. Внутрішня й зовнішня політика Хеттської держави. Культура хеттів. Загибель Хеттської держави.

Іран. Джерельна база. Природнокліматичні умови. Етногенез і ментальність населення. Еламська цивілізація (IV тис. – VII ст.). Мідійська доба (VIII – VI ст.). Ахеменідський період (VI ст. – 330 г. до н.е.). Господарство, побут і суспільство в ахеменідському Ірані. Культура та релігія (писемність, освіта, наукові знання, література, міфологія, архітектура, мистецтво).

ТЕМА 9. ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ДЕРЖАВИ СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ.

Джерела та історіографія. Природа. Клімат. Населення. Протоіндійська цивілізація. Хараппа. Мохенджо-Даро. Соціальна структура суспільства. Проникнення аріїв. Держава Мауріїв. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура суспільства. Економічні відносини. Організація верховної влади. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Правління Ашоки Великого. Станово-кастова система. Сімя та община. Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури стародавнього Єгипту (релігія, міфологія, мистецтво, архітектура, освіта, наукові знання).

ТЕМА 10. ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ДЕРЖАВИ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ.

Джерела та історіографія. Природа. Клімат. Населення. Писемність. Господарство та побут населення (землеробство, ремесла, зброя і військово спорядження, міста, одяг і прикраси, їжа та напої). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Епоха Шан (Інь). Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Східне Чжоу (770 – 249) – *період Ле го* (“безліч царств”) VIII – VI ст., *Чжань го* (“воюючих царств”) V – III ст. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Династія Цінь (221 – 207). Соціально – економічний розвиток та державній устрій. Династія Хань (Старша 206 – 9 р. н.е.; Молодша 25 – 220) Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Економічні відносини. Організація верховної влади. Зовнішня політика. Внутрішня політика.

Кредит IV. Вступ до вивчення історії Стародавньої Греції. Крито-микенська доба.

ТЕМА 11. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ.

Актуальність вивчення стародавньої Греції. Особливості давньогрецької цивілізації, Хронологічні та географічні межі. Періодизація. Джерела та історіографія.

ТЕМА 12. ІСТОРІЯ ГРЕЦІЇ КРИТО-МІКЕНСЬКОГО ПЕРІОДУ ХХХ – XI СТ. ДО Н.Е. ТА ГОМЕРІВСЬКОЇ ДОБИ XI – IX СТ. ДО Н.Е.

Хронологія:

- Ранньомінойський період (ХХХ – ХХІІІ до н.е.).
- Ранньоелладський період (ХХХ – ХХІ до н.е.).
- Середньомінойський період (ХХІІ – ХVІІІ до н.е.).
- Середньоелладський період (ХХ – ХVІІ до н.е.).
- Пізньомінойський період (ХVІІ – ХІІ до н.е.).
- Пізньоелладський період (ХVІ-ХІІ до н.е.).
- Гомерівська доба /“Темні віки”/ (ХІ-ІХ ст. до н.е.).

Панування докласових родових відносин за ранньомінойської доби (ХХХ-ХХІІІ ст.ст.).

Розпад родових відносин й соціальна стратифікація критського суспільства та поява перших державних утворень в середньомінойський період (ХХІІ-ХVІІІ ст.ст.). Пізньомінойська доба (середина ХVІІІ-ХІІ ст.ст.): об'єднання Криту, розквіт критської державності і культури, створення критської морської держави, завоювання Криту ахейцями та занепад Криту.

Ранньоелладський період (ХХХ-ХХІ ст.ст.): панування первісних відносин, поява перших крупних поселень, догрецьке населення. Середньоелладська доба (ХХ-ХVІІ ст.ст.): розселення греків ахейців в південній частині Балканського півострову, розклад родоплемінних відносин, формування елементів соціальної стратифікації ахейського суспільства. Пізньоелладський період (ХVІ-ХІІ ст.ст.): ранньокласові суспільства і перші державні утворення ахейських греків, поява писемності, розквіт мікенської цивілізації та її занепад.

Кредит 5. Греція в Гомерівську добу та період Архаїки

ТЕМА 13. ГОМЕРІВСЬКА ДОБА XI – IX СТ. ДО Н.Е.

Доба “Темних віків” XI – кін. IX ст.ст. Племінні переміщення в південній частині Балканського півострову, зруйнування мікенських держав та реанімація родоплемінних відносин в гомерівську (передполісну) добу (ХІ-ІХст.). Формування перших елементів полісного устрою.

ТЕМА 14. ІСТОРІЯ ГРЕЦІЇ ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД АРХАЇКИ VIII – VI СТ. ДО Н.Е.

Основні проблемні питання епохи:

- Виникнення та становлення полісної системи.
- Виникнення законодавства.
- Встановлення тиранічних режимів.
- Велика грецька колонізація.

Передумови, причини та наслідки формування суспільства та держави у формі полісів в архаїчний період (VIII-VI ст. до н.е.). «Старші тиранії». Становлення полісної системи. Характеристика основних типів полісів. Північний Пелопоннес у VIII - VI ст. Південний Пелопоннес в архаїчний період. Спартанська держава. Соціально-економічний устрій. Воєнна організація та система виховання. Формування полісного устрою в Аттиці. Утворення афінського аристократичного полісу. Соціально-економічний

устрій. Законодавство Драконта. Реформи Солона й формування основ афінської демократії. Тиранія Пісістратидів. Законодавство Клісфена та організація полісної демократії. Причини та наслідки Великої грецької колонізації. Основні напрямки колонізації. Головні апоїкії.

Кредит 6. Греція у періоді Класики та еллінізму.

ТЕМА 15. ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД КЛАСИКИ V – IV СТ. ДО Н.Е.

Грецьке суспільство. Греко-перські війни. Причини, основні етапи та події, наслідки.

Розквіт полісного устрою. Перший Афінський морський союз. Розквіт афінської демократії. Епоха Перикла. Реформи Ефіальта та боротьба партій в Афінах. Культура Греції в класичну добу. Пелопоннеська війна. Причини, основні етапи та події, наслідки. Криза грецьких полісів IV ст. до н.е. Піднесення Македонії. Виникнення та становлення Македонської держави. Розвиток Македонії за часів правління Філіпа II. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Прихід до влади Олександра.

ТЕМА 16. ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД ЕЛЛІНІЗМУ III – I СТ. ДО Н.Е.

Східні походи Олександра Македонського. Війни діадохів. Утворення елліністичних держав (30-ті рр. IV ст. – 80-ті рр. III ст. до н.е.). Сутність Еллінізму. Елліністичні суспільства та держави (80-ті рр. III ст. до н.е. - середина II ст. до н.е.). Елліністичний Єгипет: територія, економіка, соціально-класові відносини, державне управління, зовнішня політика.

Держава Селевкідів: територія, організація держави, розвиток полісів, соціально-економічні відносини, політична історія. Балканська та Велика Греція в добу Еллінізму: Пергам, Понт та Північне Причорномор'я в елліністичний період.

Криза елліністичної системи та завоювання елліністичних держав Римом на Заході та Парфією на Сході. Культура Стародавньої Греції – від Архаїки до Еллінізму VIII – кін. I ст. до н.е. Особливості формування давньогрецької культури. Релігія, міфологія, громадські свята. Освіта та виховання. Театр та література. Філософія. Розвиток наукових знань. Архітектура та образотворче мистецтво. Еллінізм як культурний феномен.

Кредит 7. Стародавній Рим у царську добу та період Республіки.

ТЕМА 17. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ.

Актуальність вивчення стародавнього Риму. Особливості давньоримської цивілізації, Хронологічні та географічні межі. Періодизація. Джерела та історіографія.

ТЕМА 18. РИМ ЗА ЧАСІВ ЦАРСЬКОЇ ДОБИ VIII – VI СТ. ДО Н.Е.

Природно-кліматичні умови Апеннінського півострову. Географічні особливості. Найдавніше населення Апеннінського півострову. Археологічні пам'ятки на території Апеннінського півострову. Колонізація Італії та Сицилії греками VIII – VI ст. до н.е. Розвиток Великої Греції. Етрусська проблема. Цивілізація етрусків. Соціально-економічний та політичний устрій етрусських міст. Культура та релігія етрусків. Поява італіків на Апеннінському півострові. Виникнення міста Рима. Легендарна та реальна історія виникнення Риму. Виникнення римської общини. Родова структура. Соціально-економічний та політичний устрій царського Риму. Ремесло та торгівля. Виникнення грошового

обігу. Правління перших римських царів. Реформи Сервія Тулія. Соціально-економічний розвиток Риму наприкінці періоду царів. Римська культура та релігія часів царів.

ТЕМА 19. РИМ ЗА ЧАСІВ РЕСПУБЛІКИ VI СТ. ДО Н.Е. – I СТ. ДО Н.Е.

Рим доби Ранньої Республіки V – III ст. до н.е. Римська патриціанська республіка. Боротьба плебеїв з патриціями. Основні закони, які гарантували права плебеїв. Особливості суспільно-економічного устрою Римської республіки в V – III ст. до н.е. Соціальна боротьба в Римській республіці в V – III ст. до н.е. Державний лад ранньої Римської республіки. Боротьба Риму з етрусками. Кельтська навала. Самнітські війни. Завоювання Південної Італії. Римсько-італійська конфедерація: особливості, системи управління та соціально-економічного розвитку. Перша Пунічна війна. Причини та наслідки. Карфаген та Рим по закінченні першої Пунічної війни. Друга Пунічна війна. Причини та наслідки.

Соціально-економічні відносини в Римській республіці в II ст. до н.е. Діяльність та реформи братів Гракхів. Рим доби Пізньої Республіки II – кін. I ст. до н.е. Особливості суспільно-економічного устрою Римської республіки в II ст. до н.е. Завоювання Греції та Македонії. Третя Пунічна війна. Війни в Іспанії. Соціальна боротьба в Римській республіці в 30 – 20 рр. II ст. до н.е. Югуртинська війна. Військові реформи Гая Марія. Вторгнення кимврів та тевтонів. Друге повстання рабів на о.Сицилія. Боротьба оптиматів та популярів. Союзницька війна в Італії. Громадянські війни в Римській республіці у 80-х до н.е. Міжнародне становище Римської республіки. Диктатура Луція Сулли. Криза республіки в I до н.е. Повстання Спартака. Соціально-політична боротьба в Римі в 60-х рр. I ст. до н.е. Завоювання римлянами Східного Середземномор'я. Загострення політичної боротьби в Римі у другій половині 60-х I ст. до н.е. Змова Катиліни. Перший тріумвірат. Міжнародні відносини в 50-х рр. I ст. до н.е. Громадянські війни 40-х рр. I ст. Диктатура Юлія Цезаря. Падіння республіки. Громадянські війни. Культура та релігія Риму за часів Республіки.

Кредит 8. Стародавній Рим у добу Імперії

ТЕМА 20. РИМ ЗА ЧАСІВ ПРИНЦИПАТУ I СТ. ДО Н.Е. – III СТ.

Принципат I – III ст. Прихід до влади Октавіана. Правління Октавіана Августа. Виникнення системи принципату. Подолання кризи початку I ст. Принципат Тиберія. Правління Калігули. Спроба реставрації республіки. Принципат Клавдія. Правління Нерона та падіння династії Юліїв – Клавдіїв. Політична криза і громадянська війна в імперії наприкінці 60-х рр. I ст. до Н.Е. Відновлення єдності імперії. Правління Віспасіана. Принципат Тита Флавія. Правління Доміціана. Останній спалах римської агресії. Принципат Траяна. Перехід уряду імперії до політики оборони. Правління Адріана. «Золота доба» Римської імперії. Зростання внутрішніх та зовнішніх суперечностей. Принципат Марка Аврелія. Загострення соціально-економічної ситуації наприкінці II ст. Соціально-економічне та політичне становище Римської імперії у першій половині III ст. Правління династії Северів. Політична криза у

Римській імперії серед. – другої половини III ст. Доба «солдатських» імператорів. Культура та релігія Риму за часів Ранньої імперії.

ТЕМА 21. РИМ ЗА ЧАСІВ ДОМІНАТУ III – V СТ.

Економічна криза III ст. в Римській державі. Внутрішня політика римських імператорів у другій половині III ст.. Загострення політичної кризи. Народні рухи в Римській імперії III ст. Правління Діоклетіана. Виникнення системи домінанту. Правління імператора Костянтина. Медіоланський едикт. Нікейський собор. Перемога християнства. Становлення християнської релігії та церкви. Правління імператора Юліана. Язичницька реакція. Соціально-економічне становище імперії в IV – I половині V ст.. Політична криза другої половини IV ст.. Правління імператора Феодосія I. Боротьба Риму з варварськими племенами. Вторгнення та розселення варварів на території імперії. Варваризація пізньої Римської імперії та її розпад. Культура та релігія Риму за часів Пізньої імперії.

3. Завдання курсу: історичні передумови виникнення та розвитку людини, суспільства, перших цивілізацій Сходу та цивілізацій Античності. Характерні риси та особливості основних етапів розвитку первісного суспільства, цивілізацій стародавнього Сходу та Античності. В процесі вивчення дисципліни звертається увага як на загальні риси формування давньо-східних та античних суспільств, так і на особливості кожної країни. В числі тих рис слід відмітити відсутність рабовласницького ладу у тій класичній формі, яка існувала в Стародавній Греції і Римі, хоча ознаки патріархального рабства там мали місце.

Курс базується на сполученні проблемного та конкретно-історичного принципів. Виходячи з цього, студенти повинні знати основні тенденції розвитку первісного суспільства, давньо-східних, давньогрецької та давньоримської історії, засвоїти базовий фактичний матеріал, вміти мислити історичними категоріями, володіти понятійним апаратом. Також необхідно розуміти місце і роль курсу історії стародавнього світу серед інших історичних дисциплін.

Під час вивчення курсу буде розглянуто предмет, періодизацію та хронологію первісної, історії, східних та античних цивілізацій, їх джерелознавчу та історіографічну базу, розкрито процес становлення, розквіту і занепаду цивілізацій.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Використовувати наукові термінами та поняття, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Набуття і розвиток здатності:

– володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;

– аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;

- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;
- застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри;
- опановувати й реалізувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурного, мовного, релігійного розмаїття;
- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії навколо історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати **поточний стан** історичних досліджень.

Знати **зв'язок між** проблемами сьогодення та минулого.

Знати **загальні історичні основи** (діахронічний аспект) минулого.

Володіти **спеціальними знаннями з хронології** та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;
- зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.
- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них України, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;

- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;
- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
- складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
- готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
- надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
- висловлювати власну думку, формулювати й захищати власну позицію під час усної та письмової дискусій;
- визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор: кандидат історичних наук, ст. викладач Кузовков В.В., семінари проводить ст. викладач К.В. Горбенко

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, розв'язування історичних кросвордів, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, екскурсії в музеї та по визначних історичних місцях, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: Історія середніх віків

1.Ідентифікація

Шифр: 1.15. ПК.10	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 2 год.	Нормативна Курс: II Семестр: III - IV Лекції: 36 Практичні заняття: 40 Самостійна робота: 164 Вид контролю: іспит

Мета курсу – висвітлити особливості розвитку людства в добу середньовіччя. Розглянути основні етапи розвитку європейської середньовічної цивілізації та цивілізацій Сходу. Поглибити знання студентів про провідні тенденції, що домінували в матеріальному та духовному житті середньовічної Людини.

2.Опис курсу.

Кредит 1. Західна Європа у Ранньому середньовіччі.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія середніх віків».

Поняття «Середні віки». Мета та завдання курсу. Предмет та об'єкт дисципліни «Історія середніх віків». Цивілізаційний та формаційний підходи у медієвістиці. Географічні межі курсу. Хронологічні межі середньовіччя у Європі, Азії та Африці. Питання про періодизацію середньовіччя. Сучасна періодизація історії середніх віків:

- Раннє середньовіччя (V – X ст.);
- Високе середньовіччя (XI – XIII ст.);
- Пізнє середньовіччя (XIV – XV ст.).

Поняття «феодалізм». Походження поняття. Підходи до його трактування. Риси феодалізму (характер земельної власності, відносини феодал – селянин, ієрархічність суспільства, васалітет, корпоратівізм). Класи та стани. Історичне значення середньовіччя.

Джерелознавство та історіографія історії середніх віків. Специфіка джерельної бази. Особливості джерел по кожному періоду Середньовіччя. Типи джерел з історії середніх віків. Дослідження Середньовіччя у XVIII – XIX ст. Розвиток медієвістики у XX ст. Провідні історіографічні школи. Сучасний стан розвитку медієвістики.

Тема 2. Західна Європа на початку середньовіччя (V – VII ст.).

Римська імперія в період домінації. Адміністративний устрій. Нові тенденції в економічному розвитку (колонат, посесори, емфітевсіс, прекарій). Розвиток міст та торгівлі. Податкова система. Законодавство. Християнізація імперії (Медіоланський едикт (313), Нікейський (325) та Константинопольський (381) собори). Боротьба з ересями та язичництвом. Перенесення столиці до Константинополю (330). Варваризація імперії. Федерати. Розділ імперії на Західну та Східну (395).

Германські племена у перших століттях нашої ери. Свідчення античних авторів про германців (Посідоній, Цезарь, Тацит). Суспільно-економічний розвиток германських племен. Основні заняття германців. Особлива роль скотарства. Соціальне розшарування та виділення племінної знаті. Етнічні особливості германських племен (західні (франки, сакси, алемани) та східні германці (готи, вандали, гепіди тощо)). Германське язичництво. Розповсюдження християнства (аріанство). Діяльність Ульфїли. Давні германці і Рим. Міграція кимврів та тевтонів. Аріовіст. Римські походи до Германії. Битва у Тевтобурзькому лісі. Об'єднання Маробода. Маркоманські війни. Тиск германських племен на Римську імперію у III ст. Готи. Держава Германаріха.

Доба Великого переселення народів. Міжнародне становище у Європі напередодні початку міграційних процесів. Вторгнення гунів у Північне Причорномор'є. Знищення держави Германаріха. Переселення вестготів у провінцію Мезія та повстання проти римської влади. Битва під Адріаноподем (378). Наслідки розділу імперії на Західну та Східну (395). Боротьба між правлячими елітами Константинополя та Равенни. Стіліхон. Вторгнення вестготів в Італію. Міграція вандалів, свевів та аланів в Іспанію. Кінець римської влади в Британії. Нашестя Радагайса. Взяття Рима вестготами (410). Вестготи в Галії та заснування Тулузького королівства.

Міграція вандалів та аланів в Африку та заснування Вандальського королівства (429). Гунська протодержава в Панонії. Напади гунів на візантійські володіння. Аецій. Гуни і Західна Римська імперія. Походи Аттили на Захід. Битва на Каталаунських полях. Розпад Гунської протодержави. Разорення Риму вандалами.

Ослаблення Західної Римської імперії та її ліквідація (476). Формування варварських королівств: держави вандалів, вестготів, остготів, бургундів, лангобардів тощо. Формування держави Меровінгів в Галії. Переселення франків до Галії. Салічні та ріпуарські франки. Політика Хлодвіга (484 - 512). Завоювання Галії та християнізація. Суспільно-політичний устрій держави Меровінгів. «Салічна правда». Аллод. Вергельд. Суспільство: антрустіони, літи. Державний устрій (функції короля, «березневі поля», графи, тунгїни, рахінбурги) та особливий статус гало-римського населення (коміти, вікарії, єпископи).

Держава Меровінгів при нащадках Хлодвіга. Міжособні війни та посилення впливу знаті. Інститут майордомів. Лениві королі.

Тема 3. Держава Каролінгів та її розпад (VIII – X ст.).

Зростання впливу майордомів Піпінідів. Об'єднання франкських володінь Піпіном Герістальським (687). Політика Карла Мартелла (714 - 741). Військова та бенефіціальна реформи. Секуляризація церковних володінь. Піпін Короткий (741 - 768). Його відносини з церквою та коронація (751). Папська держава. Св. Боніфацій («апостол Германії»).

Карл Великий (768 - 814). Завойовницькі війни. Відновлення імператорської влади в Західній Європі (800). Економічний розвиток. Положення селянства (прекарій, коммendaція). Імунітетні пожалування. Розвиток васалітету. «Каролінгське відродження».

Політика нащадків Карла Великого. Людовик Благочестивий (814 - 840). Боротьба придворних угруповань. Конфлікт між синами Людовика

Благочестивого. Верденський розділ (843). Боротьба Каролінгов проти розпаду імперії. Напади норманів, мусульман та угорців на Європу. Формування нових європейських держав (Німеччина, Франція, Італія тощо). Франція в IX – X ст. Послаблення французьких Каролінгів та формування феодалної системи. К'йорсійський капітулярій (877). Інкастелламенто. Феодалні уділи. Прихід до влади династії Капетингів (987). Італія у IX – X ст. Політична роздробленість Італійського королівства. Соціальні відносини на селі (лібеллярії, колони, серви). Італійські міста. Німеччина у IX – X ст. Останні Каролінгі в Німеччині. Прихід до влади Саксонської династії (919). Генріх I Птахолов (919 - 936). Боротьба з угорцями і складання системи бургів. Оттон I Великий (936 - 973). Припинення угорських нападів (955). Експансія в Італію та слов'янські землі. Проголошення Священної Римської імперії (962). Політика Оттона II та Оттона III. Особливості історичного розвитку держав Скандинавії, Піренейського півострова та Британських островів.

Кредит 2. Провідні тенденція розвитку Європи у Високому середньовіччі.

Тема 4. Західна Європа в добу Високого Середньовіччя: політичний та економічний розвиток.

Соціально-економічна історія Європи. Клімат та демографічний розвиток Європи у XI – XIII ст.. Внутрішня та зовнішня колонізація в Європі. Технічний прогрес (збільшення виробництва заліза, використання млинів, трипілья, важкий колісний плуг з залізним лемехом). Сеньорія та залежне селянство. Спеціалізація (будівництво церков, ковальство, військова справа тощо). Розвиток торгівлі та грошового господарства (передумови для переходу з натурального оброку на грошову ренту).

Політична історія Європи. Тенденції до політичної роздрібненості та універсалізму. Королівська влада. Франція у XI – XIII ст. Політична роздрібненість XI ст. Складання передумов для централізації та посиленні королівської влади. Людовік VI Товстий (1108 - 1137) та Сугерій. Людовік VII (1137 - 1180). Складання Анжуйської монархії. Філіп II Август (1180 - 1223). Збільшення королівського домену. Битва під Бувінем (1214). Альбігойські війни та їх наслідки (1209 - 1244). Людовік IX Святий (1227 - 1270). Реформи системи управління, судочинства, грошова тощо.

Англія XI – XIII ст.. Нормандське завоювання (1066). Особливості політичного устрою. Громадянська війна між Матільдою та Стефаном де Блуа (1135 - 1153). Генріх II (1154 - 1189). Формування Анжуйської імперії. Реформи управління. Томас Бекет. Конфлікт королівської влади з церквою. Річард I Левове Серце (1189 - 1199). Іоанн Безземельний (1199 - 1215). «Велика хартія вольностей» (1215). Англійський парламент (1265).

Німеччина в XI – XIII ст. Утвердження Салічної династії. Наслідки кльонійської реформи для Священної Римської імперії. Початок боротьби за інвеституру. Генрих IV і Григорій VII. Вормський конкордат (1122). Боротьба Штауфенов з Вельфами. Фрідріх I Барбаросса (1152 - 1190). Боротьба за Північну Італію. Криза імперії на початку XIII ст. Політика Фрідріха II (1212 - 1250). Поразка Штауфенов. Прихід до влади династії Габсбургів.

Особливості історичного розвитку Скандинавії та Піренейського півострову у Високому середньовіччі.

Тема 5. Хрестові походи.

Причини виникнення та характер хрестоносного руху. Клермонський собор (1095). Хрестовий похід бідноти. Хрестовий похід сеньорів. Завоювання Ієрусаліму. Формування держав хрестоносців на Близькому Сході (Ієрусалімське королівство, Антиохійське князівство, графства Триполі та Едеса). Падіння Едесси.

Бернар Клервоський та пропаганда нового хрестового походу. Другий хрестовий похід (1147 - 1148). Держави хрестоносців та мусульманський світ між Другим та Третім хрестовими походами. Битва при Хіттіні (1187). Третій хрестовий похід.

Хрестоносний рух та Візантія. Організація Четвертого хрестового походу. Взяття Задара та зміна напрямку руху хрестоносців. Знищення Візантійської імперії та заснування держав хрестоносців на Балканах (Латинська імперія, королівство Фесалоніки, венеціанські володіння в Егеїді).

Останні хрестові походи на Близький Схід. Діяльність Фрідріха II Гогенштауфена та Людовіка IX Святого. Наслідки хрестових походів на Близький Схід. Ордени рицарів-хрестоносців.

Хрестоносний рух в інших регіонах. Хрестоносна експансія на Балтиці. Діяльність Тевтонського та Лівонського орденів. Хрестоносний рух та Реконкіста. Хрестові походи проти альбігойців та богомилів. Хрестоносний рух у Пізньому середньовіччі. Хрестові походи проти гуситів та турок-османів.

Кредит 3. Середньовічне суспільство та його інститути.

Тема 6. Середньовічне суспільство.

Концепція трьох станів (*ordo*) (ті, хто молиться; ті, хто воюють; ті, хто працюють). Еволюція концепції. Стан духовенства. Церковна організація. Папська курія. Кардинали. Легати. Розшарованість стану. Положення єпископату. Приходські священники (ректори та вікарії). Біле та чорне духовенство. Роль монастирів у середньовічному суспільстві.

Стан рицарства. Особливості військового мистецтва Високого середньовіччя. Турніри. «Божий мир». Феодальний замок та життя його мешканців. Спосіб життя представників рицарського стану. Кодекс поведінки. Трубадури. Феодальна ієрархія. Стан селян. Спосіб життя та відносини з іншими станами. Повинності (відробітки, баналітети). Комутація ренти.

Індивід та групи у середньовічному суспільстві. Родинні відносини. Лін'яж. Положення жінок та дітей. Сільські общини та міські комуни. Центри суспільного життя (церква, таверна, млин тощо). Середньовічні парії (прокажені, еретики, іудеї, чаклуни, іноземці, гомосексуалісти тощо).

Тема 7. Середньовічне місто. Міста Європи у ранньому середньовіччі. Торгівельні міста в Північній та Північно-Західній Європі. Складання особливих умов міського життя. Феномен середньовічного міста. Теорії походження середньовічного міста. Виникнення феодальних міст та регіональні особливості цього процесу. Населення середньовічного міста. Товарне виробництво. Боротьба міст з сеньорами та міське самоврядування. Міський стан (буржуа). Цехове виробництво. Система управління. Патріціат. Положення майстрів, підмастер'їв та учнів. Міська торгівля. Розвиток міжнародних торговельних шляхів. Купецькі об'єднання. Грошові відносини.

Тема 8. Середньовічна церква. Християнська церква у Європі у ранньому середньовіччі. Система управління. Вселенські собори. Зростання авторитету папської влади. Лже-Ісидорові дикреталії. Папство у X ст.

Клюнійський рух. Раскол церкви (1054). Григоріанська реформа та боротьба за інвеституру. Духовні ордени (бенедиктинці, цистерианці тощо). Боротьба з ересями. Інквізиція. Францисканський та домініканський ордени. Іннокентій III. Папство в Авіньоні. Соборний рух. Папство у II половині XV ст.

Кредит 4. Пізнє середньовіччя у Західній Європі.

Тема 9. Політичний та економічний розвиток країн Західної Європи в Пізньому середньовіччі. Суспільно-економічна історія Європи у Пізньому середньовіччі. Клімат та демографічний розвиток Європи у XIV – XV ст. Епідемії чуми. Зміни в поземельних відносинах (комутація ренти, звільнення селянства). Зміни у характері сеньоріально-васальних зв'язків. Технологічний прогрес. Політична історія країн Європи у Пізньому середньовіччі. Формування станово-представницьких інститутів та централізованих держав. Франція у XIV – XV ст. Філіпп IV Красивий (1285 - 1314). Генеральні штати. Столітня війна (1337 - 1453). Реформи Карла VII (1422 - 1461). Політика Людовіка XI (1461 - 1483). Англія у XIV – XV ст. Робітниче законодавство Едуарда III. Рух за реформу церкви. Джон Уікліф. Повстання Уота Тайлера. Закінчення Столітньої війни та її наслідки для Англії. Війна Алої та Білої Рози (1455 - 1485). Німеччина у XIV – XV ст.. Швейцарський союз. Ганза. Політика династії Люксембургів. «Золота булла» (1356). Габсбурги. Фрідріх III (1440 - 1493). Особливості політичного розвитку держав Італії, Скандинавії та Піренейського півострова.

Тема 10. Культура середньовічної Європи. Європейська культура на світанку середньовіччя. «Каролінгське відродження». «Оттонівське відродження». Схоластика. Філософські течії: номіналізм та реалізм. Петро Абеляр та Бернар Клервоський. Фома Аквінський. Розвиток освіти. Університети. Природознавчі науки. Розвиток історичного знання. Середньовічна література. Героїчні епоси. Творчість трубадурів, міннезінгерів та труверів. Міська література. Данте Ал'г'єрі. Петрарка. Романський та готичний стилі. Живопис.

Кредит 5. Вступ до середньовічного Сходу. Візантійська імперія.

Тема 11. Особливості історичного розвитку Сходу у середні віки.

Мета та завдання, структура та характер курсу «Історія країн Азії та Африки в середні віки». Географічні межі курсу. Хронологічні межі східного середньовіччя (Китай – III – XVII ст., Японія, Корея, В'єтнам, Великий Степ, Південна та Південно-Східна Азія – IV – XVII ст., Мусульманський світ – VII – XVI ст.). Джерельна база історії Азії та Африки. Рекомендована навчальна та наукова література з курсу. Цивілізаційні регіони Сходу (далекосхідна, ісламська, Велика Степ, індійська, регіони Південно-Східної Азії та Африка на південь від Сахари). Поняття Схід. Сходознавство, як комплексна дисципліна, до складу якої входить історія країн Азії та Африки. Історія і розвиток сходознавства. Виникнення дихотомії Схід – Захід та її сутність. Виділення сходознавства, як окремої галузі знань (XVI – XVII ст.). Практичне сходознавство. Розвиток наукового сходознавства у XVIII – XIX ст. Виникнення східної філології та порівняльно-історичного мовознавства.

Розвиток історичних знань про Схід. Європоцентризм. Формаційний підхід щодо вивчення Сходу (К.Маркс, Ф. Енгельс, В.І. Ленін). Азіатський спосіб виробництва. Цивілізаційний підхід щодо вивчення історії країн Сходу (О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Хантингтон). Регіональні складові сходознавства (арабістика, африканістика, єгиптологія, індологія, іраністика, семітологія, сінологія, тюркологія, японістика). Російське сходознавство у XVIII – на початку XX ст. Розвиток сходознавства у XX ст. Радянське сходознавство. Розвиток сходознавства на Україні на межі XX – XXI ст.

Тема 12. Візантійська цивілізація.

Періодизація та особливості історичного розвитку Візантії. Суспільно-політичний та економічний розвиток Візантії наприкінці IV – початку VI ст. Внутрішня та зовнішня політика Юстиніана I. Слов'янська колонізація Балкан. Боротьба з аварами та лангобардами. Криза влади на початку VII ст. Арабська експансія. Зміни у суспільно-економічному житті у II половині VII- початку IX ст. Фемний устрій. Іконоборництво. Стабілізація імперії за часи правління Македонської династії. Організація державного управління. Посилення влади імператора. Розвиток візантійського села і міста. Зовнішня політика. Криза середини XI ст. Візантія доби правління династії Комнінів. Боротьба з норманами, турками-сельджуками. Візантія та хрестові походи. Падіння Константинополя у 1204 р. та розпад імперії. Пізня Візантійська імперія у XIII- XV ст. та османське завоювання.

Кредит 6. Східна Азія у добу Середньовіччя.

Тема 13. Китай в добу Середньовіччя. Періодизація: Троєцарство (220 - 280); доба династії Цзінь (280 – 311); доба Північних та Південних династій (311 - 589); доба династії Суй (589 - 618); доба династії Тан (617 - 907); доба П'яти царств та Десяти династій (907 - 979); доба династії Сун (960 - 1279); доба династії Юань (1271 - 1367), доба династії Мін (1368 - 1644). Особливості хронології.

Загибель Ханьської імперії. Доба «Троєцарства». Імперія Цзінь. Реформа Сима Яня (280). Надільна система. Південний та Північний Китай у IV – VI ст. Культура Китаю доби «темних віків». Розповсюдження буддизму. Розвиток конфуціанства та даосизму. Об'єднання Китаю під владою династії Суй (589). Політика династії Суй. Династія Тан. Ли Шиминь (Тай-цзун) (626 - 649). У Цзетянь (У-Хоу) (683 - 705). Економічне піднесення, розвиток міського життя. Міжнародне положення імперії Тан. Криза надільної системи. Цзедуши. Реформа Ян Яня (780). Селянська війна під керівництвом Хуан Чао (874 - 884).

Політична роздрібненість. Прихід до влади династії Сун (960). Економічний розвиток Китаю у XI – XII ст. Розвиток державного апарату (система іспитів). Реформи Ван Аньши (1069 - 1085). Неоконфуціанство. Зовнішньополітичні поразки (боротьба з киданями, чжурчженями та монголами). Монгольське завоювання Китаю. Династія Юань. Боротьба китайців проти монгольських завойовників. Воцаріння династії Мін. Чжу Юаньчжан (Тай-цзу) (1368 - 1398). Економічний та суспільний розвиток Китаю у XV – XVII ст. Маньчжурське завоювання Китаю та початок правління династії Цинь.

Тема 14. Японія в добу Середньовіччя. Періодизація: Кофун (IV – VI ст.); Асука (592 - 710); Нара (710 - 794); Хейян (794 - 1185); Камакура (сьюгунат

Мінамото) (1185 - 1333); Намбокуте (північний та південний двори) (1336 - 1392), Муроматі (сьогунат Асікага) (1392 - 1573); Адзуті - Момояма (1573 - 1603), Едо (сьогунат Токугава)(1603 - 1868). Особливості хронології. Етногенез японців. Проблема формування японської державності. Правління клану Сога (587 - 645). Реформи Сетоку-тайсі (поч. VII ст.). Переворот Тайка (645). Закони «Тайхо ріцурьо» (701) та «Йоро ріцурьо» (718). Епоха Нара (710 - 784). Епоха Хейян. Правління Фудзівара (кон. VIII – XI ст.). Стиль життя та культура хейянської аристократії. Війни з айнами. Розпад надільної системи. Сьоен. Правління інсей (1068 - 1156). Формування самурайського стану. Кодекс бусідо. Самурайські клани. Боротьба Тайра і Мінамото. Тайра Кійоморі(1118 - 1181). Сьогунат Мінамото (1185 - 1219). Японія у XIII ст. Сіккени Ходзьо (1219 - 1333). Боротьба з монгольською навалою (1274, 1281). Доба південного та північного дворів (1336 - 1392). Сьогунат Асікага (1338 - 1573). Розпад системи сьоенів. Ослаблення центральної влади. Війна Онін (1467 – 1477). Політична роздрібненість в Японії. Доба Сенгоку дзідай (1467 - 1573). Ікко-іккі. Селянський рух. Проникнення християнства та контакти з європейцями. Самурайські кланові князівства (Такеда, Уесугі, Го-Ходзьо). Боротьба за політичне об'єднання Японії. Ода Нобунага (1534 -1582). Тойотомі Хідейосі (1536 - 1598). Токугава Іеясу (1543 - 1616). Сьогунат Токугава (1603 - 1868). Політичний, економічний та соціальний розвиток Японії у XVII ст. Закриття Японії.

Кредит 7. Великий Степ та мусульманський світ у середні віки.

Тема 14. Великий Степ у добу середньовіччя. Великий степ на межі давнини та середньовіччя. Природно-кліматичні особливості Великого Степ. Суспільно-політичний лад кочовиків. Хунни, сяньбі та їх відносини з Китаєм. Жужанський каганат. Гуни. Великий тюркський каганат. Державний устрій Тюркського каганату, суспільний устрій, релігійні вірування. Західний та Східний Тюркські каганати. Другий Тюркський каганат. Уйгурський каганат.

Великий степ у X – XII ст. Кідані. Чжурчжені. Кочовики степів Східної Європи (угри, печеніги, торки, половці). Монгольське суспільство у XI – XII ст. Кочове господарство. Родовий устрій. «Люди довгої волі»(байшень, «біла кістка»). Релігійні вірування монгольських племен («чорна віра», як різновид мітраїзму). Формування передумов для виникнення монгольської державності. Чингіз-хан (1162 - 1227). Боротьба за об'єднання монгольських племен (1182 - 1206). Велика Яса (1198). Монгольські завоювання. Боротьба з імперією Цзінь (1211 - 1235). Розгром держави хорезмшахів (1219 - 1221) та тангутів (1225 - 1227). Похід на захід (1236 - 1241). Підкорення Ірану та походи на Близький Схід (1256 - 1260). Підкорення Південної Сун (1259 - 1279). Останні завоювання (Корея, Тибет, походи в Південно-Східну Азію та Японію). Боротьба двох течій щодо методів управління підкореними територіями. Єлюй Чуцай. Розпад Монгольської імперії. Імперія Юань. Хулагуїди (1263 - 1353). Держава Тімура (1370 - 1405) та Тімуріди (1405 - 1500). Золота орда (1243 - 1502). Адміністративний устрій (Ак-Орда та Кок-Орда). Хан Узбек (1313 - 1341). «Велика зам'ятня» (1359 - 1381), криза та розпад Золотої орди. Улус Джагатая та його нащадків.

Тема 15. Країни мусульманського світу. Близький Схід на початку середньовіччя. Суперництво Візантії та Сасанідського Ірану. Арабське

суспільство у доісламський період. Мухамад. Виникнення ісламу. Основи мусульманства. Ісламська держава за часів Мухамада. Об'єднання Аравійського півострова. Арабський халіфат за часів правління «праведних» халіфів. Арабські завоювання. Громадянська війна у халіфаті. Виникнення провідних течій ісламу: сунізм, шиїзм та харіджизм. Халіфат Омейядів: система управління, форми земельної власності, податкова система. Криза у Халіфаті у середині VIII ст.. Халіфат Абасидів від аль-Мансура до аль-Мамуна. Мутазілізм. Розпад халіфату Абасидів. Незалежні династії: Омейяди Іспанії, Аглабіді, Ідрісиди, Тулуніді, Тахіріді, Саманіді, Саффаріді. «Шиїтська революція». Виникнення ісмаїлізму. Халіфат Фатімідів. Кармати. Буїди. Крах світської влади Абасидів. Мусульманський світ у XI- XIII ст. Держави Магрібу. Альморавіди. Альмохади. Тюркська експансія. Держава Газнівідів. Сельджукіді. Держава Хорезмшахів. Монгольська навала та ісламський світ.

Кредит 8. Османська держава і Південна Азія у середні віки.

Тема 16. Османська імперія. Заселення Малої Азії тюркськими племенами. Іконійський султанат. Виникнення Османської держави. Османські завоювання. Система управління на завойованих землях. Форми земельної власності та податкова система. Мехмет II та завоювання Константинополю. Селім I. Сулейман I. Занепад Османської імперії наприкінці XVI- XVII ст.

Тема 17. Середньовічна Індія. Півострів Індостан на світанку середньовіччя. Імперія Гуптів. Розвиток економіки, суспільні відносини. Індійська община. Форми землеволодіння. Індуїзм та буддизм. Держава Харши. Політичне становище Індії у VIII-X ст.

Індійські держави і мусульманський світ. Делійський султанат. Держави півдня Індостану. Завоювання Бабура та заснування імперії Великих Моголів. Реформи Акбара. Контакти Індії з європейцями. Початок розпаду держави Великих Моголів.

3. Завдання курсу

Завдання курсу: - розглянути процес формування європейської цивілізації в добу раннього середньовіччя;

- поглибити знання про європейське суспільство в часи класичного феодалізму;
- розглянути особливості процесу розпаду феодальних відносин у Європі;
- сформувати комплекс знань про розвиток цивілізацій Сходу в добу середньовіччя.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Використовувати наукові термінами та поняття, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Набуття і розвиток здатності:

– володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;

- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;
- застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри;
- опановувати й реалізувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурного, мовного, релігійного розмаїття;
- орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань; продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії навколо історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати **поточний стан** історичних досліджень.

Знати **зв'язок між** проблемами сьогодення та минулого.

Знати **загальні історичні основи** (діахронічний аспект) минулого.

Володіти **спеціальними знаннями з хронології** та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;
- зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.
- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;

- користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них країн Європи, Азії та Африки, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;
- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;
- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
- складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
- готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
- надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
- висловлювати власну думку, формулювати й захищати власну позицію під час усної та письмової дискусії;
- визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор кандидат історичних наук, ст.. викладач Кузовков В.В. , семінари проводить ст. викладач Горбенко К.В.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, розв'язування історичних кросвордів, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників і хронологічних таблиць, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, екскурсії в музеї та по визначних історичних місцях, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування виконання індивідуальних завдань. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: Нова історія країн Європи та Америки

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15.ПК.11	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:6 Загальна кількість годин: 180 год. Тижневих годин: 1,7 год.	Нормативна Курс: 3 Семестр: 5 Лекції: 18 Практичні заняття: 42 Самостійна робота: 120 Вид контролю: екзамен

Мета курсу – висвітлення історії виникнення, становлення та розвитку західної та американської індустріальної цивілізації в контексті кризи аграрної цивілізації в Європі й формування євро-американського Заходу; становлення західної та основ світової індустріальної цивілізації нової доби.

2. Опис курсу.

Кредит 1.

Країни Європи та Америки наприкінці XV – у XVI ст.

Тема 1. Вступ. Великі географічні відкриття. Нова доба всесвітньої історії. Причини і передумови Великих географічних відкриттів. Відкриття європейців. Відкриття португальців. Факторія та колонія. Колоніальна імперія. Х. Колумб та його плавання до Америки. Боротьба між Португалією та Іспанією за нові землі. Колоніальний поділ світу. Перша навколосвітня подорож Ф. Магеллана, її значення. Доколумбова Америка. Завоювання Нового світу. Наслідки та значення Великих географічних відкриттів. Колоніальні війни. «Революція цін».

Тема 2. Розвиток капіталістичних відносин в Західній Європі в XVI ст. Європейське Відродження. Епоха винаходів і вдосконалень. Розвиток економіки європейських країн. Ринкові відносини. Капітал та капіталізм. Капіталізм у містах. Мануфактура. Наймані працівники та буржуазія. Розвиток капіталістичних відносин у сільському господарстві. Економічна залежність найманих працівників. Населення Європи. Батьківщина Відродження. Гуманізм за межами Італії. Уявлення про ідеальне суспільство та закони розвитку держави. Мистецтво високого Відродження. Доба титанів. Мистецтво Північного Відродження.

Кредит 2.

Країни Європи в XVI – першій половині XVII ст.

Тема 3. Країни Західної Європи в XVI – на початку XVII ст. Реформація.

Реформація. Особливості політичного розвитку Німеччини в XV- на початку XVI ст. Німецький гуманізм. Необхідність реформування католицької церкви. М. Лютер і початок Реформації. Народна Реформація. Т. Мюнцер. Анабаптисти. Селянська війна. Поширення реформаційних ідей на інші країни

Європи. Лютеранство. Аугсбурзький мир 1555 р. Протестантизм. Лютеранство. Реформація в Швейцарії. Кальвінізм. Католицька контрреформація. Тридентський собор. «Товариство Ісуса». Королівська влада у Франції. Абсолютизм. Зміни в суспільстві та економіці. Реформація у Франції. Причини і початок громадянської війни. Варфоломійська ніч. Піднесення Франції за Генріха IV. Правління Людовіка XIII. Зміцнення абсолютизму за Рішельє. Іспанія на межі XV-XVI ст. Об'єднання королівства. Зміни в економіці та суспільстві. Іспанія за Карла V. Комуна. Повстання комунерос у Кастилії 1520-1521 рр. Кортеси. Правління Філіпа II. Економічний розвиток Нідерландів у кінці XV – на початку XVI ст. Політичний устрій. Нідерланди під владою Іспанії в XVI ст. Причини і початок національно-визвольної боротьби. Нідерландська революція. Іконоборчий рух. Політика герцога Альби. Перемога повстання на півночі країни. «Гентське умиротворення». Утворення Об'єднаних провінцій Нідерландів. Арраська і Утрехтська унії. Значення революції у Нідерландах.

Зміни в суспільстві та економіці Англії. Акціонерна компанія. Аграрна революція. Обгороджування. Королівська реформація. Зміцнення королівської влади. Англійська церква. Рух пуритан. Правління Єлизавети I. Англо-шотландські відносини. Підкорення Ірландії. Боротьба проти Іспанії за панування на морі.

Тема 4. Міжнародні відносини в XVI – в першій половині XVII ст. Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.). Характер міжнародних відносин у XVI ст. Загострення суперечностей між європейськими державами на початку XVII ст. Причини Тридцятилітньої війни. Чеський період війни (1618-1623). Данський період війни (1624-1629). Шведський період війни (1630-1634). Французький період війни (1635-1648). Вестфальський мир. Наслідки війни для Європи.

Кредит 3.

Країни Європи та Америки в другій половині XVII – XVIII ст.

Тема 5. Англійська революція другої половини XVII ст. Соціально-економічний розвиток країни напередодні революції. Політичні передумови революції. Початок революції. Громадянські війни. Англійська республіка. Протекторат О. Кромвеля. Реставрація Стюартів. Правління Яова II. Декларація про віротерпимість. «Славна революція» 1688-1689 рр. Значення революційних подій в Англії. Промислова революція.

Тема 6. Війна за незалежність (1775-1783 рр.). Утворення США. Утворення американських колоній Англії. Соціально-економічний та політичний розвиток. Формування північноамериканської нації. Причини конфлікту між колоніями та метрополією. Привід до війни між Англією та колоніями. Декларація незалежності. Перебіг воєнних дій. Версальський мир. Наслідки війни. Становлення органів влади. Конституція США.

Кредит 4.

Країни Європи наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.

Тема 7. Французька революція кінця XVIII ст. Правління Наполеона. Перша імперія у Франції. Соціально-економічне та політичне становище Франції наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Протекціонізм. Перебування при владі Людовіка XIУ та Людовіка XV. Пошуки кращої організації суспільства. Утвердження принципів гуманізму. Французьке Просвітництво.

Початок революції, Установчі збори. Взяття Бастилії. «Декларація прав людини і громадянина». Економічні, соціальні, адміністративні зміни у державі. Конституція 1791 р. Законодавчі збори. Повалення монархії та встановлення республіки. Встановлення та повалення яacobінської диктатури. Термідоріанський режим. Італійський та єгипетський походи Бонапарта. Війна проти другої коаліції. Встановлення консульства. Характер і мета наполеонівських воєн. Трафальгар і Аустерліц. Розгром Пруссії. Континентальна блокада. Тільзітський мир. Вторгнення французьких військ в Іспанію та Португалію. Війни з Австрією. Поразка наполеонівської армії в Росії. Розгром армії Наполеона. Падіння Першої імперії у Франції. Віденський конгрес. Священний союз.

Тема 8. Європа з 1815 до 1847 рр. Революції 1848-1849 рр. Внутрішня та зовнішня політика Англії (1815-1847 рр.). Внутрішня та зовнішня політика Франції (1815-1847 рр.). Революція у Франції і Друга республіка. Бонапартистський переворот 1851 р. та встановлення Другої імперії. Революція в Німеччині. Особливості революції в Італії. Проголошення республіки. Революція в Австрії. Народне представництво. Революція в Угорщині. Проголошення незалежності.

Кредит 5.

Країни Європи та Америки у ХІХ ст.

Тема 9. США у першій половині ХІХ ст. Громадянська війна. Розвиток США в першій половині ХІХ ст. Основні риси соціально-економічного розвитку. Рабство на Півдні. Складання двопартійної системи. Територіальна експансія. А. Лінкольн і утворення Конфедерації південних штатів. Початок громадянської війни. Періодизація війни 1861-1865 рр. Реконструкція Півдня. Завершення громадянської війни.

Тема 10. Країни Європи в 50-60-ті рр. ХІХ ст. Франко-пруська війна. Соціально-економічний та політичний розвиток Англії в 50-60-ті рр. ХІХ ст. Об'єднання Італії. Об'єднання Німеччини. Робітничий та соціалістичний рух в країнах Європи. Причини франко-пруської війни. Робота дипломатичної служби Бісмарка. Перебіг воєнних дій 1870-1871 рр. Зміна характеру війни для воюючих країн. Проголошення Третьої республіки. Перетворення суспільного життя. Паризька Комуна та її поразка. Уряд Національної оборони.

Кредит 6. Країни Європи та Америки наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст.

Тема 11. Завершення формування індустріального суспільства.

Німеччина в 1871-1914 рр. Створення Німецької імперії. Конституція 1871 р. Економічна і соціальна політика Бісмарка. Готська програма соціал-демократії. Вільгельм II. Перехід Німеччини до «світової політики». Англія в 1870-1914 рр. Економічний розвиток. Втрата промислової та торговельної першості. Особливості розвитку робітничого руху в Англії. Реформи Д. Ллойд-Джорджа. Колоніальна політика держави. Підготовка до війни. Третя республіка у Франції. Особливості економічного розвитку. Конституція Третьої республіки. Внутрішня та зовнішня політика. США в 1877-1914 рр. Антимонопольне законодавство. Закон Шермана. «Справедливий курс» Т. Рузвельта. «Нова демократія» В. Вільсона. Зовнішня політика.

Тема 12. Міжнародні відносини 1871 - 1914 рр. Країни Європи та Америки в добу Першої світової війни. Союз трьох імператорів. Ускладнення міжнародної

обстановки останньої третини ХІХ ст. Створення Троїстого союзу. Посилення англо-німецьких протиріч. Міжнародні кризи і конфлікти початку ХХ ст. Балкани. Гонка озброєнь. Утворення Антанти. Причини і початок Першої світової війни. План «Шліффена». «Бліцкриг». Стратегічні плани противників. Липнева криза 1914 року. Вступ у війну великих держав. Бойові дії 1914 р. Розгортання масштабів війни. Бойові дії 1915-1916 рр. Бойові дії на морі. Підводна війна. Внутрішнє становище воюючих країн. Антивоєнні виступи. Вступ у війну США. Підсумки та наслідки Першої світової війни.

3. Завдання курсу - ознайомлення студентів із сукупністю знань закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку країн Європи та Америки й головними тенденціями і проблемами суспільного розвитку в новий час.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного розвитку країн Європи та Америки в контексті світової історії та практики державотворення; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати історичний процес, робити висновки тощо.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор кандидат історичних наук, доцент Буглай Н.М.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних довідників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань, рефератів, конспектів першоджерел. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді відповідей на екзаменаційні білети. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **Нова історія країн Азії та Африки**

1. Ідентифікація

Шифр: 1.15.ПК.12.	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 1,5 год.	Нормативна Курс: III Семестр: 5, 6 Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 164 Вид контролю: ПМК, екзамен

Мета курсу – вивчення студентами історії Азії та Африки у XVI – початку XX ст., закономірностей розвитку політичної системи, суспільства, матеріальної та духовної культури регіону. Сформувати знання про багатовікову і багату історію народів Азії та Африки, яка з перспективи європейців часто недооцінюється і позбавляється уваги. Виховати толерантне ставлення до багатонаціонального, багатомовного і поліконфесійного навколишнього світу.

2. Опис курсу.

КРЕДИТ 1.

Тема 1. Вступ до курсу «Нова історія країн Азії і Африки»

Предмет і завдання курсу. Періодизація та проблема цивілізацій історії країн Азії та Африки нового часу. Основні тенденції соціально-економічного і політичного розвитку країн Азії та Африки в XVI – початку XX ст.

Політична карта Азії на межі нового та новітнього періодів. Африка на початку новітнього часу.

Тема 2. Виникнення та розвиток колоніальної системи

Перші колоніальні захоплення європейських держав у Азії і Африці на початок нового часу. Соціально-економічні, політичні і культурні наслідки колоніального підкорення країн Сходу. Посилення експлуатації селян, розорення ремесла і мануфактури. Дискусія в історичній науці з питань місця і ролі колоніалізму в історії країн Азії і Африки.

Тема 3. Територіально-колоніальний розподіл світу на кінець нового часу

Територіальний і економічний поділ світу між імперіалістичними державами і утворення колоніальної системи. Колонії і напівколонії: спільне і особливості. Нові форми і методи колоніальної експлуатації в к. XIX – на поч. XX ст. Вивіз капіталу і перетворення колоній і залежних країн у сфери прикладання іноземного капіталу. Різні форми фінансового закабалення країн Сходу.

КРЕДИТ 2.

Тема 4. Японія в новий час

Становлення сьогунату Токугави (XVI—XVIII ст.) Японія в період роздрібненості та громадянських війн Держава Токугави. Формування вертикалі влади. Японія наприкінці XVIII — у першій третині XIX ст. Стан економіки та спроби реформ. Соціально-політичний розвиток. Становище Японії у середині XIX ст. «Реставрація Мейджі» Японія в період Мейджі. Реформи періоду Мейджі. Побудова конституційної держави. Становлення промисловості. Внутріполітичний розвиток і зовнішня політика

Тема 5. Китай у новий час

Особливості розвитку Китаю в XVI — на початку XVIII ст. Суспільно-політичний розвиток і класова боротьба Династія Цин. Становлення класичної східної деспотії Перший період маньчжурських завоювань Китай наприкінці XVIII — у першій половині XIX ст. Китай до тайпінів. «Опіумна» війна Селянська війна тайпінів Консолідація режиму. Політика «самопосилення» і рух за реформи Поділ Китаю на сфери впливу. Повстання іхетуанів Китай у період «пробудження» Азії Економічний і політичний розвиток у перше десятиліття XX ст. Синьхайська революція

Тема 6. Корея у новий час

Корея на початок нового часу, загальна характеристика. Сюзеренітет Цинської імперії. Криза традиційних аграрних відносин та селянські повстання в кінці XVIII ст. Зовнішня політика та “закриття” країни. Інтерес європейців, американців та японців до Кореї. Насильницьке “відкриття” країни і перші наслідки цього процесу. Початок проникнення іноземного капіталу та його наслідки для місцевого виробництва. Виступи народних мас проти іноземців та наслідків іноземного проникнення. Програма реформаторів і причини невдач реформ. Причини і характер селянської війни 1893 – 1894 рр. та її результати. Загострення японсько-китайських протиріч у Кореї та переростання їх у воєнні дії. Японсько-китайська війна, її характер та наслідки. Зміцнення позицій Японії в Кореї. Корея на початку XX ст.

Тема 7. Монголія новий час

Монголія на початок нового часу: загальна характеристика. Посилення децентралізації після смерті Даян-хана, відносини із сусідніми країнами. Початковий етап поширення буддизму в Монголії. Ламаїзм в Монголії: проникнення, особливості, значення для історичного розвитку. Монгольське традиційне суспільство: господарський уклад, засади соціального устрою, особливості політичної влади. Роль традиції. Характер зв'язків із Росією та Китаєм. Монголія в XVII – XVIII ст. Утворення Джунгарського ханства, його внутрішня і зовнішня політика. Монголія в II половині XVII – XVIII ст., відносини з маньчжурами. Інкорпорація Монголії Китаєм. Засади та принципи китайської присутності. Ізоляція Монголії.

Тема 8. Тибет у новий час

Тибет на початок нового часу. Ламаїзм: доктрина, обрядовість, структура церкви, суспільно-політична роль. Внутрішньо- та зовнішньополітична ситуація в II половині XVI – XVII ст. Політика цинського Китаю щодо Тибету, посилення маньчжурського впливу і контролю протягом XVIII ст. Китайсько-тибетські відносини XIX ст. та початок проникнення Англії у кінці XIX – на початку XX ст.

КРЕДИТ 3.

Тема 9. Індія у новий час.

Індія в XVI — першій половині XVIII ст. Політична історія Індії за часів Акбара Антимогольські рухи і розпад імперії Великих Моголів Початок європейського проникнення в Індію. Індія в другій половині XVIII — першій половині XIX ст. Колоніальна експлуатація Індії методами первісного нагромадження Перехід до експлуатації Індії методами промислового капіталу. Експансія Англійської Ост-Індської компанії. Суспільне життя індійців. Повстання сипаїв 1857—1859 рр. Британська Індія у другій половині XIX — на

початку ХХ ст. Індія на початку капіталістичної трансформації Соціальні конфлікти і визвольний рух. Культура Індії. Індія в період «пробудження» Азії.

Тема 10. Цейлон (Шрі-Ланка) у новий час.

Цейлон на початок нового часу: суспільно-політична, соціально-економічна та етноконфесійна ситуація. Початок європейського проникнення. Португало-голландське суперництво і колоніальна експансія Голландії на Цейлоні. Кандійська держава в XVII – XVIII ст. Адміністративно-політичне і економічне становище приморських районів Цейлону під владою голландської Ост-індської компанії. Загострення англо-голландського суперництва кінця XVIII – початку XIX ст. і завоювання Цейлону Англією. Колоніальні перетворення 30 – 40-х рр. XIX ст.

Тема 11. Непал у новий час

Територія Непалу на початок нового часу. Природнокліматичні умови, етнічна ситуація, політичний розвиток. Об'єднання Непалу в II половині XVIII ст.: передумови, особливості, адміністративно-політичний устрій, земельні відносини, зовнішня політика. Непал у XIX ст. Англо-непальська війна 1814 – 1816 рр. та її наслідки. Загострення боротьби за владу в Непалі. Переворот 1846 р. та встановлення режиму Рана. Непальські правителі в індійському повстанні 1857 – 1859 рр. Посилення влади Рана в другій половині XIX ст.

Тема 12. М'янма (Бірма) у новий час

Бірма на початок нового часу: соціально-економічне становище, політична та етнічна ситуації, зовнішньополітичні відносини. Початковий етап європейського проникнення у кінці XVII ст. Централізація Бірми в середині XVIII ст. Зовнішня політика II половини XVIII ст. Активізація англійського проникнення в Бірму. Війна 1824 р. та підписання мирного договору 1826 р., його наслідки. Соціально-економічний розвиток Бірми в I половині XIX ст.. Бірма в II половині XIX – початку ХХ ст. Друга англо-бірманська війна 1852 р. та її результати. Спроби реформ 50-х рр. XIX ст. Посилення англійського проникнення в Бірму. Третя англо-бірманська війна 1885 р. і перетворення Бірми в англійську колонію. Політико-адміністративний устрій та соціально-економічний розвиток колонії Бірма. Культура Бірми у новий час.

КРЕДИТ 4

Тема 13. Індонезія у новий час

Суспільний лад, економіка і культура Індонезії до приходу європейців. Держави Яви: Матарам і Бантам. Державні утворення за межами Яви. Португальська і голландська агресія проти Індонезії і початок територіальних загарбань. Політика голландських колонізаторів і народні повстання на островах у XVII і XVIII ст.

Тема 14. Філіппіни у новий час

Філіппіни на початок нового часу. Експедиція Магеллана. Іспанська колонізація Філіппін. Християнізація населення, роль церкви в колоніальній політиці. Екомендарна система. Земельна система. Особливості іспанської колоніальної політики. Рух за реформи II половини XIX ст. Повстання в Кавіті. Хосе Рісаль. Створення Філіппінської ліги. Катупунан. Національне повстання та проголошення 1897 р. Філіппінської республіки. Втручання США, американо-іспанський договір 1899 р. Боротьба проти нового колоніального

закабалення. Створення цивільного управління. Національна партія. Колоніальна політика США. Філіппіни під час Першої світової війни.

Тема 15. Сіам у новий час

Таїланд на початок нового часу. Держава Аютія: політичний, релігійний, соціально-економічний устрій. Європейське проникнення XVII ст. у Сіам та його невдача. Війни з Бірмою XVIII ст. та їх значення. Посилення Сіаму протягом I половини XIX ст. Нерівноправні угоди з європейськими державами середини XIX ст. Реформи та соціально-економічний розвиток Сіаму у II половині XIX ст. Поділ Сіаму на сфери впливу Англії та Франції у кінці XIX ст.

КРЕДИТ 5

Тема 16. Арабські країни Північної Африки у новий час

Загальна характеристика арабських країн на початок нового часу. Аравія у XVI – XIX ст. Соціально-економічний устрій. Об'єднавчий рух арабських племен. Релігійне вчення ваххабітів. Боротьба династії Саудидів за підкорення інших князівств. Ірак, Сирія, Ліван, Палестина у XVIII – XIX ст. Боротьба за визволення від османського панування. Селянські рухи. Експансія англійських та французьких колонізаторів. Спроба відновити турецький контроль. Північна Африка на початку XIX ст. Захоплення Францією Алжиру і визвольна боротьба алжирського народу. Абд-аль-Кадір. Франко-марокканська війна 1844 р. Народні повстання середини XIX ст. Мамлюкський період Єгипту і боротьба бейів проти турецького панування. Зародження капіталістичних відносин в Єгипті в кінці XVIII – на початку XIX ст. Реформи Мухаммеда-Алі.

Тема 17. Афганістан у новий час.

Афганістан на початок нового часу, загальна характеристика. Роздробленість країни, стратегічне положення. Створення афганської держави Дурані. Англійські плани щодо Афганістану. Перша англо-афганська війна і Гандамакський договір. Народний рух проти англійців. Англо-російські протиріччя і афганське питання. Друга англо-афганська війна і її результати. Лінія Дюранда і розкол країни. Афганістан на початку XX ст., зародження руху молододафганців. Розвиток економіки. Країна в роки I світової війни, стан економіки, суспільно-політична ситуація.

Тема 18. Османська імперія у новий час

Османська імперія в XIII—XVII ст. Становлення імперії Османів (XIII—XV ст.) Розвиток структури влади у формі східної деспотії. Османська імперія у XVIII ст. Економічний та політичний розвиток імперії, програми реформ. Зовнішня політика Османської імперії у XVIII ст. Реформи Селіма III. Імперія Османів у XIX — на початку XX ст. Імперія Османів у першій третині XIX ст. Реформи Махмуда II Від Танзимату до конституційного руху. Зовнішня політика Період зулюма. Молодотурецька революція і молодотурецький режим

Тема 19. Персія у новий час

Становлення держави Сефевідів (Персія) в XVI—XVII ст. Особливості розвитку держави Сефевідів (Персія) в XVI ст. Іран в епоху правління Аббаса I і його наступників. Послаблення і розпад Сефевідської держави у XVIII ст. Прихід до влади династії Каджарів. Розвиток Ірану в XIX — на початку XX ст. Політичне становище. Економічний і адміністративний устрій. Міжнародне становище. Економічний розвиток у першій половині XIX ст.. Релігійно-політичний рух бабідів і спроба проведення реформ. Експансія Англії та Росії в

Іран у другій половині XIX ст. Перетворення Ірану на напівколонію. Політичний розвиток і національно-визвольний рух. Іран у період «пробудження» Азії. Революція 1905—1911 рр.

Тема 20. Судан у новий час

Політичний розвиток Судану, народне повстання і створення держави махдистів. Загарбання Східного Судану англійцями. Англоєгипетський кондомініум над Суданом. Арабські народи Африки в роки I світової війни: соціально-економічний та політичний розвиток, національно-визвольний рух. Політика великих держав в арабському світі в роки війни.

КРЕДИТ 6

Тема 21. Африка на Південь від Сахари

Характеристика політичного і соціально-економічного розвитку африканських етносів в XVI – XIX століттях. Типи культурно-господарської діяльності народів Південної Африки: від привласнюючого господарства бечуана до виробляючої землеробської общини південних банту. Зулуські племена в першій половині XIX століття: об'єднувальна політика Чака-зулу і її результати. Держави Гвінейського узбережжя: суперечки в літературі про характер їхнього суспільного устрою. Концепція “ранньої архаїчної держави” Н.С. Кочакової. Роль ісламу у формуванні держав Західного і Центрального Судану. Експансія фульбе, утворення халіфату Сокото. Східна Африка: культура і міста-держави суахілі. Занзібарській султанат, роль арабів Маскату в його створенні.

Тема 22. Південна Африка у XVI – на початку XX ст.

Державні утворення і суспільний лад народів Тропічної і Південної Африки у XVIII – XIX ст. Збереження інститутів родоплемінного ладу. Колоніальні захоплення європейців та опір африканських народів. Вплив колоніальної політики європейських держав на розвиток Тропічної та Південної Африки. Работоргівля та її наслідки. Утворення Республіки Ліберії та її розвиток. Державні утворення і суспільний лад народів Тропічної і Південної Африки у XVIII – XIX ст. Збереження інститутів родоплемінного ладу. Колоніальні захоплення європейців та опір африканських народів. Вплив колоніальної політики європейських держав на розвиток Тропічної та Південної Африки. Работоргівля та її наслідки. Утворення Республіки Ліберії та її розвиток.

Тема 23. Ефіопія у новий час

Ефіопія: загальна характеристика (етнічний склад, соціально-економічні відносини, релігія, державний устрій, війни з мусульманами). Ефіопія в першій половині XIX століття: “час князів”, об'єднувальна політика Теодроса II. Англійська інтервенція 1867 – 1868 років і її наслідки. Боротьба Шоа за політичну гегемонію. Реформи Менеліка II.

Тема 24. Ліберія у XIX – на початку XX ст.

Територія Ліберії на початок XIX ст. Проблема визвольної боротьби негрів у США в кінці XVIII – на початку XIX ст. та утворення Ліберії. Боротьба переселенців за самоврядування. Конституція 1847 р. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Ліберії у II половині XIX ст. Ліберія на початок XX ст. Внутрішньо- та зовнішньополітичний розвиток. Формування системи економічної залежності. Ліберія в роки Першої світової війни.

Тема 25. Мадагаскар у новий час

Держава Імеріна на початок нового часу. Соціально-економічний та політичний розвиток Мадагаскару у XVII ст. Посилення централізаторських процесів з початку XIX ст. Правління Радама I та його наступників. Європейська експансія. Політика Франції на Мадагаскарі. Встановлення французького протекторату 1895 р. та подальша анексія Мадагаскару.

3. Завдання курсу - вивчення дисципліни «Нова історія країн Азії та Африки», відповідно до мети є:

- розкрити сутність епохи постсередньовіччя для суспільств та країн Азії і Африки;
- на прикладі історії основних країн Азії та Африки простежити особливий шлях розвитку цього регіону в перспективі світового історичного виміру;
- розкрити причини занепаду традиційних країн Сходу у XVI – початку XX ст. та їх поступової колонізації європейцями;
- ознайомити студентів із багатством культурного спадку цього найбільш заселеного регіону земної кулі.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор кандидат історичних наук, доцент Іванова Т.Ю.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних довідників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань, рефератів, конспектів першоджерел. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді відповідей на екзаменаційні білети. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: A, B, C, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **Новітня історія країн Європи та Америки**

1.Ідентифікація

Шифр: 1.15.ПК.13.	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8	Нормативна
Загальна кількість годин: 240 год.	Курс: 4
Тижневих годин: 2 год.	Семестр: 7,8
	Лекції: 36
	Практичні заняття: 44
	Самостійна робота: 164
	Вид контролю: ПМК, екзамен

Мета курсу – ознайомлення студентів із сукупністю знань закономірностей економічного, соціального та політичного розвитку країн

Європи та Америки й головними тенденціями і проблемами суспільного розвитку ХХ - поч. ХХІ століть.

2. Опис курсу.

Кредит 1.

Світ після Першої світової війни.

Тема 1. Вступ. Проблеми світоустрою після Першої світової війни. Перегляд повоєнних договорів у 1920-х роках.

Курс «Новітньої історії країн Європи та Америки», його складові та проблеми періодизації. Історіографія та джерельна база курсу. Головні риси та основні тенденції розвитку світу в 1914-1939рр. Технічний прогрес та наукові відкриття. Монополії та світове господарство. Геополітична ситуація. Періодизація світової історії першої половини ХХ ст.

Паризька мирна конференція 1919 р. Наміри головних держав-переможниць на конференції. Версальський мирний договір з Німеччиною (28 червня 1919 р.), Сен-Жерменський мирний договір з Австрією (10 вересня 1919 р.), Нейїський мирний договір з Болгарією (27 листопада 1919 р.), Севрський мирний договір з Туреччиною (10 серпня 1920р.), Тріанонський мирний договір з Угорщиною (4 червня 1920 р.). Проблеми створення та діяльності Ліги націй.

Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. та завершення формування Версальсько-Вашингтонської системи. Договір п'яти держав 1923 р. Угоди Міжнародної конференції у Вашингтоні 1921-1922 рр. Лондонська конференція 1930 р. Вирішення репараційного питання та спроби перегляду повоєнних договорів в 20-х роках ХХст: план Дауеса. план Юнга. «Російський» та «німецький» чинники міжнародної політики. Договір у Рапалло (1922р.). Провідні постанови Генуезької, Гаазької, Лозаннської та Локарнської конференцій. Спроби створення системи колективної безпеки. Значення пакту Бріана-Келлога. Суспільно-політичні рухи між двома світовими війнами.

Кредит 2.

Країни Європи та Америки в міжвоєнний період.

Тема 2. Головні тенденції розвитку демократичних країн Заходу в міжвоєнну добу (Велика Британія, Франція, США).

Соціально-економічний та політичний розвиток Великої Британії після Першої світової війни. Парламентські вибори 1918 р. Уряд Ллойд Джорджа та його політика. Економічна криза 1920-1921 рр. Внутрішня політика консервативних і лейбористських урядів Великобританії у 20-30 рр. Конфлікт у вугільній промисловості. Загальний страйк 1926 р. Криза 1929-1933 рр. «Національний уряд» Р. Макдональда. Перегрупування партійно-політичних сил. Наслідки Першої світової війни для Франції. Уряд Ж. Клемансо. Парламентські вибори 1919 р. «Національний блок». Політична боротьба лівих і правих сил. Народний фронт: передумови виникнення, політична програма, історична практика. Зміна статусу США після Першої світової війни. Соціально-економічний та політичний розвиток США в 1920-ті рр. «Проспериті» за президентів-республіканців У. Гардінга та К. Куліджа. США в період Великої депресії. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта.

Тема 3. Особливості розвитку тоталітарних країн Європи в міжвоєнну добу (Німеччина, Італія, Іспанія).

Економічне та політичне становище Німеччини в повоєнний період. Листопадова революція 1918 р. Конституція Німеччини. Веймарська республіка. Тенденції політичного розвитку. Окупація Рура та її наслідки для Німеччини. Політична криза 1923 р., поразка лівих сил. «Півний путч» фашистів у Мюнхені. Встановлення нацистської диктатури А. Гітлера.

Становище повоєнної Італії. Пакт умиротворення. «Похід на Рим», прихід фашистів до влади. Фашистська диктатура Б. Муссоліні. Фашизація країни, створення корпоративної системи. Політичний статус і роль італійської монархії в 30-х рр. Наростання кризи фашистської держави у другій половині 30-х років.

Іспанія в 1918-1939 рр. Революція 1931 р.: причини, характер, періодизація. Політичні передумови створення Народного фронту. Уряд Народного фронту. Особливості республіканського уряду М. Асаньї 1931-1933 рр. Антиреспубліканський путч 1936 р. Громадянська війна 1936-1939 рр. Втручання іноземних держав у війну. Встановлення диктатури Ф. Франко.

Кредит 3.

Країни Європи та Америки в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.).

Тема 4. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Європи та Америки в 30-ті рр. ХХ ст.)

Зовнішньополітичні пріоритети провідних країн світу (США, Англії, Франції). Загострення англо-німецьких суперечностей. Відмова Німеччини від дотримання статей Версальського договору. Експансіоністські претензії Італії. Зовнішньополітичні пріоритети СРСР. Зростання агресивності Японії, вторгнення до Китаю. Підготування Німеччини до війни. Діяльність Ліги Націй в умовах наростання воєнної небезпеки. Напад Італії на Ефіопію. Вісь Берлін-Рим-Токіо. Політика «умиротворення» агресорів. Загарбання Німеччиною Австрії. Мюнхенська угода і загарбання Чехословаччини. Німецькі претензії до Литви і Польщі. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. Радянсько-німецький пакт від 23 серпня 1939 р. і таємний додатковий протокол до нього. Вплив угоди на подальший розвиток перебіг подій у Європі.

Тема 5. Країни Європи та Америки в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)

Сучасний стан історіографії: причини, характер, періодизація. Початковий період війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Напад Німеччини на Польщу. «Дивна війна» на Заході. Окупація Німеччиною Данії, Норвегії, Голландії, Бельгії, Люксембургу. Поразка Франції. Доля Західної країни, Західної Білорусії, Північної Буковини, Бессарабії, держав Прибалтики. Напад СРСР на Фінляндію. Повітряна війна над Англією. Боротьба за Атлантику. Фашистка агресія на Балканах. Воєнні дії у 1941 – 1942 рр. Створення антигітлерівської коаліції. Перебіг подій наприкінці 1942 – у 1943 рр. Тегеранська конференція. Окупаційний режим у поневолених країнах та рух Опору. Події останнього періоду війни (січень 1944 – вересень 1945 рр.) та перенесення воєнних дій у ЦСЄ. Завершення та підсумки війни.

Кредит 4.

Світ після Другої світової війни.

Тема 6. Основні тенденції розвитку світу після Другої світової війни.

Зміни у світі внаслідок Другої світової війни. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини у війні. Формування військово-політичних блоків. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини. Створення ООН. Поляризація суспільно-політичних систем у післявоєнному світі. Розпад колоніальної системи та модернізація країн третього світу. Створення та діяльність Руху Неприєднання. Науково-технічний прогрес та постіндустріальне суспільство. Соціально-економічний та політичний розвиток країн Європи в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. План Маршалла та його роль у відбудові країн Західної Європи. Інтеграційні процеси в Європі наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. Встановлення радянського домінування у країнах Центральної та Південно-Східної Європи. Криза тоталітарних режимів у ЦСЄ та демократичні революції 1989-1991рр.

Кредит 5.

Провідні країни Європи після 1945 року.

Тема 7. Соціально-економічне та політичне становище провідних країн Європи в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (Великобританія, Франція)

Великобританія (середина 1940-х – 2012 рр.): проблеми внутрішньої та зовнішньої політики. Становище Великої Британії після Другої світової війни. Внутрішня і зовнішня політика лейбористських і консервативних урядів Великобританії в 40-70-х рр. Активізація профспілкового руху. Ольстерська криза. Ліквідація Британської імперії. «Атлантична солідарність». «Тетчеризм» та його результати. Соціальні реформи. Фолклендська війна. «Третій шлях» Т. Блера. Сучасне становище у країні. Уряд Д. Кемерона. Прем'єрство Т. Мей.

Проблеми розвитку Франції в роки П'ятої республіки. Франції після визволення з-під німецької окупації. Посилення впливу лівих партій і профспілок. Демократичні перетворення. Четверта республіка. Загострення політичної боротьби. Становлення П'ятої республіки. Ш. де Голь. Вихід Франції з НАТО. Розвиток відносин з СРСР. Травневі події 1968 р. Франція наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Колоніальна політика в Індокитаї. Війна в Алжирі. Франція в 70-90-х роках: перзиденство Ж. Помпиду, В. Жіскар д' Естена, Ж. Ширака, Ф. Міттерана. Перегрупування політичних сил. Перебування при владі Н. Саркозі. Франція за соціаліста Ф. Олланда. Прихід до влади Е. Макрона.

Тема 8. Соціально-економічне та політичне становище провідних країн Європи в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (Німеччина, Італія)

Німеччина після Другої світової війни. Німеччина у 1945-1949 рр. Бізонія та Тризонія. Відродження діяльності політичних партій та профспілок. Реформи. Розкол Німеччини на ФРН і НДР. Західнонімецьке «економічне диво». Внутрішньополітична боротьба. Вступ ФРН до НАТО й утворення власних збройних сил. Уряди К. Аденауера та Л. Ерхарда. Політична боротьба в ФРН з питань внутрішньої та зовнішньої політики. Перебування при владі В. Брандта. Правоцентристська коаліція Г. Коля. Еволюція політичної доктрини ХДС. Об'єднання Німеччини. Здобутки і проблеми. Уряд Г. Шрьодера, його внутрішня та зовнішня політика. Становище ФРН за перебування при владі А. Меркель.

Соціально-економічне та політичне становище Італії (1945 початок ХХІ ст.). Проголошення республіки в Італії. Науково-технічна революція та італійське «економічне диво». Вступ Італії до ЄС. Утворення

лівоцентристської коаліції. Становище Італії в 70-80-х рр. Ескалація політичного насильства й нестабільності. Політика «національної солідарності». Діяльність уряду Дж. Андреотті. Активізація боротьби з організованою злочинністю в 90-х роках. Криза ІСП. Утворення нових політичних сил. Рух «Вперед, Італіє!» і С. Берлусконі. Перебування при владі Р. Проді. Реформування конституційної системи в країні. Участь в процесі європейської інтеграції. Соціально-економічний і політичний розвиток країни наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Кредит 6.

Країни Північної Америки після 1945 року.

Тема 9. Соціально-економічне та політичне становище країн Північної Америки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (США).

США в 1946–2012 рр. Зміцнення міжнародного статусу США в 1945-1960-х рр. Початок НТР. «Справедливий курс» Г. Трумена. Профспілкове законодавство. Маккартизм і його провал. Посилення американо - радянських суперечностей. Внутрішня та зовнішня політика США у 60-70-х рр. «Ера демократів». Президент Дж. Кеннеді. Курс адміністрації Л. Джонсона. Масові рухи соціального протесту. Карибська криза. США у 80-90-х рр. ХХст. Внутрішньополітичні та зовнішньополітичні настанови США після 11 вересня 2001р. США: економічне і геополітичне лідерство. США в 80-90 -х рр. Рейганівська модель державного управління. Економічна політика в період правління Дж. Буша і Б. Клінтона. Американсько - радянські зустрічі. Террористичний акт 11 вересня 2001 р. і його значення. Американо-російські відносини. Антитерористична операція в Афганістані, війна з Іраком. Президентство Б. Обама. Прихід до влади Д. Трампа.

Тема 10. Соціально-економічне та політичне становище країн Північної Америки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (Канада).

Канада в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Зміцнення економічних позицій Канади після Другої світової війни. Головні риси розвитку Канади другій половині ХХст. Запровадження канадського громадянства. Вступ Канади до НАТО, участь у корейській війні. Вибори 1957 р.- перемога прогресивно- консервативної партії. Тенденції політичного розвитку в 60-х роках. Політика урядів П. Трюдо. Канадський варіант «держави добробуту». Спроби розв'язання національної проблеми. Проазка ліберальної партії на виборах 1979 р. Конституційна реформа 1982 р. Активізація антивоєнного руху і нове загострення національної проблеми. Уряд Б. Малруні. Специфіка соціально-економічного розвитку Канади у 80-90-х роках. Структурна перебудова економіки на базі НТР. Референдум 1995 р. у Квебеці, його результати. Правління лібералів, їх успіхи. Канада 2000-х років: сучасне становище в країні.

Кредит 7.

Міжнародні відносини (1945 – початок ХХІ ст.).

Тема 11. Країни Європи та Америки в міжнародних відносинах: від «холодної війни» до постбіполярної доби.

Початок та розгортання «холодної війни» (1940-1960 рр.). Рух за мир. Розпад колоніальних систем. Міжнародні відносини у др. пол. 50-х – пер.пол. 70-х рр. Становлення та розвиток інтеграційних процесів в країнах Європи та

Америци. Спроби роззброєння. Договір про заборону випробувань ядерної зброї. Передумови розрядки міжнародної напруженості. Радянсько-американські угоди. Нарада з питань безпеки і співробітництва в Європі. Радянсько-афганська війна. Поворот від розрядки до нового витка напруженості в міжнародних відносинах у др. пол. 70-х – пер. пол. 80-х рр. Кардинальні зміни в системі міжнародних відносин др. пол. 80-х – 1990-х рр. Нове політичне мислення. Американсько-радянські домовленості. Перехід від конфронтації до співробітництва. Кінець «холодної війни». Формування нового світового пост біполярного порядку на межі тисячоліть. Нова роль центрально-східноєвропейських держав на міжнародній арені. Поглиблення інтеграційних процесів та нова роль НАТО.

Глобалізація та її вплив на розвиток світу. Глобальні проблеми сучасного розвитку світу. Екологія сучасного світу. Демографічна проблема. Проблема нестачі енергії. Загроза ядерної війни та загострення регіональних конфліктів. Проблема міжнародного тероризму та боротьби з ним. Етнічні та релігійні конфлікти.

3. Завдання курсу - формування у студентів об'єктивного, збалансованого, толерантного погляду на історичні події, що дозволяє створити вірне уявлення про загальні закономірності соціального розвитку різних країн світу та дає можливість осмислити взаємозв'язок національно історичних умов з світовими процесами.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **фаховими компетентностями**: знає основні факти історичного розвитку країн Європи та Америци в контексті світової історії та практики державотворення; вміє самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну і довідкову літературу; співставляти інформацію з різних джерел; узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб; аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними; виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне; самостійно оцінювати і пояснювати історичний процес, робити висновки тощо.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний курс

5. Лектор кандидат історичних наук, доцент Буглай Н.М.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних довідників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання.

Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань, рефератів, конспектів першоджерел. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді відповідей на екзаменаційні білети. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів

студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.

Назва: **Новітня історія країн Азії та Африки**

2. Ідентифікація

Шифр: 1.15.ПК.14.	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів відповідних ECTS:8 Загальна кількість годин: 240 год. Тижневих годин: 1,5 год.	Нормативна Курс: IV Семестр: 7, 8 Лекції: 36 Практичні заняття: 44 Самостійна робота: 164 Вид контролю: ПМК, екзамен

Мета курсу – ознайомлення студентів з основними особливостями політичної, соціально-економічної та культурної історії країн Азії та Африки у ХХ – на початку ХХІ ст.; формування системної уяви студентів про провідні, визначальні тенденції розвитку афро-азійського світу у новітній час; розкриття основних етапів розвитку східного та арабського суспільств, визначення його місця і значення у рамках світових історичних цивілізацій ХХ – початку ХХІ ст.; виховування у студентів почуття поваги до соціально-економічних і культурних досягнень інших народів та інших релігій світу.

2. Опис курсу.

Кредит 1.

Тема 1. Предмет і завдання курсу. Країни Азії та Африки на початку новітньої історії. Предмет і завдання курсу. Періодизація та проблема цивілізацій історії країн Азії та Африки новітнього часу. Основні тенденції соціально-економічного і політичного розвитку країн Азії на початку ХХІ ст. Політична карта Азії на межі нового та новітнього періодів. Африка на початку новітнього часу. Народно-визвольні рухи в країнах афро-азіатського регіону на початку ХХ ст.: Синьхайська революція 1911-1913 рр., Іранська революція 1905-1911 рр., Младотурецька революція 1908-1909 рр., підйом національно-визвольного руху в Індії. Участь країн Азії та Африки у Першій світовій війні та її вплив на колонії та напівколонії. Версальсько-Вашингтонська система. Переділ колоній і сфер впливу.

Тема 2. Східна Азія (Далекий Схід) в 1918-1939 рр. Соціально-економічний та політичний розвиток. Економічне і політичне становище Японії після Першої світової війни. Ліберально-демократичний розвиток у І половині 1920-х рр. Встановлення мілітаристського режиму і початок зовнішньої агресії у ІІ половині 20-х – 30-х рр. Соціально-економічне та політичне становище Китаю після Першої світової війни. Підйом національно-визвольного руху в Китаї в 1917-1924 рр.: патріотичний рух 4 травня 1919 р. і його значення. Активність Комінтерну на Сході. Поширення ідей марксизму-ліні-механізму в Китаї. Утворення КПК. І і ІІ з'їзди КПК. Політична діяльність Сунь-Ятсена та еволюція його поглядів. Зближення Гоміндану і Комінтерну. Створення єдиного антиімперіалістичного фронту в Китаї. Перетворення провінції Гуанчжоу в територіальну базу революції. Національна революція 1925-1927 рр. та її наслідки. Укріплення режиму Чан Кайші, його політика у 30-

ті рр. ХХ ст. Боротьба китайського народу проти японських загарбників у 1930-х рр.

Тема 3. Соціально-економічний і політичний розвиток країн Південно-Східної Азії у 1920 - 1930-х рр. Соціально-економічне та політичне становище Кореї у 1918-1939 рр. Політичний розвиток Монголії у міжвоєнний період. Виникнення монгольської теократичної держави. Революція 1921 р. у Монголії та створення МНР. Вирішальний вплив СРСР на економічний та політичний розвиток Монголії. Модернізація Монголії за радянським зразком. Індокитай у міжвоєнний період (1918-1939 рр.) Бірма у міжвоєнний період (1918-1939 рр.) Індонезія у міжвоєнний період (1918-1939 рр.).

Тема 4. Південна Азія (Індія та Пакистан) у 1918-1939 рр. Особливості соціально-економічного і політичного розвитку Індії – британської колонії після I світової війни. Вчення - М.К. Ганді. Тактика ненасильницького опору колонізаторам. Перетворення ІНК в масову політичну партію. Піднесення національно-визвольного руху у 1919-1922 рр. ІНК у 20-30-х рр. ХХ ст. II та III кампанії «громадської непокори» в Індії та їх наслідки. Зміцнення лівого крила в національно-визвольному русі. Утворення КПІ та її політична діяльність. Внутрішня політика колонізаторів у II половині 30-х років. Індо-пакистанський конфлікт: передумови, причини та вирішення у міжвоєнний період.

Кредит 2.

Тема 1. Турецька республіка в I половині ХХ ст. Ситуація на Близькому Сході після завершення Першої світової війни (1914-1918 рр.) та крах Османської імперії. Кемалістична революція 1918-1923 рр. Кемаль Ататюрк. Демократичні реформи 1920-1930-х ХХ ст. та їх наслідки для Туреччини. Зовнішня політика Турецької Республіки у 20-30-х рр. ХХ ст.

Тема 2. Іран у I половині ХХ ст. Стан Іранської державності на початок Новітнього часу (1900-1918 рр.). Іранський революційний рух в 1905-1911 рр. Соціально-економічне та політичне становище в Ірані напередодні та в роки Першої світової війни. Підйом національно-визвольного руху в Ірані після I світової війни у 1920-1922 рр. Становлення абсолютизму Р.Пехлеві. Модернізація іранського суспільства у 20-30-ті рр. ХХ ст.

Тема 3. Афганістан у I пол. ХХ ст. Економічне і політичне становище Афганістану на початку новітньої історії (1900-1918 рр.). Боротьба Афганістану за незалежність. Державний переворот 1919 р. та прихід младоафганців до влади. Третя англо-афганська війна 1919 р. Молодоафганський режим (1919-1929): модернізація країни. Афганістан у 30-х роках ХХ ст.: внутрішня та зовнішня політика.

Тема 4. Арабські країни у I половині ХХ ст. Арабський світ на початок новітнього часу (1900-1918 рр.). Арабські країни після розпаду Османської імперії. Мандатна система та її сутність. Ірак у 1920-1930-х рр. Французькі та англійські підмандатні держави та колонії на Близькому сході й Африці у міжвоєнний період: соціо-політичний та економічний розвиток. Об'єднання Аравії: Створення Саудівської Аравії. Палестинська проблема у міжвоєнний період та способи врегулювання. Зародження та ідейно-організаційне становлення ісламського фундаменталізму в арабських країнах. Створення формально-незалежних держав: Єгипет, Північний Ємен, Ірак.

Тема 5. Країни Тропічної і Південної Африки. Соціально-економічний і політичний розвиток в 1900 - 1939 рр. Соціально-економічне і політичне становище країн Тропічної Африки та Південної Африки на початок новітньої історії (1900-1918 рр.) Переділ африканських територій після Першої світової війни. Політична карта Африки у 20-30-х рр. ХХ ст. ПАС у міжвоєнний період. Політика колонізаторів та особливості суспільного ладу народів Тропічній та Південній Африці. Колоніальний режим імперіалістичних держав: зміст і наслідки. Визвольна боротьба африканських народів проти англійського та французького гноблення: ріст національної свідомості народів Африки; ідеологія панафриканізму; збройна боротьба; християнські рухи. Загострення між імперіалістичних протиріч на африканському континенті у II половині 30-х років. Складання передумов для створення незалежних держав на Африканському континенті. між двома світовими війнами.

Тема 6. Участь країн Азії та Африки у II світовій війні (1939-1945 рр.).

Країни Азії та Африки в міжнародних відносинах 30-х років ХХ ст. Військові дії в афро-азіатському регіоні II половині 30-х років ХХ ст. Причини та періодизація II світової війни. Причини участі країн афро-азіатського регіону у Другій світовій війні. Германська та італійська агресія на Близькому Сході, в Північній Африці та Середземномор'ї у 1940-1943 рр. Північна Африка в подальшому розвитку військових дій (1943-1945 рр.). Війна на Тихому океані (1941—1945) та розгром Японії. Результати і наслідки Другої світової війни для країн Азії та Африки.

Кредит 3.

Тема 1. Національно-визвольний рух і крах колоніалізму в країнах Азії та Африки. Передумови катастрофи колоніальної системи. Фактори, що вплинули на процес деколонізації. Три етапи ліквідації колоніальної системи.

Міжнародний контроль деколонізації. Розпад колоніальної системи: Південна і Південно-Східна Азія; Близький і середній Схід; країни Африки. Вибір моделей розвитку. Некапіталістичний шлях розвитку і «соціалістична орієнтація». Нав'язування власної моделі розвитку західних країн на чолі із США та позиції СРСР. Процес глобалізації в кінці ХХ ст. та афро-азіатський регіон. Вироблення власної лінії в міжнародній і регіональній політиці країн, що визволилися від колоніальної залежності. Створення регіональних об'єднань та міжнародних організацій, їх програми економічного і культурного розвитку, спільні дії в зовнішній політиці.

Тема 2 . Східна Азія у 1945- 2015 рр. Соціально-економічний і політичний розвиток. Японія 1945- 2015 рр. Капітуляція Японії. Японія в період окупації США (1945-1952 рр.). Післявоєнні реформи в Японії. Конституція 1947 р. Діяльність ліберально-демократичної партії (ЛДП) та приход до влади уряду Хаято Ікеда (1960-1964 рр.). «Японське економічне диво» - відродження японської економіки (середина 1950-х – 1973 рр.). «План Ікеда» та курс кабінету Сато. Фактори прискореного зростання японської економіки. Патерналістська модель управління підприємствами і фірмами. Економічна теорія У. Демінга. Причини успішного проникнення японських товарів на зарубіжні ринки. Негативні наслідки прискореного економічного розвитку. «Шок Ніксона» і його вплив на політичне та економічне життя Японії. Нафтова криза 1973 року і його роль у розвитку японської економіки.

Варіанти вирішення енергетичної кризи в Японії. Програми «сонячне» і «місячне світло». Питання про сили самооборони Японії. Поява нових політичних сил. Партія «Комейто». Зростання радикалізму в японському суспільстві. Падіння престижу ЛДП. «Справа Локхід» (1976-1993 рр.). Спроби подолання кризи всередині ЛДП. Діяльність урядів Д. Судзукі (1980-1982 рр.) і Я. Накаоне (1982-1987 рр.). Неоконсервативная хвиля в Японії. Дискусії про бюджет, податки і державному секторі економіки. Проблема введення споживчого податку. Експортний бум початку 1980-х рр. Особливості японського маркетингу. Дворівнева система промисловості. Проблема екології і її рішення. Політичні скандали 1980-х рр. «Справа Рікруто». Питання про кадрові перестановки в ЛДП. Проблема корупції. Діяльність першого коаліційного уряду. Спроби створення двопартійної системи.

Соціально-політичний розвиток Японії у 90-х рр. Суперечки всередині ЛД партії. Розкол та поразка ЛДП на виборах 1993 р. Прихід до влади блоку опозиційних партій. Уряд М. Хосокава. Падіння темпів економічного зростання японської економіки на початку 1990-х рр., їх причини. Діяльність японських урядів наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. щодо подолання економічних труднощів. Науково-технічна стратегія на початку ХХІ ст. Перспективи розвитку японської економіки. Зовнішня політика Японії у II половині ХХ - на початку ХХІ ст.

Китай у 1945- 2015 рр. Китай після II світової війни. Післявоєнний розкол країни та громадянська війна 1946-1949 рр. Проголошення КНР та початок будівництва соціалізму. Соціально-економічні експерименти та «культурна революція» в Китаї.

Китайська Народна Республіка в 1961-1976 рр. Наслідки політики «великого стрибка». Розстановка сил у Комуністичній партії Китаю на початку 1960-х рр. Тимчасовий відхід Мао Цзедуна від публічної політичної діяльності та його підготовка до політичних змін. Початок «культурної революції», її причини та характер. Діяльність хунвейбінів і цзяофаней. Роль і місце студентства у подіях другої половини 1960-х рр. Зовнішньополітичний аспект «культурної революції»: відносини з СРСР і США. Другий етап «культурної революції» (1969-1976). Лінь Бяо і роль армії в суспільно-політичному житті КНР наприкінці 1960-х-початку 1970-х рр. Ден Сяопін і позиція «прагматиків». Конституція 1975 р. Події на площі Таньаньмень в квітні 1976 р. Смерть Мао Цзедуна. Наслідки «культурної революції».

Політичні та економічні зміни в КНР в 1976-1981 рр. Політична обстановка в КНР після смерті Мао Цзедуна. Позиції фракції «культурної революції», «прагматиків» і військових. Діяльність маршала Е Цзяньїн. Арешт і суд над «бандою чотирьох». Повернення з другого заслання Ден Сяопіна. Робота XI з'їзду КПК, початок «кадрового перевороту» у лавах керівного складу китайських комуністів. Дискусії в центральній і провінційній пресі про ідеї і значенні Мао Цзедуна в китайській історії. III пленум ЦК КПК 11-го скликання, його рішення і значення. Початок економічних реформ в Китаї. Досвід селян провінції Аньхой. Сільськогосподарська реформа в КНР, земельна політика уряду. Система господарювання з обмеженим нерівністю: здобутки та ілюзії. Проблеми економічного розвитку села в кінці 1970-х - початку 1980-х рр.

КНР в 1981-1989 рр. Роль Ден Сяопіна в економічному розвитку КНР в останній третині ХХ ст. Тайванський досвід. Початок «міський реформи». Питання про державному та приватному секторі економіки. «Відкриття» Китаю. Розвиток туристичного бізнесу. Роль зарубіжних інвестицій у розвитку КНР. Феномен хуацяо. Концепція «початкового етапу соціалізму». Категорія «сяокан», традиції конфуціанства і їх місце в економічних реформах КНР. Особливі економічні зони. Результати перших 10 років реформ. Конституція 1982 і державний лад КНР. Зростання демократичного руху в Китаї. «Стіна демократії». Дискусії в керівництві Китаю про подальшу долю реформ. Вимоги політичних перетворень і реакція на них керівництва КНР. Відставка Ху Яобана. Студентські заворушення другої половини 1980-х рр. Придушення демонстрацій на площі Таньаньмень у червні 1989 р. Оцінка подій квітня-червня 1989 У китайської, російської та зарубіжної історіографії.

Китайська Народна Республіка в кінці ХХ - початку ХХІ ст. Політика реформ та зовнішньої відкритості КНР на рубежі ХХ – ХХІ століть. Обрання на посаду генерального секретаря ЦК КПК Цзянь Цземіня. Консервативна реакція в КНР. Загострення ідеологічного протистояння між «лівими» і правими »в керівництві Китаю. XV з'їзд КПК 1997 року та стратегія розвитку Китаю. Теорія «потрійного представництва» Цзянь Цземіня. Конфуціанський варіант протестантської етики. Економічний розвиток Китаю на початку 1990-х рр. Питання про плановій та ринковій економіці. Пік залучення іноземних інвестицій, причини успішної інвестиційної політики. Проблема отримання сучасних технологій. Реформа державного сектора економіки. Питання про вступ Китаю до СОТ. Результати економічного розвитку КНР наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. Проблеми розвитку сучасного Китаю (демографія, екологія, ресурси, соціальна політика). Боротьба з корупцією. Перспективи розвитку Китаю в ХХІ ст.

Тема 3 . Південно-Східна Азія у 1945 - 2015 рр. Соціально-економічний і політичний розвиток. Країни Індокитаю після II світової війни. Французька агресія та війна Опору в Індокитаї 1946-1954 рр. Женевські угоди. Розкол В'єтнаму. В'єтнамсько-американська війна, поразка США та наслідки війни. В'єтнам наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Лаос і Камбоджа в останній чверті ХХ – на початку ХХІ століть. М'янма після Другої світової війни. Особливості соціально-економічного і політичного розвитку Індонезії у II половині ХХ ст.

Звільнення Кореї від японських загарбників. «Корейське питання» у міжнародних відносинах. Розкол Кореї. Проголошення КНДР та Республіки Корея. Корейська війна 1950-1953 рр. Будівництво соціалізму в КНДР. «Економічне диво» в РК. Становлення демократії в Південній Кореї. Проблеми об'єднання Кореї на межі ХХ – ХХІ ст.

Тема 4 . Соціально-економічний і політичний розвиток країн Південної Азії в у 1945- 2015 рр. Післявоєнний підйом національно-визвольного руху та криза англійської влади в Індії. Здобуття Індією незалежності. Розділ Індії на 2 домініони та його наслідки. «Курс Неру» (1950-1964 рр.). Прийняття Конституції Індійської республіки 1950 р. Аграрні реформи та індустріалізація в країні. Зовнішня політика Дж. Неру. Соціально-економічний і політичний розвиток Індії в другій половині 60-х – 90-х рр. ХХ

ст. ІНК після смерті Дж. Неру. Боротьба уряду І.Ганді за владу та продовження «курсу Неру». Соціально-політична криза у другій половині 70-х рр. Діяльність Джаната Парті. Перемога ІНК та його програма розвитку Індії. Сепаратистські тенденції в індійському суспільстві та вбивство І.Ганді. Прихід до влади Раджива Ганді та його вбивство. Індія в 90-х роках ХХ ст. Уряд Н.Рао (1991-1996 рр.) та його політика. Парламентські вибори 1996 р. та поразка ІНК. Прихід до влади Об'єднаного Фронту (Джаната Парті). Індія на рубежі ХХ – ХХІ століть. Президентство Кочеріл Раман Нараянан (1997—2002), Абдул Калам (2002—2007), Пратібха Патіл (2007—2012), Пранаб Кумар Мукерджі (з 2012 р.) Етноконфесійні проблеми. Протистояння з Пакистаном. Військова реформа. Співробітництво з Росією. Військові режими та демократичні уряди Пакистану у другій половині ХХ ст. Проголошення Бангладеш. Особливості соціально-економічного і політичного розвитку країни. Пакистан і Бангладеш на межі ХХ і ХХІ століть.

Кредит 4.

Тема 1. Близький схід у 1945- 2015 рр. Соціально-економічний і політичний розвиток. Турецька Республіка після Другої світової війни. Загострення внутрішньої боротьби. Правління Демократичної партії (1950-1960 рр.). Нестабільність внутрішньополітичної ситуації та військові перевороти 1960-1980-х рр., їх сутність. Прийняття конституції 1961 р. Створення плюралістичної структури турецького суспільства, загострення політичних протиріч. Питання про збереження єдності турецького суспільства. Проблема курдів. Виникнення ісламістських угруповань. Діяльність уряду С. Деміреля (1965-1971 рр.). Надзвичайний стан 1971 р. Перегрупування політичних сил у 1970-ті рр. Роль армійських кіл в турецькому політичному житті. Принцип передачі влади цивільним особам. «Пакет економічної стабілізації» Т. Озала (1981-1993 рр.). Президентство С. Деміреля (1993-2000 рр.). Поетапний перехід до ринкової економіки, модернізація сільського господарства. Т. Чиллер - перша жінка - прем'єр-міністр Туреччини. Економічні труднощі Туреччини. Політична криза 1995 р. Перемога ісламістів на виборах 1995 року, нова розстановка політичних сил. Боротьба з тероризмом, діяльність уряду Р. Ердогана на початку 2000-х рр. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики. Конфлікт із курдською меншістю. Ісламський фактор у суспільно-політичному житті сучасної Туреччини. Афганістан. Особливості політичної, економічної та релігійно-культурного життя Афганістану після Другої світової війни. Створення Народно-демократичної партії Афганістану в 1965 р., протистояння їй ісламських фундаменталістів. Державний переворот М. Дауда, боротьба з ісламськими клерикалами. Квітнева (саурська) революція 1978 року, її значення, масштаб і наслідки. Створення Демократичної республіки Афганістан. Прихід до влади Х. Аміна в 1979 р. Радянська агресія в Афганістані, введення радянських військ. Штурм палацу Аміна. Діяльність уряду Б. Кармаля. Здійснення реформ. Прорахунки афганського і радянського керівництва. Основні події громадянської війни в Афганістані. Виведення радянських військ 1989 р. Ісламська революція 1989 р. Діяльність президента Б. Раббані. «Революція моджахедів» 1992 р. Витоки руху талібів, причини швидкого поширення їх впливу в Афганістані. Проголошення Ісламського емірату. Діяльність У. бен Ладена і «Аль-Каїди» на території Афганістану.

Падіння режиму талібів в 2001-2002 рр. Міжетнічні проблеми сучасного Афганістану. Перспективи врегулювання афганської проблеми. Післявоєнний Іран, основні проблеми соціально-економічного та політичного розвитку у 50-х рр. Соціальна структура іранського суспільства. Роль шийтського духовенства. «Біла революція» шаха М. Р. Пехлеві у 60-70-х рр. та її наслідки: аграрна реформа, програма націоналізації, боротьба з бідністю. Криза шахського режиму в кінці 70-х років. Шийтська опозиція, діяльність Аятолли Хомейні. Політичний режим шахської влади, дії служби безпеки САВАК. Створення прошахської партії «Раствахіз». Причини початку ісламської революції в Ірані (1978-1979 рр.). Методи і форми боротьби з шахським режимом. Втеча шаха з Ірану, повернення Аятолли Хомейні. Період двовладдя. Позиція армії. Перемога ісламської революції, створення Ісламської республіки Іран (ІРІ). Нова конституція країни, державний устрій ІРІ, ісламський спосіб правління. Діяльність «вартових ісламської революції». Захоплення американського посольства в Тегерані. Зміцнення ісламських норм моралі. Боротьба «ортодоксів» і «прагматиків». Аятолла Хоменеї і президент ІРІ Рафсанджані.

Зміни в області політичного та економічного життя Ірану в 1990-ті рр. Ядерна програма Ірану. Іран наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 2. Арабські країни у 1945- 2015 рр. Соціально-економічний і політичний розвиток. Боротьба за політичну незалежність та становлення державності в арабських країнах після ІІ світової війни. Монархічний режим в Іраці. Революція 1958 р. та повалення монархії Фейсала ІІ. Прихід ПАСВ (Партія арабського соціалістичного відродження, Баас) до влади у 1963 р. Соціально-економічні і політичні перетворення в країні. Суперечності всередині ПАСВ, переслідування опозиції. Встановлення тоталітарного режиму С.Хусейна та його політика (1978-2003 рр.). Ірак на межі ХХ - ХХІ століть. Чистка державного апарату, «тікритський» клан. Здійснення політики «арабського націоналізму». Довгострокова програма збільшення експорту нафти. Особливості функціонування політичного режиму С. Хусейна, спроба створення системи балансу сил між сунітами, шийтитами і курдами. Зовнішньополітичні авантюри Іраку. Проблема наявності у Іраку ядерної зброї. Повалення С. Хусейна в 2003 р. Наростання політичної напруги. Створення та діяльність тимчасової адміністрації Іраку. Початок громадянської і партизанської війни в Іраці. Палестинська проблема. Проголошення держави Ізраїль та палестинська війна 1948-1949 рр. Троїста агресія проти Єгипту. Єгипет в боротьбі за національну незалежність. Революція 1952 р. Реформи Г.А.Насера та їх наслідки. Суецька війна 1956 р., вимоги створення Об'єднаної Арабської Республіки. Створення та діяльність Організації визволення Палестини. Арабо-ізраїльська війна 1956 р. і 1967 р. та їх наслідки. «Новий курс» Єгипту у 70-х рр. Прихід до влади Анвара Садата у Єгипті (1970-1981 рр.). Зміна внутрішньої та зовнішньої орієнтації країни. Арабо-ізраїльська війна 1973 р. Кемп-Девідська угода 1978 р. та мирний єгипетсько-ізраїльський договір 1979 р. Президентство Х. Мубарака в Єгипті (1981-2011 рр.). Арабо-ізраїльська війна 1982 р. Зміна політичного клімату в країні. Новий підхід до ісламської опозиції. Економічні труднощі першої половини 1980-х рр. Участь Єгипту у війні в Перській затоці 1990-1991 рр. Спроби вирішення продовольчої проблеми. Реформа державного сектора економіки. Близькосхідна криза на

межі XX - XXI століть. Ісламський фундаменталізм в сучасних арабських країнах. Цілі та стратегія ісламських фундаменталістських організацій.

Тема 3: Країни Африки у 1945- 2015 рр. Соціально-економічне і політичне становище та перспективи розвитку. Ліквідація Британської колоніальної імперії в Африці. Здобуття незалежності французькими колоніями. Крах португальської колоніальної імперії. Боротьба народів Конго за незалежність. Боротьба проти расистських режимів у Південній Родезії і Південно-Західній Африці. Проголошення Зімбабве і Намібії. Тропічна Африка. Традиції незалежного правління Ліберії. Роль американського капіталу в створенні і розвитку Ліберії. Державний переворот 1980 під керівництвом С. Доу. Л. Сенгор - борець за незалежність Сенегалу. Теорія негритюду. Передача влади А. Діуф. Ісламський фундаменталізм в Західній Африці. Золотий берег (Гана) - лідер національно-визвольної боротьби африканських колоній. Панафриканський конгрес. Діяльність К. Нкруми. Проголошення незалежності Гани. Основні напрями та еволюція внутрішньої і зовнішньої політики К. Нкруми. Державні перевороти в Гані. Утворення і особливості політичного та економічного життя Нігерії. Боротьба найбільших племен - йоруба та ібо за владу. Еволюція нігерійської федерації. Перший державний переворот 1966 р. Режим Я. Говона. Природні копалини Нігерії. Етнічні, релігійні та конфесійні конфлікти. Найбільша держава тропічної Африки - Конго. Діяльність П. Лумумби. Дискусії про унітарну і федеративному устрої Конго. Громадянська війна (1961-1965 рр.) і державний переворот Д. Мобуту. Перетворення Конго в Заїр. «Мобутізм». Створення Демократичної республіки Конго.

Південна і Східна Африка. Історія появи Південно-африканської республіки (ПАР). Становлення режиму апартеїду в ПАР. Африканери і політика «апартхейда» (апартеїду). Расові закони. Створення резервацій для чорного населення (бантустані). Промисловий розвиток ПАР. Успіхи південно-африканської економіки. Діяльність Н. Мандели і Африканського національного конгресу (АНК). «Білий» і «чорний» терор. Експерименти в ПАР зі створення біологічної і психотропної зброї. Переговори з Н. Манделою і його звільнення. Політичні зміни в ПАР. Перемога АНК на виборах 1994 р. Проблема десегрегації і «чорного расизму». Концепція національного примирення Н. Мандели. ПАР на рубежі XX – XXI ст. Монархічний режим Хайле Селассіє I в Ефіопії. Аграрна проблема. Геополітичне положення Ефіопії та Сомалі. Повалення монархії в Ефіопії. Спроби проведення соціалістичних перетворень. Режим полковника Х. М. Менгісту. Гуманітарна катастрофа 1990-х рр. в Ефіопії і Сомалі. Придбання незалежності Судану. Конфлікт між північним і південним Суданом. Проблема сепаратизму. Спроби введення шаріату. Економічні, соціальні, політичні проблеми розвитку Судану.

Північна Африка. Боротьба Алжиру за незалежність. Діяльність Фронту національного звільнення. Спроби вирішення алжирського питання IV і V республікою у Франції. Бен Белла - перший президент незалежного Алжиру. Державний переворот 1965 р. Роль армії, посилення позицій ісламістів. Боротьба світських і релігійних партій. Марокко - як приклад збереження і функціонування монархії в нових суспільно-політичних умовах. Діяльність султанів Муххамеда V і Хасана II. Теорія «ісламського соціалізму». Причини стабільності влади султана. Лібералізм в політичному і економічному розвитку

Тунісу. Реформи Х. Бургиби і створення світської держави. Роль туризму. Успіхи розвитку туніської економіки. Прихід до влади М. Каддафі в Лівії. Спроби побудови в Лівії суспільства нового типу - джамахірії. Утворення революційних комітетів. Плани створення Великої ісламської сахарської імперії. Лівія і проблема міжнародного тероризму.

3. Завдання курсу - вивчення дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки» є:

- поглиблене вивчення історії країн Азії та Африки, що має особливо важливе значення, оскільки всіх народів світу споріднює спільність історичних доль. В політичній історії країн Далекого та Близького Сходу, Центральної та Південної Азії, Африканського континенту ми знаходимо коріння, початки певних конфліктів, інтеграційних і дезінтеграційних процесів, що стали реальністю на початку ХХІ ст. У сучасних умовах від характеру та спрямованості відносин між країнами афро-азіатського регіону багато в чому залежить мир і співробітництво всього світу.

- формування у студентів уявлення про різноманіття варіантів розвитку країн афро-азіатського регіону у новітній час;

- аналіз моделей державного устрою та функціонування економічних систем ключових країн Далекого Сходу, Південної і Південно-Західної Азії, Африки, Близького і Середнього Сходу;

- формування розуміння та вміння студентів системно й історично аналізувати головні тенденції, які мали і мають місце в усіх галузях життєдіяльності азійських і африканських народів; виявлення особливостей історичних процесів у кожній окремо взятій країні;

- формувати у студентів повагу до народів афро-азіатського регіону, їх історії, релігії та культури.

4. Статус у навчальному плані. Нормативний

5. Лектор кандидат історичних наук, доцент Іванова Т.Ю.

6. Форми і методи навчання: Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з історичними джерелами, картами, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і хронологічних довідників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

7. Форми організації контролю знань та система оцінювання. Поточний контроль здійснюється у вигляді усного опитування студентів на семінарських заняттях, тестування, виконання індивідуальних завдань, рефератів, конспектів першоджерел. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді відповідей на екзаменаційні білети. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FХ, F.

Іспит: 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. Мова викладання: українська.